

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİYLE
EBEVEYNLERİNİN 5 FAKTÖR KİŞİLİK KURAMINA GÖRE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif ÇETİN

**Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı**

Kasım, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİYLE
EBEVEYNLERİNİN 5 FAKTÖR KİŞİLİK KURAMINA GÖRE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif ÇETİN

Y1312.270030

**Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER

Kasım, 2019

ONAY FORMU

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Y1312.270030 numaralı öğrencisi Elif ÇETİN'in "48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİYLE EBEVEYNLERİNİN 5 FAKTÖR KİŞİLİK KURAMINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.07.2019 tarih ve 2019/18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 20.11.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Engin EKER	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Hakan İŞÖZEN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Prof. Dr.	Kadriye Esin CANTEZ	İstanbul Kent Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “48-72 Aylık Çocukların Kaygı Düzeyleriyle Ebeveynlerinin 5 Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve etik geleneklere aykırı düşecek bir davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla beyan ederim. (20.112019)

Elif ÇETİN

ÖNSÖZ

Bu araştırma, ebeveynlerin kişilik özellikleri ile çocukların kaygı durumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Öncelikle tez çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen, akademik açıdan kendisinden çok fazla bilgi edindiğim, tez danışmanım değerli hocam, Dr. Engin EKER' e saygılarımı sunar teşekkür ederim.

Tez savunmamda jürideki katkılarından dolayı değerli hocalarım, Prof. Dr. Kadriye Esin CANTEZ, Dr. Hakan İŞÖZEN ve Dr. Şahide Güliz KOLBURAN 'a çok teşekkür ederim.

Bu araştırmanın yapılmasında emeği geçen Fatih ilçesindeki tüm okul idarecilerine ve anasınıfı öğretmenlerine teşekkür ederim.

Bu süreçteki anlayışları için Aileme en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Kasım.2019

Elif CETİN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
ABSTRACT	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	1
1.2 Araştırmanın Problem Cümlesi.....	1
1.3 Alt Problemler	1
1.4 Denenceler.....	2
1.5 Önemi	3
1.6 Sayıtlar	3
1.7 Sınırlılıklar	3
2. KAYGI VE KAYGI KAVRAMLARI İLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE5	
2.1 Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları	5
2.1.1 Durumluk kaygı	5
2.1.2 Süreklilik kaygı	5
2.1.3 Kaygı belirtileri	6
2.2 Kaygı (Anksiyete) ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	6
2.2.1 Psikoanalitik yaklaşım	6
2.2.2 Bilişsel yaklaşım	7
2.2.3 Biyolojik yaklaşım	7
2.2.4 Davranışsal yaklaşım	8
2.2.5 Anksiyete ve korku kelimelerini ayırt etmek	8
2.3 Çocuklarda Kaygı Bozuklukları.....	8
2.3.1 Yaygın kaygı bozukluğu.....	10
2.3.2 Ayrılık kaygısı.....	10
2.3.3 Panik bozukluk.....	11
2.3.4 Toplumsal kaygı bozukluğu (Sosyal Fobi).....	12
2.3.5 Fobi	13
2.3.6 Travma sonrası stress bozukluğu	14
2.4 Korku.....	15
2.5 Çocukluk korkuları.....	15
2.5.1 Çocukta korkunun kazanılması.....	16
2.5.2 Belli başlı çocukluk korkuları	16
2.5.3 Yaşlara göre korku durumları	17
2.5.3.1 Okul korkusu.....	17
2.6 Kişilik.....	17
2.6.1 Kişilik ile ilgili kavramlar	18
2.6.2 Kişiliği oluşturan faktörler	19
2.6.2.1 Kalıtsal ve bedensel yapı faktörleri.....	19
2.6.2.2 Sosyal faktörler	20

2.6.2.3 Aile faktörü	20
2.6.2.4 Sosyal sınıf faktörü.....	21
2.6.2.5 Coğrafi ve fiziki faktörler.....	21
2.6.2.6 Diğer faktörler	21
2.6.3 Freud' un kişilik kuramı.....	22
2.6.3.1 Gelişimdönemleri	23
2.6.4 Adler'e göre kişiliğin yapısı.....	24
2.6.5 Erikson' un psikososyal gelişim dönemleri	25
2.6.5.1 Temel güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş).....	25
2.6.5.2 Özerkliğe karşı utanç ve kuşku (2-3 yaş).....	25
2.6.5.3 Çalışmaya (Yetenek) karşı eksiklik duygusu (6-12 yaş).....	26
2.6.5.4 Kimliğe karşı rol karmaşası (13-18 yaş)	26
2.6.5.5 Yakınlığa karşı yalnızlık (Yalıtılmışlık) karmaşası (18-26 yaş)	26
2.6.5.6 Üretkenliğe karşı durgunluk.....	26
2.6.5.7 Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk.....	26
2.6.6 Carl Gustav Jung' un kişilik kuramı	27
2.6.6.1 Ego (Bilinç).....	27
2.6.6.2 Kişisel bilinçdışı.....	27
2.6.6.3 Ortak (Kollektif) bilinçdışı (Irksal BilinçDışı).....	27
2.6.6.4 Persona;	27
2.6.6.5 Gölge;	28
2.6.6.6 .Anima ve Animus.....	28
2.6.6.7 Kişilik tipolijileri	28
2.6.7 Karen Horney' in kişilik teorisi.....	28
2.6.8 Beş Faktör Kuramı	29
2.6.8.1 Beşfaktörün temel özellikleri	30
3. YÖNTEM.....	37
3.1 Araştırma Modeli.....	37
3.2 Evren ve örneklem.....	37
3.3 Veri toplama araçları	37
4. BULGULAR	41
4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	41
4.1.1 Annelerin demografik özellikleri	41
4.1.2 Babaların demografik özellikleri.....	44
4.2 Okul Öncesi Kaygı Ölçeği Sonuçları	47
4.2.1 5 Faktörlü Kişilik Envanteri Sonuçları.....	48
4.3 Korelasyon Analizleri.....	51
4.3.1 Çocukların kaygı seviyeleri ve annelerin demografik özellikleri	51
4.3.2 Çocukların kaygı seviyeleri ve babaların demografik özellikleri	53
4.3.3 Çocukların kaygı seviyeleri ve anne ve babalarının kişilik yapıları arasındaki ilişkiler	56
4.4 Ortalama Farklılıkları	58
4.4.1 Çocukların cinsiyetinin ortalama farkına etkisi	58
4.4.2 Annelerinin yetiştiği aile tipine göre çocukların kaygı ortalamaları.....	58
4.4.3 Annelerinin çocukluk korkularına göre çocukların kaygı ortalamaları	59
4.4.4 Annelerin mesleğine göre çocukların kaygı ortalamaları	63
4.4.5 Annelerin gelir düzeyine göre çocukların kaygı ortalamaları.....	63
4.4.6 Babaların kardeş sayısına göre çocukların kaygı ortalamaları.....	64
4.4.7 Babaların ebeveyn tutumlarına göre çocukların kaygı ortalamaları	65
4.4.8 Babaların eğitim seviyesine göre çocukların kaygı ortalamaları	66

4.4.9 Babaların gelir düzeyine göre çocukların kaygı ortalamaları	67
4.4.10 Babaların sürekli psikiyatrik ilaç kullanımı ile çocukların kaygı puanları arasındaki fark	68
4.5 Regresyon Analizleri	69
4.5.1 Sosyal kaygıyı yordayan değişkenler	70
4.5.2 Genellenmiş kaygıyı yordayan değişkenler	71
4.5.3 Ayrılık kaygısını yordayan değişkenler	72
4.5.4 Belirgin korkuyu yordayan değişkenler	73
5. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	81
5.1 Tartışma.....	81
5.2 Regresyon analizleri sonuçları yorumlanması	90
5.3 Sosyal kaygıyı yordayan değişkenler	90
5.3.1 Genellenmiş kaygıyı yordayan değişkenler	91
5.3.2 Ayrılık kaygısını yordayan değişkenler	92
5.3.3 Belirgin korkuyu yordayan değişkenler	93
5.4 Sonuçlar	94
5.5 Öneriler.....	95
KAYNAKLAR	97
EKLER.....	103
ÖZGEÇMİŞ.....	115

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Çocukların Cinsiyeti.....	41
Çizelge 4.2: Annelerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı	42
Çizelge 4.3: Babaların Demografik Özelliklerinin Dağılımı.....	45
Çizelge 4.4: Okul Öncesi Kaygı Ölçeği Sonuçları	47
Çizelge 4.5: Faktörlü Kişilik Envanteri Sonuçları.....	49
Çizelge 4.6: Çocuğun Kaygı Düzeyleri İle Annelerinin Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki.....	52
Çizelge 4.7: Çocuğun Kaygı Düzeyleri İle Babalarının Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki.....	55
Çizelge 4.8: Çocuğun Kaygı Düzeyleri ile Ebeveynlerin Kişilik Yapıları Arasındaki İlişki	57
Çizelge 4.9: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Cinsiyetleri Arasındaki Fark.....	58
Çizelge 4.10: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Yetiştirdiği Aile Tipine Göre Farklar	59
Çizelge 4.11: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Çocukluk Korkuları Arasındaki Fark.....	60
Çizelge 4.12: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Eğitim Seviyesine Göre Farklar	62
Çizelge 4.13: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Mesleklerine Göre Farklar	63
Çizelge 4.14: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Gelirine Göre Farklar	64
Çizelge 4.15: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Kardeş Sayısına Göre Farklar	65
Çizelge 4.16: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Ebeveyn Tutumlarına Göre Farklar	66
Çizelge 4.17: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Eğitim Seviyesine Göre Farklar	67
Çizelge 4.18: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Gelirine Göre Farklar	68
Çizelge 4.19: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Sürekli Kullandığı İlaç Arasındaki Fark.....	69
Çizelge 4.20: Sosyal Kaygı İçin Regresyon Modeli.....	76
Çizelge 4.21: Genellenmiş Kaygı İçin Regresyon Modeli	77
Çizelge 4.22: Ayrılık Kaygısı İçin Regresyon Modeli	78
Çizelge 4.23: Belirgin Korku İçin Regresyon Modeli.....	79

48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİYLE EBEVEYNLERİNİN 5 FAKTÖR KİŞİLİK KURAMINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmada 48-72 aylık çocukların kaygı düzeyleriyle ebeveynlerinin 5 faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla İstanbul ili Fatih ilçesinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 312 öğrencinin ebeveynine ulaşılmıştır. Araştırmada çocukların kaygı düzeyinin belirlenmesi için Güler, M. (2016) tarafından düzenlenen “Okul Öncesi Kaygı Ölçeği” ve ebeveynlerin kişilik özelliklerini ölçmek için de Tatar, A. (2005) tarafından düzenlenen “5 Faktör Kişilik Envanteri Ölçeği” uygulanmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilerin elde edilmesi içinde araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için spss 22.0 programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine göre alt ölçeklerde farklılaşım farklılaşmadıklarını tespiti için bağımsız örneklem t-testi ve Anova analizlerinden yararlanılmıştır. 48- 72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özellikleriyle çocuklarının kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek için sürekli değişkenler için “pearson” kategorik değişkenler için “spearman rho” analizinden yararlanılmıştır.

Çalışmaya dahil olan çocukların anneleri tarafından doldurulan kaygı ölçeğinden elde edilen puanlara göre genellenmiş kaygı ortalamasının diğer kaygı alt ölçeklerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anne ve babaların demografik özellikleri ile çocukların kaygı düzeyleri arasında zayıf korelasyonlar tespit edilmiştir.

Anne ve babaların kişilik yapıları ile çocukların kaygı düzeyleri arasında zayıf ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Annelerin “duygusal tutarsızlıkları”, “öz denetim seviyeleri”, “gelişime açıklıkları”, “yumuşak başlılıkları” ile babaların “duygusal tutarsızlıkları”, “gelişime açıklıkları” ve “öz denetim” seviyelerinin çocuklardaki kaygı düzeylerini etkilediği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Kaygı, Çocukta Kaygı, Ebeveynin Kişiliği*

**THE INVESTIGATE OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVELS
OF ANXIETY OF CHILDREN OF 48-72 MONTHS AND
CHARACTERISTICS OF PERSONALITY OF PARENTS FROM 5-
FACTORY PERSONALITY THEORY**

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the relationship between anxiety levels in children aged 48-72 months and the 5-factor personality traits of their parents. To this end, were involved parents of 312 pupils attending pre-school education in the Fatih district of Istanbul. To determine the level of anxiety in children, the "scale of Preschool Anxiety", prepared by Guler, M. (2016), and the "Scale of 5-Factor Personal Inventory", compiled by Tatar, A. (2005) were developed to measure the personal qualities of parents. 'A Personal Information Form' developed by the researcher was used to obtain demographic information about participants.

For data analysis was used the program SPSS 22.0. Independent random t-tests and Anova analyzes were used to determine the differences between the participants according to demographic characteristics in the subscales. To determine the relationship between the personal qualities of parents of children aged 48-72 months and their anxiety levels, analysis "pearsen" was used for continuous variables and "spearman rho" for categorical variables.

In accordance with the estimates obtained on the anxiety scale filled by mothers of children included in the study, it was found that the generalized average anxiety is higher than other anxiety subscales.

There were weak correlations between the demographic characteristics of parents and children's anxiety levels.

There was a weak and moderate connection between the personality structures of the parents and the levels of children's anxiety. It was found that "emotional inconsistencies", "levels of self-control", "openness to development", "gentleness" of mothers and "emotional inconsistencies", "openness to development" and "level of self-control" of fathers are affected the level of anxiety in children.

Keywords: *Anxiety, Anxiety in Child, Parent's Personality*

1. GİRİŞ

Kaygı iç ya da dış dünyadan kaynaklanan bir tehdit ihtimali veyahut kişinin tehlikeli olarak değerlendirdiği bir olay durum karşısında yaşadığı bir duygudur. Kişi her an bir tehlikeyle karşı karşıya kalacakmış gibi tedirginlik duygusu yaşar (Işık 1996).

0-2 yaş döneminde annenin çocuğun ihtiyaçlarını yadsıması ve çocuğun anneye anormal şekilde bağlılığı, ilkel kaygının oluşmasına yol açar. Bebeklik ve çocuklukta ani değişiklikler kaygıyla neticelenir. 3-4 yaş arasında erkek ve kız çocuklarında cinsiyete özgü, cinsel organlarla ilgili kaygılar ortaya çıkabilir. Yeni bir kardeşin dünyaya gelişi, yeni bir arkadaş çevresi, insanlar tarafından beğenilmeme, sevilmememe, başarısızlık, ebeveyn tepkileri ve bunun gibi birçok faktör çocuklarda kaygı oluşmasına sebep olur (Çifter, 1985).

Bu bilgiler ışığında çalışmamızın problem cümlesi' 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özelliklerinin çocukların kaygı düzeyi üzerindeki etkileri nelerdir?

1.1 Amaç

Bu çalışmanın amacı 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özellikleriyle çocuklarının kaygıları arasındaki ilişkiyi tespit etmektir.

1.2 Araştırmanın Problem Cümlesi

48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özelliklerinin çocuklarının kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?

1.3 Alt Problemler

- 48-72 aylık çocukların kaygı durumları nelerdir?
- Çocukların cinsiyetinin kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?

- Ebeveynlerin yaş, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzeyinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri var mıdır”?
- Ebeveynlerin Nevrotiklik(duygusal dengesizlik) kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?
- Ebeveynlerin Özdenetim kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?
- Ebeveynlerin Dışadönüklük kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?
- Ebeveynlerin Yumuşak Başlılık kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?
- Ebeveynlerin Gelişime Açıklık kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri var mıdır?

1.4 Denenceler

- 48- 72 aylık çocuklarda Sosyal Kaygı, Genellenmiş Kaygı, Ayrılık Kaygısı ve Belirgin Korkular vardır.
- Çocukların cinsiyetlerinin kaygıları üzerinde etkileri vardır.
- Ebeveynlerin yaş, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzeyinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır.
- Ebeveynlerin Nevrotiklik(duygusal dengesizlik) kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır.
- Ebeveynlerin Özdenetim kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır.
- Ebeveynlerin Dışadönüklük kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır.
- Ebeveynlerin Yumuşak Başlılık kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır.
- Ebeveynlerin Gelişime Açıklık kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır.

1.5 Önemi

Çocukta doğumdan itibaren ortaya çıkan kaygı, ilk iki yıl artarak okul öncesi dönemde de çeşitlilik göstermektedir.

Çocuktaki kaygı durumlarının erken tespit edilmesi ve bu konuda gerekli çalışmaların yapılmasıyla çocukta sosyal duygusal alan başta olmak üzere diğer gelişim alanlarını da olumlu yönde etkileyecektir.

1.6 Sayıtlar

Bu araştırma,

Çocukların ebeveynlerinin kişilik özelliklerini ve çocukların kaygılarını ölçen testleri içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

Araştırmada çalışılan grubun yeterli olduğu varsayılmaktadır.

Çocukların ebeveynlerine uygulanan test ve ölçeklerin yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.7 Sınırlılıklar

Bu araştırma, İstanbul ili Fatih ilçesindeki devlet ilkokulu ve devlet ortaokulu bünyesindeki anaokullarına giden 312 öğrencinin anne ve babası 2018-2019 eğitim öğretim yılı, ebeveynlerin kişilik özellikleri, çocuklardaki kaygıyı ölçen testlerle sınırlıdır.

2. KAYGI VE KAYGI KAVRAMLARI İLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları

Kaygı (Anksiyete): Kişide baskı ve gerileme sebep olan endişe, kuruntu, korku oluşmasına sebep olan duygu. Kimi araştırmacılar kaygıyı kişiliğin yapılanmasındaki birincil güç kabul ederken, bazıları da kişiliğin oluşumunda gelişiminde önemli ikincil bir güç olarak kabul etmişlerdir (Köknel, 2000).

Kaygı ikaz edici bir işarettir. Tehlikenin yaklaşmakta olduğunu haber verirken, gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Korku da ikaz edici bir işarettir. Fobilerse bir uyarandan gelen özgül, yoğun ve sürekli bir korku olma özelliği gösterir. Kaçınma ve sıkılma durumları da gözlenir. Korku dışsal, kaynağı belli, kesin bir yanıtken; kaygı, içsel kaynağı belirsiz çatışma neticesinde oluşmuş yanıt olma özelliği taşır (Şenol, 2006).

Spielberger, 1966 yılında kaygıyı “durumluk kaygı” ve “sürekli kaygı” olarak birbirlerinden ayırt ederek “İki Faktörlü Kaygı Kuramı” nı oluşturmuştur (Öner, Le Compte,1985).

2.1.1 Durumluk kaygı

(A- State) Kişinin stresli (baskılı) durumdan dolayı hissettiği subjektif korkudur. Fizyolojik olarak otonom sinir sistemindeki uyarılma sonucu kızarma, sararma ve titreme gibi fiziksel değişimler meydana gelir. Yoğun stres altındayken durumluk kaygı seviyesinde yükselme olurken stres ortadan kalkınca düşme olur (Öner, Le Compte, 1985).

2.1.2 Süreklilik kaygı

(A- Trait), Kişinin kaygı yaşantısına yatkın olma durumudur. Birey yaşadığı durumları genellikle stresli olarak algılama ya da stres olarak yorumlamaya eğilimlidir. Gerçekte nötr olan durumların bile kişi tarafından tehlikeli ve tehdit edici yorumlanması sonucu kişide oluşan mutsuzluk ve hoşnut olmama

durumdur sürekli kaygı. Kaygı seviyesi yüksek olan kişiler karamsarlığa bürünür ve kolaylıkla incinebilirler. Durumluk kaygıyı da daha yoğun ve sık yaşarlar (Öner, Le Compte, 1985).

2.1.3 Kaygı belirtileri

Kaygı bozukluklarında çeşitli yakınmalar meydana gelmektedir. El ve ayaklarda aşırı titreme, baygınlık geçirme duygusu, el ve ayaklarda uyuşma, bedenin yabancı olarak algılanması, saçma korkular, sıkıntı, boğuluyor gibi hissetme, rahatsızlık veren saplantı ve zorlantılar yaşanabilir (Şenol, 2006).

2.2 Kaygı (Anksiyete) ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

2.2.1 Psikoanalitik yaklaşım

Sigmund Freud (1856-1939), anksiyetenin içgüdü ve dürtülerden kaynaklanan gücün bastırılması sonucu ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Önce kendiliğinden ortaya çıkan anksiyeteyi tanımlamıştır (angoisse automatique, automatic anxiety, automatische angst). Bu anksiyete örseleyici, zedeleyici, tehdit dolu, tepki durumudur. Daha sonra buna gerçek anksiyete (realistic anxiety, real angst) kavramını eklemiştir (Burkovic, 2009).

Freud gerçek bir duruma karşı olan objektif anksiyete ile gerçek tehlikeyle ilgisi olmayan nevrotik anksiyeteyi ayırmıştır. Nevrotik anksiyetenin kaynağı id' in kabul edilemez istekleri (cinsel ve saldırgan) ile ego ve süper egonun dayattığı kısıtlamaların sebep olduğu bilinç dışı çatışmalardan meydana geliyordu. Nevrotik anksiyete bilinç dışında gerçekleştiği için kişi anksiyetenin niçin olduğunu bilemez.

Freud'dan sonraki psikanalistler terk edilmeye başa çıkamama, sevgisinin kabul görmemesi, kişinin kendini aciz görmesi gibi durumları da nevrotik anksiyeteyi oluşturan sebepler arasına almışlardır.

Alfred Adler (1870-1937), anksiyeteyi aşağılık duygusu içinde yer aldığını ifade ederken, anksiyetenin kişilerin kendilerini aciz ve güçsüz hissettikleri bir duygulanım olduğunu belirtmiştir (Köknel, 2013).

Carl Gustav Jung (1875-1961), anksiyeteyi kollektif bilinçaltının korkular, imgeler ve baskılarla bilinci tehdit etmesi olarak kabul etmiştir (Köknel, 2013).

Rank' a göre kaygı, doğumla birlikte başlar ve ömür boyu devam eder. Her kaygının temelini doğum kaygısı oluşturur, her yaşanan haz duygusu da ana rahmindeki hazzı oluşturmaya çalışır (Rank, 2014).

Psikanalist bakış açısına göre fobiler, anksiyetenin yerine kaçınılabilir bir nesne ya da durumu geçirerek onunla başa çıkma tarzıdır. Freud Hans vakasını değerlendirirken Hans annesine duyduğu aşkı, babasının onu kastre etmesinden çekindiği için bu isteklerin onda anksiyete oluşturduğunu, sonrasında bu anksiyeteyi masum başka bir nesneye (caddede düşen kırbaçlanan bir at) yönelttiğini ifade eder. Bilinçdışında yer değiştiren bu korkuların aydınlatılmasıyla fobilerin iyileşeceğini ifade etmiştir (Atkinson, Rıta, Atkinson, Richard, 1999).

2.2.2 Bilişsel yaklaşım

Bilişsel yaklaşım anksiyetesi olan kişilerin tehlike ve durumlar hakkında nasıl düşünüp yorumladıklarını inceler. Genelleşmiş anksiyetesi olan kişiler, tehlike ihtimalinin az olduğu durumları bile gerçekçi olmayan bir şekilde değerlendirirler. Bu kişiler, tehlike ihtimalini gerçekleşme olasılığından yüksek olarak görürler. Bu sebeple de kişi her an bir tehlikeyle karşılaşacakmış gibi sürekli tetikte olur. Vücutta tehlike sinyalleri oluşur (titreme, kas gerilmesi, kalp atışlarının hızlanması) görülür (Atkinson, vd.1999).

2.2.3 Biyolojik yaklaşım

İkizler üzerine yapılan araştırma sonuçlarına göre panik atakların kalıtsal bir eğilim taşıdığına dair bulgular elde edilmiştir. Kardeş ikizler farklı yumurtadan gelişirler ve benzerlikleri sıradan kardeşler gibidir, özdeş ikizlerse aynı kalıtsallığı paylaşırlar, aynı yumurtadan çıktıkları için. Özdeş ikizlerden birinin panik atağı varsa diğer ikizinin de aynı özelliği göstermesi kardeş ikizlere göre üç kat daha fazladır (Atkinson vd. (1999).

Panik bozuklukların biyokimyasal temeliyle ilgili bulgular laboratuvar çalışmalarından sağlanmıştır. Çeşitli maddelerin (karbondioksit ile oksijenin içe çekilmesi, kafein, sodyum laktat) panik atakları olan kişilerin ataklarını tetikleyebileceği verilerine ulaşılmıştır. Bu maddeler fobik rahatsızlığı olan kişiler ya da normal anksiyetesi olanlar üzerine etki etmemiştir (McNally,

1990). Bu sebeplerden dolayı biyolojik kuramcılar, panik bozuklukları zihinsel bozukluktan çok vücut hastalığı olarak değerlendirmişlerdir.

2.2.4 Davranışsal yaklaşım

Davranışçı psikologlar öğrenme kuramı çerçevesinde anksiyeteyi içsel çatışmalardan çok dışsal olayların tetiklemesiyle oluştuğunu savunmuşlardır. Kişi, gündelik hayattaki pek çok sorunun üstesinden gelemediği zaman zamanının büyük kısmı endişeyle geçer sonucunda da genelleşmiş anksiyete ortaya çıkar. Fobilerse ya başkalarının korkularını gözlemleyerek ya da korku deneylerinin sonucu (bir köpeğin saldırısına uğradıktan sonra köpeklere karşı korku geliştirmek gibi) oluşur (Atkinson, vd.1999).

2.2.5 Anksiyete ve korku kelimelerini ayırt etmek

Anksiyete ve korku kavramaları sık sık birbirleriyle karıştırılırlar. Anksiyete, gerginlik oluşturan duygusal bir durum olarak tanımlanır. “çarpıntı, titreme, nabzın yükselmesi gibi fizyolojik bir durum” oluşturur (Webster’s Third International Dictionary, 1981). Anksiyete Latince bir kelime olan *anxius*’tan gelir 1525’lere kadar bu ifade *anx*. Latince de üzüntü ve kaygı olarak ifade edilmiştir. *Anxios* (anxiuos) kelimesinin kökü *anx*, bu kelime de Latince *angere*’ kökünden gelir ve nefesi kesilmek, boğulmak anlamlarını ifade eder (Beck, M.D., Aaron T, 2011).

Korku kelimesi ‘tehlike veya ani felaket’ olan *faer*’ sözcüğüyle eski İngilizce de ifade edilmiştir (Oxford English Dictionary, 1933). Günümüzde ise “bir tehlike ya da herhangi bir gerçeklik karşısında hissedilen endişe verici önsezi” (Websters’ s Third International Dictionary, 1981) veya “tedirgin edici veya istenilmeyen bir durumun ortaya çıkabilme olasılığı” (Standart College Dictionary, 1963) olarak ifade edilmiştir. Korku, herhangi bir durumda gerçek veya potansiyel bir tehlikenin olduğuna yapılan tahmin ya da değerlendirmeyi ifade eder (Beck, M.D. Aaron T, 2011).

2.3 Çocuklarda Kaygı Bozuklukları

Anksiyete ve korku çocuklarda bir tehlikenin algılanmasıyla hissedilen, nabzın hızlanması, kasların gerilmesi, hızlı bir kaçma isteği ve çevresiyle kavga etme

güdüleri gibi belirtilerle ortaya çıkan duygusal bir uyarım olarak görülür. Sosyal ortamlardan izole olma, sosyal işlevlerde yetersizlik, benlik algısında eksiklik ve akademik alanlarda başarısızlıkla birlikte seyreder. Mide bulantısı, karın ağrısı, bağırsak problemleri genellikle çocuklarda görülen fiziksel belirtilerdir (akt, Babaroğlu,2011).

Kaygı yaşayan çocuklarda üç şekilde etkilenme görülür. Birincisi anksiyeteyi düşüncelerde ve zihinsel işlemlerde yaşarlar. Endişeli çocukta birtakım tehlike ya da tehdit unsurlarına odaklanmış bir düşünce yapısı vardır. Örneğin kendisinin ya da yakın çevresinden birinin hastalanacağı ya da kaza geçireceğinden endişe duyar. İkincisi anksiyeteyi fiziksel olarak vücudunda yaşar. Anksiyeteye birlikte vücut daha fazla uyarılarak, savaş ya da kaç tepkisi ortaya çıkmaktadır. Sonrasında çocukta baş ağrısı, karın ağrısı, mide bulantısı, terleme, hızlı soluk alıp verme durumları yaşanır. Üçüncüsü de anksiyetenin çocuğun davranışlarını etki etmesi olarak görülür. Endişeli çocuk gergindir, ağlar, sızlar, yerinde duramaz, ya da birtakım nesnelere sarılır. Ayrıca çocukta bazı durumlarda kaçınma davranışı da gözlenebilmektedir. Örneğin evden dışarı çıkmayı reddetmek gibi (Şenol, 2006).

Kaygı bozukluklarının nedenleri araştırıldığında biyolojik faktörler, fiziksel hastalıklar ve öğrenilmiş davranışlar görülür. Mizaç özelliklerinin kalıtım vasıtasıyla aktarımı ve sinir sistemiyle ilgili hastalıklar biyolojik nedenler olarak görülür. Uyuşturucu bağımlılığı, diyabet vb. fiziksel hastalıklar çevrede korku öğelerinin ve korkulu durumların ve nesnelere pekiştirilmesi de kaygı bozukluklarına sebep olabilir (Seven, 2008).

Ebeveynlerin bazı tutum ve davranışları ve bazı çevresel etmenler çocukta kaygının oluşmasına zemin hazırlar.

- Ebeveyn kayıpları
- Ebeveynlerden birinin kaza geçirmesi ya da ağır hastalık geçirmesi
- Sevdiği bir evcil hayvanı yitirmesi
- Aşırı otoriter ve disiplinli ebeveyn tutumları
- Tutarsız ebeveyn tutum ve davranışları
- Çeşitli kazalar ya da ağır hastalık geçirmesi nedeniyle hastaneye yatırılması
- Yeni bir kardeşin dünyaya gelmesi

- Bulunduğu çevreden farklı bir çevreye taşınılması
- Okul değışikliği

Çocuklarda görülen başlıca kaygı çeşitleri; genelleştirilmiş kaygı, ayrılık kaygısı, sosyal kaygı ve belirgin korkulardır.

2.3.1 Yaygın kaygı bozukluğu

DSM 5'göre en az altı aylık bir süre içinde iş hayatında ya da okul yaşamında başarı gösterebilme ile ilgili sürekli bir endişe duyma hali vardır, kişi endişelerini kontrol altına almada sıkıntı yaşar ve aşağıdaki belirtilerden en az 3 tanesi son altı ay içinde çoğunlukla gözlenmesi gerekir. Çocuklarda tek bir belirtinin olması yeterlidir.

- Rahatlayamama ya da kişide sürekli bir tedirginlik hali.
- Çabuk yorulma.
- Bir noktaya dikkatini toplamada zorluk çekme.
- Çabuk sinirlenme.
- Eklem ve kaslarda gerginlik.
- Uyku problemleri (derin uykuya geçmede zorluk, kalitesiz ve dinlendirici olmayan bir uyku.

Endişe, kuruntu, ya da fizyolojik belirtiler, toplum ya da işle ilgili alanlarda önemli fonksiyon düşmelerine sebep olur ve bu bozukluk diğer ruhsal bozukluklarla da daha iyi açıklanamaz (APA, 2014).

Yaygın kaygı bozukluğu tanısı alan çocuk ve ergenlerde, genel olarak çevresindekilerden onay görme ve yeterlilik kaygıları gözlenir. Mükemmeliyetçi yapıda olurlar ve kuralları yerine getirirler. Bazen yetişkinler onları inatçı olarak değerlendirir. Uykusuzluk, karın ağrısı, mide bulantısı gibi şikayetleri olur (Babaroğlu, 2011).

2.3.2 Ayrılık kaygısı

DSM 5' e göre, kişide bağlandığı kişilerden ayrılması ve gelişim açısından uygunsuz olarak, aşırı korku ya da kaygısının olması ve aşağıdaki maddelerden en az üç tanesinin olması gerekmektedir.

- Bağlandığı kişiler ya da evden ayrılma durumuyla karşılaştığında ya da evden ayrıldığında sürekli endişe duyma.
- Hastalık, yaralanma, ölüm ya da kötü bir olayın bağlandığı kişilerin başına geleceği düşüncesi ya da bağlandığı kişileri kaybedeceği düşüncesinden aşırı endişe duyma hali.
- İstenmedik bir olay neticesinde bağlandığı kişilerden ayrılacağıyla ilgili sürekli endişe duyma.
- Ayrılma kaygısından dolayı okula işe ya da herhangi bir yere gitmek için, evden dışarı çıkmayı istememe veyahut evden dışarı çıkma fikrine karşı koyma.
- Evde ya da diğer ortamlarda yalnız kalmaktan, bağlandığı kişilerden ayrı kalmaktan devamlı olarak aşırı korku duyma.
- Bağlandığı kişilerden biri yanında olmadan evde ya da ev dışındaki herhangi bir yerde uyuma konusunda isteksiz olma ya da buna karşı çıkmama.
- Sürekli olarak ayrılma konusuyla ilgili kabuslar görme.
- Kaygı, korku, kaçınma durumlarının çocuk ve ergenlerde en az 4 hafta sürerken yetişkinlerde 6 ay ve daha fazla sürmesi gerekir.

Bu rahatsızlık, okul, iş ve diğer toplumsal alanlarda fonksiyon düşmesine sebep olur ve klinik açıdan belli bir sıkıntı oluşturur ve bu rahatsızlık otizm, psikoz, agorafobi gibi rahatsızlıklarla açıklanamaz (APA, 2014).

Ayrılma kaygısı bozukluğu olan çocuklarda aşırı duyarlılık gösterme, korku dolu düşler görme, gerçekçi olmayan korkular gözlenir. Kendilerine güvenleri olmaz, farklı durumlardan kaygı duyarlar. Ebeveynleri tarafından heyecanlı, hassas, telaşlı olarak değerlendirilir. En temel özellikleri de ebeveynlerine aşırı bağımlı olmalarıdır (Butcher, Mineka, Hooley, 2013).

2.3.3 Panik bozukluk

DSM 5'e göre, bir panik atağı aşağıdaki belirtilerden en az dördü ya da daha fazlasının birden ortaya çıktığı ve kişide yoğun bir korkunun ve sıkıntının oluşması durumudur.

- Kalp hızında artış, kalbin çarpıntı yapması.
- Terleme.

- Sarsılma veyahut titreme.
- Nefesin tıkanması ya da nefes alamıyor gibi hissetme.
- Nefesinin tıkanıdığı düşüncesi.
- Göğüste sıkışma hissi, ya da göğüste ağrı hissi.
- Karın ağrısı ya da mide bulantısı.
- Baygınlık geçirecekmiş gibi hissetme, baş dönmesi, ya da sersemlik hissi.
- Ateş basması, ya da üşüme hissi.
- Karıncalanma hisleri.
- Çıldırma ya da kendini kaybetme duyguları.
- Ölüm korkusu.

Bir panik ataktan sonra aşağıdakilerden biri ya da ikisinin en az bir ay süreyle görülmesi.

- Bir panik atak olacağı ya da atak sonucu kendini kaybedeceği ya da kalp krizi geçireceği endişesi duyma.
- Panik atak geçirme korkusundan belli davranışlardan kaçınma durumu.

Bu bozukluk diğer ruhsal bozukluklarla daha iyi bir şekilde ifade edilemez (APA, 2014).

2.3.4 Toplumsal kaygı bozukluğu (Sosyal Fobi)

DSM 5'e göre aşağıdaki maddeler sosyal kaygı bozukluğunun ölçütleridir.

- Toplumsal alanda bir konuşma yapma, birileriyle karşılaşma, herhangi bir ortamda yemek yeme, ya da içme gibi eylemlerden aşırı derecede ürkme ya da endişe duyma halidir. Çocuklarda endişe sadece yetişkinlerin ortamında değil, kendi akranlarının olduğu ortamlarda da ortaya çıkmalıdır.
- Kişi toplum tarafından dışlanmaktan, insanların yanında küçük düşmekten, başkaları tarafından olumsuz olarak değerlendirilmekten ya da endişe halinin ortaya çıkmasından aşırı korku duyar.
- Toplumsal durumlar hemen hemen her zaman kişide endişe ve korkuya sebep olur. Çocuklarda endişe ve korku, bağırp çağırma, sinme, konuşmama gibi biçimlerde kendini gösterebilir.
- Toplumsal durumlardan ya kaçılır ya da endişe ve korkuyla bu durumlara katlanılır.

- Endişe ve korku süreklilik gösterir. Altı ay ya da daha uzun sürer.
- Endişe ve korku, iş ve toplumsal alanlarda işlevselliği olumsuz etkiler.

Bu bozukluk başka bir ruhsal bozuklukla daha iyi açıklanamaz (APA, 2014). Harvey ve diğerlerine göre (2005) sosyol fobisi olan pek çok kişide bu durum akranlara uyum gösterememe durumunda başladığı belirtilmiştir. Sosyal açıdan kaçınma yaşayan ebeveynler tarafından yetiştirilmiş ya da akranlarıyla problem yaşayan bütün bireylerde sosyal fobi durumu görülmez. Çünkü sosyal fobinin oluşmasında bireysel farklılıkların önemi büyüktür (Butcher, Mineka, Hooley, 2013).

2.3.5 Fobi

DSM 5' göre Özgül Fobi aşağıdaki maddelerle açıklanmıştır.

- Bir durum ya da özgül bir nesne ile ilgili belirgin bir endişe ya da korku duyma (örn. iğne yapılması, kan görme, hayvanlar, yükseklik, uçağa binme). Endişe ya da korku çocuklarda bağırıp çağırma, tepinme, sınıksız sarılma, donakalma şeklinde de görülebilir.
- Hemen hemen her zaman fobi kaynağı durum ya da nesne, doğrudan bir endişe ve korku doğurur.
- Etkin bir şekilde fobi sebebi olan durum ve nesneden kaçınılır ve yahut şiddetli bir endişe ve korku ile buna katlanılır.
- Endişe ve korkunun şiddeti durum ya da özgül nesnenin oluşturduğu gerçek tehlikeye kıyasla kültürel ve toplumsal bağlamda orantısızdır.
- Endişe ve korku süreklilik gösterirken en az altı ay ve daha uzun sürer.

Endişe, korku, kaçınma toplumsal alan ve işle ilgili hususlarda işlevselliği düşürürken, klinik açıdan da sıkıntıya sebep olur.

Bu bozukluk diğer ruhsal bozukluklarla daha iyi açıklanamaz (APA, 2014).

Korkunun özel bir çeşidine fobi denir. Psikolojik terimler sözlüğünde fobi 'bazı durumlara ya da bazı nesnelere karşı hemen her zaman duyulan korku, mantıklı olmayan ve geçerli bir sebebi olmayan sürekli korku olarak ifade edilir(akt. Beck, Emery,1985).

Fobilerin başlaması çocukluk çağı korkularıyla aynı dönemde gerçekleşir. Karanlık, yaralanma korkusu, kan görme, yıldırım, gibi fobiler yedi yaşından

önce başlamaktadır ve herhangi bir travmatik olayla bağlantısı yoktur, 10-13 yaşları arasında fobilerde artış gözlenmektedir (Şenol, 2006).

2.3.6 Travma sonrası stress bozukluğu

Altı yaş ve Altı Yaş Altındaki Çocuklar İçin Örselenme Sonrası Gerginlik Bozukluğu

DSM 5'e Göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu Aşağıdaki İfadelerle Açıklanmıştır.

- Altı yaş veya altı yaşından ufak çocuklarda ölüm, cinsel saldırı, ağır yaralanma durumunun aşağıdaki ifade edilen yollardan biri veya birkaçıyla gerçekleşmesi.
 - Örseleyici olayları direk yaşama.
 - Çocuğun bakımıyla ilgilenen kişilerin ya da başkalarının başına gelen olaylara çocuğun doğrudan tanık olması.
 - Ebeveynlerinin ya da bakıcısının örseleyici bir olay yaşadığını öğrenmesi.
- İstençdışı gelişen, örseleyici olayla ilişkili aşağıdaki belirtilerden bir ya da daha fazlasının görülmesi.
 - İstenç dışı gelen örseleyici olaya ilişkin anılar. Bunlar bazen oyunda yeniden canlandırılarak dışa vurulabilir.
 - Örseleyici olaya ilişkin sıkıntı oluşturan yineleyici düşler.
 - Geçmişe dönüşler yaşayarak örseleyici olayı çocuğun yeniden yaşaması. Oyun sırasında çocuklar örseleyici olayı canlandırabilir.
 - Örseleyici olayı çağrıştıran iç ya da dış uyaranlarla karşılaşınca ruhsal sıkıntı oluşması.
 - Örseleyici olayı çağrıştıracılara fizyolojik tepki gösterme.

Bu bozukluğun süresi bir aydan daha uzun sürer.

Bu bozukluk diğer ruhsal bozukluklarla daha iyi açıklanamaz (APA, 2014).

Travma sonrası stres bozukluğu (travmatic nevroz) genellikle depresyon, göçük, su baskını gibi doğal afetlerden, trafik kazalarından, ağır dayak, işkence, taciz, terörist elinde kalma, bombardıman gibi insanların yarattığı felaketlerden hemen

sonra ortaya çıkar. Çıkış süresi en erken olaydan birkaç saat, en geç birkaç gün sonrasındır (Köknel, 2013).

Küçük çocuklar travmatik durumu oyunlarla da yeniden yaşayabilmektedir. Bu çocuk ve ergenlerde davranış sorunları, öfke ve intikam fantezileri, yaşından beklenmeyecek cinsel söz ve davranışlar, madde kullanımı ve suça eğilim görülebilir. Daha önce keyif alarak yaptıkları etkinliklere ilgileri azalır, yatak ya da ıslatma başlayabilir, yalnız uyumaktan korkma görülebilir (Şenol, 2006).

2.4 Korku

Korku, bazı kuramcılara göre otonom sinir sisteminin “savaş ya da kaç” tepkisinin etkinleştiği (hayvanların çoğunda ortak olarak bulunan) temel bir duygudur. Yakın bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığımızda bir alarm tepkisi olarak kaçmamızı sağlayan uyumsal değeri vardır. Korkuyla birlikte panik duygusu da yaşanır. Korku ve panikte üç öge bulunur.

- Bilişsel/öznel öğeler (“Dehşete kapıldım/korkuyorum”; “Öleceğim”);
- Fizyolojik öğeler (terleme, soluk alıp vermenin hızlanması);
- Davranışsal öğeler (şiddetli bir kaçıp kurtulma arzusu); Lang, 1968, 1971, akt, Buthcer, James. N, Mineka, Susan, Hooley, Jill M. 2013).

Korkunun üç aşaması bulunmaktadır. Birinci aşaması endişedir. Endişe korkunun en hafif derecede olanıdır. “Acaba”, böyle mi olur”, yoksa “şöyle miydi” tarzında ifade edilen olasılıklara dayanan değerlendirmelerdir. Korkunun ikinci aşaması biraz daha derinleşmiş olan hali kaygıdır. Olumsuz durumları hatırlatan deliller mevcuttur. Bu sebeple kaygıda “derin” bir hüznün hali vardır. Kaygılı kişi veya kişiler kendilerini neyin huzursuzluk yaşattığının tam olarak bilincinde olamazlar (Mangır, Aktaş, 1992).

2.5 Çocukluk korkuları

Kagan, çocuklar üzerindeki 8 yıllık uzunlamasına bir araştırma neticesinde, korkuya çocukların kalıtımsal bir yatkınlık taşıyabileceklerini ifade etmiştir. Araştırma neticesinde çocuklardan bazılarının doğumla birlikte korkmaya daha meyilli olduğu kanaatine varmıştır. Ancak sonraki yıllarda çok korkan çocukların ilerleyen dönemlerde korkularının azaldığını, doğumdan sonraki

dönemde az korkan çocukların ilerleyen dönemlerde korkularında bir artış olduğunu gözlemlemiştir. Kagan bu araştırma neticesinde “çevre ve kalıtım” ın önemini vurgulamıştır (Bayhan, Artan, 2012).

Çocuk kendini güçsüz hissettiği için ve bilmediği şeylerin çokluğu nedeniyle hayatının ilk yıllarında çok fazla korku duyar. Büyüdükçe bedeni kuvvetlenip zihinsel yetenekleri geliştikçe korku duygusunda azalmalar olur. Çocuk içindeki korkularla ve çevresindeki ona korku veren durumlarla mücadele ederek olgunlaşır (akt. Mangır, Aktaş, 1992).

Evde tek başına kalamama, karanlık korkusu, hırsız korkusu, çocukluk dönemi korkularından bazılarıdır. Genellikle 4-6 yaş aralığında bu tip korkular ortaya çıkmaktadır (Güvender, 2010).

2.5.1 Çocukta korkunun kazanılması

Annelerin korkularıyla, çocuklarının korkuları genelde benzerlik gösterir. Çünkü çocuklar, yetişkinlerin korkularını taklit ederek korkuyu kazanmaktadır.

Yetişkinlerin aşırı koruyucu tutumları da çocuklarda korkuyu oluşturan sebeplerdendir. Ebeveynler, “Sakın düşersin! Seni kaçırlar, döverler gibi sözlerle çevresinden korkan, her şeye tereddütle yaklaşan özgüvensiz çocukların yetişmesine sebep olurlar (Mangır, Aktaş, 1992).

Çocukta korkuyu meydana getiren olaylar kısaca üç başlık altında incelenebilir.

- Çocuğun çevresinde ebeveyni ya da kendisine bakan bakıcısı dışında yabancı birini görmesi çocukta korku meydana getirir.
- Çocuk herhangi bir ortamda yalnız kalırsa bu durumda korku hisseder.
- Çocuk karanlık bir ortamda kalırsa korku duyar (Zullıger, 2013).

Bu üç koşulu da tek bir duruma indirebiliriz. Çocuk tarafından özlenen kişinin aranması. Çocuk özlediği kişiye karşı zihninde oluşturduğu anısal tasarımı farklı duygu yanımlarının yardımıyla gerçek bir içerikle doldurma çabasına girer. Başarı sağlayamayınca da özlem duygusu korkuya döner (Zullıger, 2013).

2.5.2 Belli başlı çocukluk korkuları

Yabancılar, kötü kişiler, ebeveynler tarafından terk edilmek, hayaletler, periler, cinler, karanlık, hayvanlar (böcek, örümcek, at, yılan, köpek vb.), kan görmek,

yıldırım, korkunç rüyalar görmek, okul, sınavlar, yaralanma, sakat kalma, tuvalet, deniz, göl, yüksek ses, köprüler (Zullıger, 2013).

2.5.3 Yaşlara göre korku durumları

- 0-6 ay Yüksek ses,
- 7-12 ay Yükseklik ani durumlar
- 1 yaş Anne babadan ayrılma
- 2 yaş Yüksek sesler
- 3 yaş Hayvanlar
- 4 yaş Anne babadan ayrılama, karanlık
- 5 yaş Anne babadan ayrılma, hayvanlar
- 6 yaş Doğa üstü varlıklar, şimşek, karanlık, yalnız olmak
- 7 yaş Karanlık, yaralanma korkusu, kaçırılma korkusu
- 9-12 yaş Gök gürültüsü, karanlık, okul, dersler, sınavlar, ölüm korkusu (Seven, 2008).

2.5.3.1 Okul korkusu

Ebeveynleri şaşırtan bir korku türüdür okul korkusu. Bir anda ortaya çıkar, sabahları karın ağrısı, baş ağrısı yakınmaları olur. “Çocuk bugün okula gitmesem evde kalsam olmaz mı? diye söyler.” Evde kaldığında karın ağrısı, baş ağrısı ve diğer şikayetleri kısa zamanda geçer. Oyuncaklarıyla oynar, eğlenir. Fakat ertesi sabah okul vakti geldiğinde tekrar şikayetleri ortaya çıkar. Ebeveyn okula gitmesi için ısrar ederse ağlar, tepinir. Evden dışarıya çıkmak istemez. Ebeveynlerini ikna edip evde kalırsa korkuları yatıştır. Ebeveynlerinin ısrarıyla okula getirilen çocuk, bazen evdeki tepkilerin hiçbirini göstermez, fakat bazen de çocuk okula getirildiğinde sınıfa girmek istemez. Bu duruma “okul korkusu” denir (Yörükoğlu, 2011).

2.6 Kişilik

Kişilik bireylerin ilgi, yetenek, psikolojik durumlarının bütünleşmesiyle oluşan koordineli sistematik bir yapıdır. Latince’ de “persona” kökünden gelen “personality” kelimesinden türemiştir ve kişilerin yüzlerine taktıkları maske anlamına gelir (Güney, 2013).

Kişilik bireyi çevresindekilerden ayırıcı (distinctive) ve bireyin kendine ait(charasteristic) davranış ve tutumlarının bütünü olarak ifade edilir. Başka bir ifadeyle kişilik, bireyi diğer bireylerden ayıran (vücut, zihin ve psikolojik) özelliklerin tamamıdır (Köknel, 2013).

Bazen günlük konuşma dilinde “huy”, “karakter” gibi eş anlam içeren kelimeler kişilik kavramı yerine kullanılmaktadır. Bir kişiden bahsedildiğinde ilk olarak o kişinin bazı karakteristik özellikleri aklımıza gelir. Bu özellikler:

- Asabiliği,
- Yardımseverliği,
- Cana yakınlığı,
- İnatçılığı,
- Hoşgörülülüğü,
- Çalışkanlığı vb. (Güney, 2013).

Kişiliği oluşturan 3 temel öge vardır, bunlar:

- Tutarlı olmak
- Durağan olmak
- Benzersiz olmak (Özkalp, Kirel, 2011).

Tutarlılık: Bireyin farklı durumlarda farklı olaylar karşısında benzer şekilde hareket etmesidir.

Durağanlık: Bireyin tutum ve davranışlarında düzenlilik göstermesidir. Kişiliğin uzun bir süreçte durağan nitelik göstermesidir.

Benzersizlik: Bütün fertler tekdir ve diğer fertlere benzemeyen özelliklere sahiptir. Kişinin tutum ve davranışlarının diğer kişilerden farklı olması onun benzersiz ve biricik olmasının göstergesidir (Özkalp, Kirel, 2011).

2.6.1 Kişilik ile ilgili kavramlar

Karakter: Karakter kelimesi genelde kişilikle eş anlamda kullanılır. Kişilik, her ferdin kendine ait özelliklerinin ruhsal olan bir toplamıdır. Yetenek, zeka, duygular, kişinin fiziki yapısı bu tanımın içine girer. Kişiliğin ahlaki öğelere bağlanma kısmı da karakter bütünlüğünde yer alır (Güney, 2013).

Mizaç(huy): Allport, bireyin kendine has duygusal doğaya sahip olma durumunu mizaç olarak tanımlamıştır (Burger, 2006). Kişiliğin oluşmasında ikinci unsurdur. Ferde ait birtakım temel özellik ve diğerlerinden onu ayıran özelliklerini içerir. Kişiye ait birtakım duygusal tepkilerin ortaya koyuluş tarzıdır. Araştırmacıların bazıları mizacı duyguların yoğun olup olmaması, duyguların sürekli olup olmaması, yine duyguların çabuk uyanıp uyanmaması vb. gibi özelliklerin bütünü olarak açıklamışlardır (Tutar, 2013).

Thomas ve arkadaşları çocuk mizacını araştırmak için New York boylamsal çalışması yapmışlardır. Araştırma neticesinde 3 tip mizaç belirlemişlerdir. 1) Kolay mizaç, 2) Zor mizaç, 3) Yavaş tepkili mizaç (Yolcu, 2014).

Kolay mizaca sahip çocuklar, ortamlara rahatlıkla adapte olabilen, uyumlu, uyku, yemek yeme ve tuvalet alışkanlıklarında problemsiz çocuklardır. Zor mizaca sahip çocuklar, farklı durumlara, yeni kişilere uyum sağlamakta güçlük çeken, sinirli, uyku, yemek yeme ve tuvalet alışkanlıklarında problemlili çocuklardır. Yavaş tepkili mizaca sahip çocuklarsa yeni durumlara yavaş adapte olabilen, farklı kişilere, durumlara karşı çekingen olan çocuklardır (Yolcu, 2014).

Yetenek: Bedensel ve zihinsel olarak ikiye ayrılır. Bedensel yetenekler, kişinin organları ve duyu sistemleri vasıtasıyla birtakım olguları gerçekleştirmesidir. Atlama, işitme, görme, renkleri ayırt etme, zıplama vb. hareketlerdir. Zihinsel yetenekler, kişinin birtakım ilişkileri yorumlayabilme, sıralayabilme, yorumlayabilme, analiz edebilme gibi bütünleştirici özelliklerdir (Eroğlu, 2011).

2.6.2 Kişiliği oluşturan faktörler

2.6.2.1 Kalımsal ve bedensel yapı faktörleri

Fertlerin cinsiyeti, bedeninin dış görünümü, sinir ve sindirim sistemlerinin özellikleri kalıtım tarafından belirlenir. Kişilerin gülme, ağlama, koşma ve bu tarzdaki davranış kalıplarındaki farklılıklar kalımsal etkenler tarafından belirlenir (Güney,2013).

Bireylerin göz rengi, saç rengi, boylarının uzunluğu, zayıf ya da kilolu olmaları, mimik ve jestlerini bile belirleyen unsurlar kalımsal olarak üst soylardan aktarılarak bireylerin kişilik özelliklerini oluşturur (Tutar, 2013).

Kalıtım yaklaşımı, kromozomlardaki genlerin moleküler yapısının kişiliğin belirleyici unsurları olduğunu savunurlar (Robbins, Judge, 2012).

Kromozomlar görünüm olarak birbirlerine benzemelerine rağmen iç yapıları farklıdır. 46 kromozomda kalıtımla geçen özellikler bulunur. Her bir kromozom içinde özellikleri tayin eden faktörler bulunur. Kromozomlarda bulunan kalıtım faktörlerine “genler” denir (Eroğlu, 2011).

2.6.2.2 Sosyal faktörler

İnsanlar hem çevre hem de kalıtımın eserleridir. Çevre ve kalıtım arasındaki etkileşimle insan şekillenerek kişilik özellikleri oluşur. Çevre unsuru içinde kişileri en çok sosyo-kültürel özellikler etkiler. Pek çok birey kişilik özelliklerinin bazılarını bir seçme ihtimali olmadan kültürün özellikleriyle şekillendirirler (Baysal, 1987).

Kültürel normlar, soyut kavramlardan meydana gelir. Soyut olan bu kavramlar dış uyum olarak algılanır. Algılama neticesinde somutlaşarak davranışa çevrilir. Standart olan sosyal normların davranışlara yansımaları farklı bireylerde farklı olabilmektedir. Her bireyin algıdaki seçicilik özelliği neticesinde kişiliklerdeki farklılıklar oluşmaktadır (Zel,2011).

2.6.2.3 Aile faktörü

Aile, bütün bireylerin dahil oldukları ilk sosyal gruptur. Bütün sosyo-kültürel öğeler, ilk ailede öğrenilmeye başlar. Toplumsallaşmanın ilk kaynak ve örnekleri ebeveynlerdir. Çocuklar, kültürel öğeleri, tutum ve birtakım davranış kalıplarını ebeveynleri örnek alınarak öğrenirler (Tutar, 2013).

Aile, çevresel faktörlerden kişiliğin oluşmasında etkisi en güçlü olanıdır. İlk olarak ödül ve ceza durumlarının karşılaştığı sosyal bir ortamdır. Genellikle kişilerin ilk öğretmenleri anne ve babalarıdır. Ebeveynler çocuklarının istenen davranışlarını pekiştirerek, istenmeyen davranışlarını da ceza yoluyla denetleyerek ya da pekiştirmeyerek birtakım kazanımların oluşmasında etkili olur (Güney, 2013).

Çocukların aile içinde yetiştirilme tarzıyla işle ilgili performansı inceleyen bir araştırmada önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır (Jennings 1994: 54). En küçük çocukların güven duygusunun zayıf olduğu, tek çocukların ısrarcı tutum sergiledikleri en başarılı yetişen çocukların da akranları ile sık sık çatışma yaşadıkları tespit edilmiştir (akt. Zel, 2011).

2.6.2.4 Sosyal sınıf faktörü

Sosyal sınıf faktörü kişiliğin oluşmasında önemli bir etkidir. Pek çok avantajı olan üst sosyal sınıfa mensup olmak birçok imkanı beraberinde getirirken orta ve alt sosyal sınıfa mensup olmak ise bu avantajlardan kişiyi mahrum bırakacaktır. Kişinin yaşam tarzı, çevresiyle iletişimi, düşünce yapısı, sosyal sınıf faktöründen etkilenmektedir (Eroğlu, 2011).

Üst sosyo-ekonomik düzey içinde büyüyen çocuk, ileride sosyal statüsü yüksek, ekonomik açıdan gelir düzeyi iyi bir meslek tercih edecek, ama alt sosyo-ekonomik düzeyde yetişen çocukta sahip olduğu imkanlar neticesinde bir meslek ve yaşam tarzı seçebilecektir (Güney,2013).

2.6.2.5 Coğrafi ve fiziki faktörler

Sosyo-kültürel faktörlerle coğrafi ve fiziki faktörlerin kaçınılmaz bir etkileşimi vardır. Bazı coğrafyacılar İbni Haldun gibi bazı bölgelerin belli özelliklerinin karakteristik yapısıyla öne çıkan insan tiplerinden bahsetmişlerdir. Ege bölgesinin ya da Karadeniz bölgesinin kendine özgü insan yapısı hakkında konuşabiliyorsak bu fiziksel ve coğrafi çevrenin kişiliğin oluşumundaki tesirinden kaynaklanmaktadır (Tutar, 2013).

Toplumları yaşadıkları yerin arz ve enlem durumu, denizden yükseltisinin bile kişilik özellikleri üzerinde etkisi vardır. Ülkemiz gibi ılıman bölgelerde 4 iklim yaşanır. Bu tür çeşitli iklimlerin görüldüğü bölgelerde sürekli bir hareket, faaliyetler, ilerleme ve değişim yaşanır. Oysa iki mevsimin görüldüğü ya da tek mevsimin yaşandığı yerlerde sabitlik ve monoton bir hayat vardır. Bu bölgelerde gelişim ve ilerleme de yavaş olacaktır. Sürekli hareket halindeki bölgelerde yüksek medeniyetler doğmuştur (Eroğlu, 2011).

2.6.2.6 Diğer faktörler

Zeka: Kişilerin genetikle getirdiği ve eğitimle ilerlettiği bir yetenektir.

Kitle İletişim Araçları: Gazete, televizyon, radyo, bilgisayar gibi kitle iletişim araçlarının çocuklar ve gençler üzerinde yeni davranış kalıplarının kazanımı açısından önemli bir etkisi bulunmaktadır (Güney,2013).

Doğum Sırası: Adler, bireylerin doğum sırasının onların kişilikleri üzerinde etkisi olduğunu savunur. Adler' in araştırmasına göre doğum sırası yetenek ve zeka seviyesini de etkiler (Güney,2013).

2.6.3 Freud' un kişilik kuramı

Freud, kişilik analizini “Yapısal öğreti” ve “Topografik öğreti” olarak 2 başlık altında toplamıştır. Yapısal öğreti:

- Üst benlik (Süper ego),
- Benlik (Ego),
- İlkel benlik (İd),

Topografik öğreti:

- Bilinç öncesi,
- Bilinç,
- Bilinç dışı bölümlerinden meydana gelmektedir (Şimşek, Akgemgi, Çelik, 2011).

Topoğrafik Kuram

Freud' un ilk geliştirdiği kuramdır. Öğeleri bilinç, bilinç öncesi, bilinç dışıdır.

- **Bilinç (conscious):** Bilincin ilkesi gerçekliktir. Ego olarak da adlandırılır. O andaki farkındalığımızın göstergesidir (Topses, Serin, 2012).
- **Ön bilinç (preconscious):** Kişinin o an farkında olamadığı bilgi deneyim tecrübeleridir. Özel bir çabayla bilgiler bilince ulaşır (Topses, Serin, 2012).
- **Bilinç dışı (unconscious):** Arzu, itkilerin, davranışı yönlendiren düşüncelerimizin kaynağı olan güdülerden oluşur. Bilinçdışını bilince aktarmak, buradaki anılara ulaşmak çok güçtür, ancak belli yöntemlerle bir kısmı bilince çıkarılabilir. Rüyalar, dil sürçmeleri, bilinçdışının bir nebze bilince aktarılmasının örnekleridir (İnanç, Yerlikaya, 2001).

Yapısal kuram

Öğeleri id, ego ve süper ego' dur.

İd(İlkel benlik): Kişiliğin bölümleri olan ego ve süper ego id' den ayrılarak gelişir. Yemek, içmek, acıdan kaçma, haz arama gibi temel biyolojik dürtülerden ibarettir. İd' in amacı bu temel dürtüleri doyurmaya çalışmaktır. İd'

in içinde birincil süreçler bulunur. Bunlar: hapşırma, öksürme, göz kırpması gibi bilinçsiz reflekslerdir (Serin, Topses, 2012).

Ego: Hayatın zorlu koşullarına uyum sağlayan ve idin isteklerini kabul edilebilir çözüm yolları bulan bir dizi işleve ego denir. Egonun işlevi gerçekliktir. İkincil süreç düşüncenin kaynağını oluşturur. Egonun bilinçli kısımları “ben” ya da “kendilik” olarak ifade ettiğimiz bölümdür. Mantığa bürüme, bastırma, ödünleme gibi savunma mekanizmalarının olduğu bölüm ise bilinç dışı kısımdır. Pek çok kişi çocukluğunda uyum sağlamakta yardımcı olduğu için bu savunma süreçlerini kullanır. ((Murdock, 2012).

Ego’yu üç efendiye hizmet eden bu nedenle üç tehlikenin tehdidi altında olan zavallı bir yaratık olarak görürüz, dış dünyanın, id’in libidosunun ve süper egonun katılımının. Ego sınırda bir varlık olarak dünya ile id’in arasını bulmaya id’in isteklerini yerine getirmeye çalışır. (Freud, 2013).

Süper ego (Üst benlik): Kişiliğin üçüncü ana ögesidir. Ahlaki ve yargılayıcı özelliği vardır. Gerçeklikten ziyade ideal olanla ilgilenir, hazdan çok mükemmeliyetçilik arayışındadır. Ebeveynlerin iyi, kötü, ayıp ile ilişkilendirdikleri belli kalıplardan kaynağını alarak çocuğun egosunda gelişir. Çocuk kendi istek ve hazlarına göre değil, ebeveynlerin ahlak kurallarına göre hareket etmesi gerektiğini kavrar (Hall, 2010).

Süper ego da ‘benlik ülküsü) ego-ideal ile vicdan denilen 2 kısım bulunur. Benlik ülküsü, iyi, güzel, doğru ile ilgili anlayışların oluşturduğu tasarımlardır. Vicdan ise ebeveynlerin kötü, yanlış ile ilgili anlayışlarının oluşturduğu tasarımlardır. Ebeveynler çocuklarda süper egonun gelişmesi için mükafat (fiziksel, psikolojik) ve cezalara (fiziksel, psikolojik) başvururlar. (Hall, 2010).

2.6.3.1 Gelişimdönemleri

Oral dönem: Bu dönem bebeğin doğumundan 18. ayın sonuna kadar geçen dönemi kapsar. Oral dönemde bebeğin bakımı çok önemlidir. Bebeğin beslenmesi ve ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde sağlanması bebekte özgüveni oluşturur, ihtiyaçlarının yetersiz düzeyde karşılanması, zamanında karşılanmaması, ya da ihtiyacının gereğinden fazla karşılanması sonucu bebekte güvensiz ya da bağımlı kişilik yapısına sebep olur (Erden, Akman, 2001).

Anal dönem:1,5 ile 3 yaş arası psikoseksüel evrenin ikinci aşamasıdır. Bu dönemde bebeğin haz alma güdüsü anüse ve onun dışkı çıkarma işlevine odaklıdır. Bu aşamaya saptananlarda ya cimrilik, düzenli olma davranışı gelişir ya da dağınık olma müsrif olma davranışı ortaya çıkabilir (Serin, Topses,2012).

Fallik dönem: Yaklaşık 3ile 6 yaş arasındaki dönemdir. Çocuğun bu dönemde keyif alma güdüsü genital bölgeye odaklanmıştır. Bu dönemde aynı cinsiyetten ebeveyn ile karşı cinsteki ebeveynin sevgisi yarış halindedir. Bu yarışmanın (elektra kompleksi) çözülmesiyle kadınlarda aşağılık kompleksi ve erkeklere karşı kendini kanıtlama isteği gelişebilir (Plotnik, 2009).

Latent dönem: Bu dönem 6-12 yaş arasını kapsar, ilgi alanları daha çok oyun üzerindedir. Bu dönemdeki çocuklarda kendi cinsiyet rol kimlikleri çok önemlidir, arkadaşlarını hemcinslerinden seçerler, kızlar oyun gruplarını kızlardan, erkeklerde erkek arkadaşlarından oluşturlar. İlkokul dönemidir. Ergenlik öncesi durgunluk dönemi olarak da görülmektedir (Senemoğlu, 2012).

Genital dönem: Ergenlikten başlayıp yetişkinliğe kadar devam eden süreçtir. Hormonal değişim ve kimlik kazanma süreçleri bu dönemin özellikleridir. Gelişen farklılaşan fiziksel yapıya uyum gösterme çabası içindeki ergen, kimlik kazanabilmek için yoğun bir gayret gösterir (Serin, Topses,2012).

2.6.4 Adler'e göre kişiliğin yapısı

Freud ilk beş yılın çocuk için çok önemli bir süreç olduğuna değinmiştir Adler de çocuğun yaşamında ilk beş yılın onun karakterinin gelişimi ve şekillenmesi bakımından çok önemli olduğunu vurgular. Adler Freud' un gelişim dönemlerini kabul etmez. Kişilerin ilerleyen dönemlerdeki davranışlarının yaşamın ilk dönemlerindeki basit davranış tekrarları değil, hayatın ilk yıllarındaki biçim kazanmış kişiliğinin karakteristik bir göstergesi olduğunu savunmuş ve konuda da Freud' dan farklı düşündüğünü ifade etmiştir (İnanç, Yerlikaya, 2001).

Adler, bütün insanların hayata aşağılık duygusuyla başladıklarını savunur. Yaşam boyunca yaptığımız çabaların sebebi bu aşağılık duygusundan kurtulmak içindir. Freud, kişilerin güdülenmesinde saldırganlık ve cinselliğin önemini vurgularken Adler, aşağılık duygusunun güdüleyici bir güç olduğunu savunmuş ve bunu “üstünlük çabası” olarak ifade etmiştir (Burger, 2006).

Adler, hastalarını tedavi ederken bazı durumlar tespit etmiştir: (1) Fiziki ya da bedeni şartların sebep olduğu organ ve zihin yetersizliklerinin, (2) Psikolojik şartların sebep olduğu eğitim hatalarının, özellikle ilk çocukluğun ilk dönemlerinde çocuğa fazla yumuşak davranarak yada onu şımartıp çocuğa fazla düşkünlük gösterme davranışıyla çocuğu ihmal etmenin, (3) sosyolojik durumların sebep olduğu, aşırı yoksulluk ve benzeri durumlardan kaynaklanan yetersizliklerin veya bozuklukların kontrolsüz bırakıldığı veya herhangi bir şekilde telafi edilemediği durumlarda kişilerin hayatları boyunca mutlu olamadıklarını savunmuştur (Adler, 2011).

2.6.5 Erikson' un psikososyal gelişim dönemleri

Erikson, kişilik gelişiminin yaşam boyu süren bir süreç olduğunu savunur ve tüm yaşamı 8 döneme ayırarak inceler.

2.6.5.1 Temel güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş)

0-1 yaş aralığında ki dönemde bebeğin haz kaynağı ağızdır. Bebek, kolaylıkla beslenip, derin bir uyku uyuyup, yediklerini rahat bir şekilde sindirdiğinde bebekte toplumsal güvenin ilk kanıtı ortaya çıkar. Bebeğin ilk toplumsal başarısı da annesini gözünün önünden ayırdığında bir kaygı ve öfke duymadan, onun geleceğinden emin olmasıdır (Erikson, 1985).

Bu dönemde bebekte güven oluşması için bebeğe verilen yiyeceklerin ve ona sevgi gösterilerinin niceliği değil niteliği önemlidir. Ebeveynler bir yanda bebeğin gereksinimlerini duyarlı bir şekilde karşılarken, diğer yanda bebeğe yaşadığı kültür içinde güvene değer bir kişi olduğuna dair duyguların yüklenmesi gerekir (Erikson, 1985).

2.6.5.2 Özerkliğe karşı utanç ve kuşku (2-3 yaş)

Çocuklar iki yaşına girmeleriyle birlikte merak duyguları artar özellikle kim olduklarını merak eder, bilmek isterler. Bu dönemdeki hedef kendi başlarına bireysel bir şeyleri başarabilmelerine ilişkin bir şüphe yaşamaktansa, başarabilme duygusunu geliştirmektir. Birçok çocuk bu dönem sonunda özerklik duygusunu kazanmış olurlar. Özerklik duygusunu kazanmış çocuklar, zorluklarla karşılaşınca yılgınlık yaşamazlar ve engelleri aşarlar. Özerklik duygusunu kazanamamış çocuklarda çevresine karşı şüphe ve utanç duygusu oluşur (Güney,2013).

2.6.5.3 Çalışmaya (Yetenek) karşı eksiklik duygusu (6-12 yaş)

Bu dönem ilkokula başlama çağıdır. Aileden sonra ikinci sosyalleşme ortamı okuldur. Çocukların okuma yazma becerilerini kazanması, okula uyum sağlama, diğer yeteneklerini keşfetmeleri bu dönemin kazanımlarındandır. Bu dönemde çocuk libidonal enerjisini kullanabileceği ortamlar arayışındadır. İdeal benliğe ulaşma çabasıdır. Girişimlerinden dolayı suçlanan çocukta aşağılık kompleksi oluşacak ve kendini yetersiz hissedecektir (Topses, Serin, 2012).

2.6.5.4 Kimliğe karşı rol karmaşası (13-18 yaş)

Bu dönemde ergenler kimlik bunalımı yaşamaktadırlar. Değerlerini, hedeflerini sorgulamaya başlarlar. Çocukluktan itibaren gelişen kimliklerini de irdelerler. Toplumun onlara yükledikleri ödev ve sorumlulukları gözden geçirirler. Sonucunda bazı değer yargılarını da değiştirebilirler. Bu dönemi olumlu bir şekilde atlatamayan bireylerde kimlik ve rol karmaşası ortaya çıkar. Dönemi olumlu bir şekilde tamamlayan bireyler ise rollerini ve kimliklerini kazanırlar (Bayhan, Artan,2012).

2.6.5.5 Yakınlığa karşı yalnızlık (Yalıtılmışlık) karmaşası (18-26 yaş)

Bu dönemin amaçlarında kariyer oluşturma, karşı cinsle arkadaşlık vardır. Evlenme ve aile kurma önemlidir. Bu dönemi olumlu bir şekilde atlatan bireyler karşılarındaki kişilere karşı sevgi alıp vermede sorun yaşamazlar. Dönemi olumlu bir şekilde tamamlayamayan bireylerde kriz oluşur ve kendilerini toplumdaki dışlanmış ve yalnız hissederler (Burger, 2006).

2.6.5.6 Üretkenliğe karşı durgunluk

Kişilerin bu dönemdeki amacı mesleki anlamda başarı ve neslini devam ettirme isteğidir. Kişi toplum tarafından kabul görmek için bu dönemde kariyerini başarılı bir noktaya getirmek ve üretkenliğini arttırmak için yoğun çaba harcar (Topses, Serin, 2012).

2.6.5.7 Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk

Kişinin tüm hayatını sorguladığı ve anlamını değerlendirdiği 8. evre olgunluk evresidir. Bu dönemde kişi insanların ve varlıkların bakımını üstlenmiş, hayatta karşılaştığı düş kırıklıkları ve umutlara kendini uydurabilmişse önceki 7 dönem meyvesini vermiş olacaktır. Bireyler geçmişini ve yaptıklarını anlamlı değerli

gördüğünde benlik bütünlüğüne ulaşır fakat yaşamını, geçmişini anlamsızlık içerisinde değerlendirirse de derin bir umutsuzluğa düşerler (Erikson, 1985).

2.6.6 Carl Gustav Jung' un kişilik kuramı

Jung, Freud' un bilinçaltı kavramını yorumlamış kişiye özgü bilinçaltı ve toplumların duygularının düşüncelerinin saklandığı ortak bilinçaltı olmak üzere ikiye ayırmıştır.

2.6.6.1 Ego (Bilinç)

Kişiliğin bilinçli bölümüne ego denir. Kişilikteki farkındalık alanını oluşturur. Duyular, hisler, düşünceler bu farkındalık alanında gerçekleşir. Kimlik duygusunun oluşumu da ego da gerçekleşir, bununla birlikte bireyselleşme süreciyle kişi kendini diğer kişilerden ayırır. Kişiliğin bilinçli bölümüdür. Yaşadığımız psikolojik olayların birçoğunu bilinçli farkındalıkla algılayamayabiliriz (Topses, Serin,2012).

2.6.6.2 Kişisel bilinçdışı

Kişisel bilinç dışında; egoda yer bulamayan hisler, düşünceler, yaşantılar yer alır. Jung' a göre yaşadığımız hiçbir olay yok olmaz, bilinç dışında yer alır. Bazı bilgilere gerek duyduğumuzda bunlar kişisel bilinç dışından çıkarak bilince ulaşır fakat bazı bilgileri ne kadar uğraşsak da bilince çıkartamayız. Freud' un uygunsuz düşünce ve isteklerin bastırılması için kullandığı bilinçdışı kavramını Jung genişleterek sosyo- kültürel değerlerinde bilinçaltı kavramında yer aldıklarını savunmuştur (Eroğlu,2011).

2.6.6.3 Ortak (Kollektif) bilinçdışı (Irksal BilinçDışı)

Kişiliğin üçüncü bölümü kolektif bilinçdışıdır. Fertlerin ait oldukları toplumun değerleri ve ırklarının kalıtsal özelliklerinin depolandığı bir yerdir. Kollektif bilinçdışındaki bilgiler kalıtım yoluyla bireylere aktarılırken, bireysel bilinç dışı daha önce bilinçte yer alan yaşantılardan oluşur (Zel, 2011).

2.6.6.4 Persona;

Toplumun beklentileri neticesinde bireylerin takınmış oldukları koruyucu yüz ve maskedir. Persona çevremizle kurduğumuz ilişkilerde bir gerekliliktir. İçinde yaşadığımız çevrede olumlu izlenim uyandırmak için kullanılır. Kişilerin birkaç

maskesi olabilir. Bu maskeler kişinin personasını meydana getirir (İnanç, Yerlikaya,2001).

2.6.6.5 Gölge;

Kişinin “hayvansal kısmını” kapsar. Diğer bir ifadeyle fizyolojik içgüdülerin yeridir. Bireyler persona ile hayvansal yönünü bastırır. Gölgenin bastırılmasıyla bireyler uygarlık seviyesine yükselirlerse de çok fazla bastırıldığında bireylerin yaratıcılıklarını olumsuz etkileyebilir (Bayhan, Artan, 2012).

2.6.6.6 .Anima ve Animus

Cinsiyet özelliklerini simgesidir. Jung fizyolojik olarak bütün bireylerde erkil ve dişil özellikler bulunduğunu savunur. Kadında bulunan arketipe animus denir, erkekte bulunan arketipe de anima denir. Kişide hangi özellik baskınsa cinsiyeti de ona göre şekil alır (Topses, Serin,2012).

2.6.6.7 Kişilik tipolijileri

Bilinç alanının gelişmesi, Jung’ un düşünme, hissetme, duyu ve sezgi olarak adlandırdığı zihin fonksiyonlarının günlük hayatta devamlı olarak uygulanmasıyla sağlanır. Bütün insanlarda bu dört işlev mevcut olmasına rağmen bir tanesi daha çok gelişmiştir ve insanın bilinçli dünyasında rol oynar. Bu işleve “egemen işlev” denir. Geri kalan üç işlev ise, bu egemen işleve yardımcı olmaya çalışır. Dört işlevden en az belirgin olan ise “zayıf işlev” olarak adlandırılır. Dört zihinsel fonksiyonun yönelimi iki tür yönelimin doğmasına sebebiyet verir. Bunlardan biri “içe dönüklük” diğeri ise “dışa dönüklüktür”(Zel, 2011).

2.6.7 Karen Horney’ in kişilik teorisi

Horney, kişiliğin çevresel faktörlerin etkisiyle gelişen tutumlar, hedeflerin ve davranışların meydana getirdiği bir yapı olduğunu savunur (Topses, Serin,2012).

Horney, kişilik teorisini oluştururken psikanalizden etkilenmiştir. Horney, yaklaşımında korku ve kaygıyı kişiliğin ana unsurları olarak kabul etmiştir. Bütün insanlar doğumla birlikte korku ve kaygıyla tanışır sonra da hayatları boyunca korku ve kaygı duygusuyla birlikte yaşarlar.

Freud, kişiliğin farklı yönlerindeki bilinçaltı çatışmaları ve enerji saplantılarının nevrozun sebebi olduğunu ifade etmiştir. Fakat Horney' e göre çocuklukta aile yaşantısı çok önemlidir, Horney, kaygı ve korkuyu tetikleyen çevrelerde yetişen çocukların tehdit edici kişilere karşı taktik geliştirdiklerini savunur. Bu taktiklerin kısa zamanda faydaları vardır, kişideki kaygı seviyesini düşürür. Bu çocuklar çevrelerindeki diğer fertlere de aynı taktikleri uygularlar, yetişkinliğe ulaştıkları zaman bile çocukluk kaygılarından kurtulamazlar. Bu kişilere göre sosyal ilişkiler birer kaygı sebebidir, bu kaygılardan kurtulmak için nevroitik etkileşim tarzları oluştururlar (Burger 2006).

Horney'e göre bireylerin kaygı ve korkulara karşı geliştirdiği üç kişilik özelliği önem taşımaktadır.

- Çevresindekilere sıcak ve sevgi dolu yaklaşarak kaygı ve korkulardan kurtulma davranışı tarzında kişilik yapısı geliştirme (Sempatik -dışa dönük)
- Çevresindekilere mesafeli davranarak, tek başına hareket ederek korku ve kaygılardan kurtulma davranışı tarzında kişilik yapısı geliştirme (İçe dönük- antipatik)
- Çevresindekilere baş kaldırıp, direnerek, onlarla savaşarak güçlü olduğunu göstererek korku ve kaygıdan kurtulma davranışı tarzında kişilik yapısı geliştirme (öfkeli- saldırgan) (Zel, 2011).

2.6.8 Beş Faktör Kuramı

Ayrılcı Özellik çalışmalarını ilk olarak Allport, başlatmış sonrasında Cattell ve Eysenck ayrılcı özellik ve kişiliğin temel boyutları çalışmalarını ilerletmiş Robert McCrae ve Paul Costa da 1980'li yılların başında bu çalışmalarını devam ettirip özgün bir noktaya getirmişlerdir. Robert McCrae ve Costa kişilik yapısı ve sürekliliğini ölçmek için faktör analizinden yararlanmışlardır. Öncelikle nevrotizm ve dışadönüklük özelliklerine odaklanmış daha sonrasında “deneyime açıklık boyutunu” keşfetmişlerdir.

McCrae ve Costa çalışmalarıyla 1983-1985 yıllarında beş temel boyutu keşfetmiş ve kişiliğin beş özelliğinin ölçümü için ölçme aracı geliştirmişlerdir (Costa ve McCrea, 1985,1992).

2.6.8.1 Beş faktörün temel özellikleri

Dışadönüklük- İçedönüklük (Extroversion-Introversion)

Dışa dönüklük, neşeli olma, girişken olma, sosyal olma, heyecanlı olma özelliklerini taşır. Bu ölçekte Eysenck' in dışadönüklük boyutunun özellikleriyle benzer özellikler bulunur (Catell, 1947; Norman, 1963; Goldberg, 1981; McCrae ve Costa, 1985).

McCrae ve Costa dışa dönüklük boyutunu kişilik envanterinde sıcaklık, topluluğu sevme, heyecan arama, aktivite ölçekleriyle göstermişlerdir. Saucier ise (1992) sıcaklık boyutunu yumuşak başlılık faktöründe kabul etmiştir (Korkmaz, Tatar, 2004).

Yumuşakbaşlılık/Uzlaşabilirlik-Hırçınlık/Antagonizm(Agreeableness-Hostility)

McCrae ve Costa bu boyutta yüksek kişilerin verici davranan, çevrelerindeki kişileri seven, sosyal ilgisi bulunan kişiler olduğunu ifade eder, fakat bu yumuşak başlılık boyutunda çok ileri olanların çevresindekilerin istekleri çerçevesinde hareket etme gibi “nevrotik” bir özelliği bulunduğunu ifade eder.

Yazarlar, bu kişilerin öğretmenlik ve sosyal alanlarda çalışmayı seçtiklerini ifade etmişlerdir. Mantıksallaştırma ve tersine çevirme genelde bu özellikteki kişilerin tercih ettikleri savunma mekanizmalarıdır McCrae ve Costa (1989a); akt, Korkmaz, Tatar, 2004).

Öz-denetim/Sorumluluk-Yönsüzlük/Dağımlık(Conscientiousness-Undirectedness)

Sorumluluk/özdenetim boyutu ilk olarak 1929 yılında May, Maller ve Harston ile kişiliğin bir yönü olarak değerlendirildi. 1953 yılında da Kluckhohn ve Murray bu boyutu insiyatif, istek gücü ve sorumluluk almak gibi kelimelerle ifade etti. Bu boyutun ketleyici yönü tedbirli olma ve titizlik noktasında belirirken, ilerletici yönü ise çalışma kararlılığı ve başarı ihtiyacı olarak görünmektedir (Costa, McCrae ve Dye,1991). Costa, McCrae ve Dye 1991' de sorumluluk boyutunda bir alt boyut olarak başarı isteğini kabul ettiler, Murray' nin de incelenen ihtiyaçlarından olan başarıma ihtiyacı, yazarlar tarafından

mükemmellik isteği ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir (Korkmaz, Tatar, 2004).

Duygusal tutarsızlık/Nörotisizm Duygusal tutarlılık (Emotional stability/Neuroticizm-Unstability)

McCrae ve Costa (1991a) bazı psikologlar ve Eysenck nörotisizm boyutunu normal bir kişilik boyutu olarak değerlendirmişlerdir, nörotisizm ruhsal huzursuzluğu deneyimlemeye eğilimli karakterize olmuş bir yapıdır. McCrae ve Costa göre bu boyutta yüksek puan alan bireylerin çeşitli ruhsal bozuklukları göstermeye meyilli olduklarını ifade etmişlerdir.

McCrae ve Costa (1987) nörotisizmin kaynağında bazı araştırmacılara göre öfke, depresyon, sıkıntı, kaygı vb. olumsuz duyguların yer aldığını ifade etmişlerdir. Bazı araştırmacılarda nörotisizmin temelinde başa çıkma mekanizmasındaki yetersizlikler olduğunu ifade etmişler ve gerçekçi olmayan düşüncelerle ilişkili bulmuşlardır (Korkmaz, Tatar, 2004).

Gelişim açıcılık-Gelişmemişlik (Intelligence/Openness to Experience Unintelligence)

Goldberg, Digman, Inouye gelişim açıcılık boyutunu zeka olarak isimlendirmişlerdir. Bu boyutu Norman kültür olarak isimlendirirken McCrae ve Costa (1985) deneyime açıcılık olarak isimlendirmiştir. McCrae ve Costa (1985) yaptıkları araştırma sonrasında bu boyutu farklılığı seven, meraklı, hayal gücü geniş, bağımsız, deneyime açıcılık, liberal, geleneksel olmayan, artistik gibi özellikleri içeren boyut olarak isimlendirmişlerdir (Korkmaz, Tatar, 2004).

Kaygı Konusuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Dorak, (2016), yaptığı çalışmayla sosyometrik bağlamda reddedilen, ihmal edilen ve popüler olan 9-10 yaş çocuklarının depresyon ve sosyal anksiyete düzeylerinin incelemiştir. Adanada Çukurova Edebali ilkokulunda öğrenci olan 157 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeniyle sosyal anksiyete ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Yaş değişkenine göre sosyal anksiyete ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Kına, (2017), İzmit'te 187 ortaokul öğrencisiyle yaptığı çalışma sonucunda, anksiyete puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Ekonomik duruma göre sosyal anksiyete düzeyinde farklılık bulunmuştur. Sosyo-ekonomik seviyesi düşük öğrencilerin anksiyete düzeyleri, sosyo ekonomik düzeyi orta ve sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

Morgül, (2017), 8-12 yaş grubu sokakta çalışan çocukların sosyal anksiyete düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya sokakata çalışan 90 çocuk, va sokakta çalışmayan 90 çocuk dahiledilmiştir. Sonuçta sokakta çalışan çocuklar, sokakta çalışmayan çocuklarla karşılaştırıldığında sosyal anksiyete puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sokakta çalışan çocukların sosyal anksiyete düzeyleri anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tangüner, (2017), okul öncesi eğitimi almış ve almamış ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeyi araştırmasında İzmir Balçova ilçesinde 1. sınıfa devam eden 291 öğrencinin ebeveyn ve öğretmeniyle çalışmıştır. Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkenine göre okul öncesi eğitimi almış ya da okul öncesi eğitimi almamış öğrenciler karşılaştırıldığında, anksiyete puanlarının anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Yağcı, (2017), zorunlu göç yaşamış ve zorunlu göç yaşamamış çocukların sosyal anksiyete düzeylerini inceleyen bir araştırma yapmıştır. İstanbul'un altı ilçesinden 12-18 yaş aralığında 180 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda zorunlu göç yaşamış ve zorunlu göç yaşamamış çocukların sosyal anksiyete puanları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Arıkan, (2018), 8-14 yaş grubu öğrencilerde anksiyete duyarlılığı ile okul reddi arasındaki ilişki çalışmasında, anksiyete duyarlılığı ile okul reddinin arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Aslan, (2018), anksiyete duyarlılığı ve okul reddi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Konya ilinde öğrenim gören 8-14 yaş grubu 810 öğrenciyle yaptığı çalışma sonucunda, anksiyete duyarlılığı ile okul reddi arasında pozitif anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Bayram, (2018), çocukluk dönemi anksiyete bozukluklarını inceleyen araştırmasında 8-17 yaş arasında 48 çocuk ve ebeveyni araştırmaya dahil edilmiştir, sonucunda anksiyete bozukluğu olan çocukların kontrol grubundaki

çocuklara göre yaşam kalitesi daha düşük bulunmuş ve yaygın anksiyete bozukluğu ile dikkat eksikliğinin bağımsız etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Parçal, (2018), araştırmasında ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İstanbul ili Üsküdar ilçesinde 431 ortaokul öğrencisi ile çalışılmıştır. Sonucunda ergenlerin özgüven skorları cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Ergenlerin anksiyete düzeyleri ile özgüven düzeyleri arasında ters korelasyon bulunmuştur.

Yıldırım, (2018), çalışmasında ergenlerin öz yeterlik düzeyinin anksiyete duyarlılığı ve ebeveyn tutumu ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 5. 7. ve 8. sınıfa devam eden 400 öğrenci katılmıştır. Araştırma neticesinde ders başarısı yüksek olan ergenlerin, sosyal akademik duygusal özyeterlik puanları, ders başarısı düşük ergenlerin sosyal akademik duygusal özyeterlik puanlarından yüksek çıkmıştır.

Bayhan, (2019), parçalanmış ailede ve tam ailede büyümüş kişilerin yetişkin ayrılık anksiyetesi açısından karşılaştırılması çalışmasında, parçalanmış ailede yetişen bireylerin tam ailede büyüyen bireylere göre ayrılık anksiyetesi açısından anlamlılık oranına çok yakın bir değer elde ettiği sonucuna varılmıştır.

Kişilik Konusuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Demirci, (2003), öğretmenlerdeki beş faktör kişilik özellikleri ile iş doyumunu arasındaki ilişki araştırmasında 4 farklı branştan 360 öğretmen ile çalışmıştır. Sonucunda iş doyumunu ile beş faktör kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Cinsiyet değişkeninin kişilik özellikleri ve iş doyumunu arasında farklılıklar meydana getirdiği bulunmuştur.

Kınık, (2007), araştırmasında kişilik özellikleri ile iş doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Bursa Bölge Müdürlüğünde çalışan 147 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda bölge müdürlüğü çalışanlarının kişilik özellikleri ile iş doyumunu arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Özgün, (2007), okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri ile mesleki yeterlilik beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçesinde 2005-2006 eğitim öğretim yılında rehberlik araştırma

merkezinde görevli 188 danışmanla bu çalışma yapılmıştır. Sonucunda kişilik özellikleri puanları incelendiğinde rehberlik psikolojik danışmanların puanları yüksek çıkmıştır. Kişilik özellikleri ile danışman yetkinlik beklentileri incelendiğinde, anlamlı düşük düzeyli ilişki tespit edilmiştir. Mezuniyet düzeyine göre ise yüksek lisans mezunları lehine duygusal kararlılık ile kendini gerçekleştirme boyutlarında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

Kabaoğlu, (2011), anne-babası evli ve boşanmakta olan çocuk ve ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları kabul veya red düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Anne-babası evli ve boşanma aşamasında olan 288 ergen/çocuk örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda anne-babası boşanma aşamasındaki çocukların ebeveynleri tarafından reddedilme algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca anne-babası boşanma aşamasındaki çocukların özyeterlik puanları anne-babası evli olan çocukların özyeterlik puanlarından düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bilgin, (2011), turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu mezunu 370 öğrenciyle yaptığı araştırma sonucunda turizm eğitimi lisans düzeyinde alan öğrencilerin turizm mesleğine yönelik düşüncelerinin kişilik özelliklerine göre farklılaştığı bulunmuştur.

Yenihayat, (2011), yaş ortalaması 22,5 olan 324 üniversite öğrencisi ile araştırma yapmıştır. Sonucunda gelişime açıklık kişilik özelliği ile başarılı kimlik statüsü arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin morotoryum kimlik statüsünü pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir.

Bektaş, (2012), araştırmasında 433 öğretmenle çalışma yapılmıştır. Öğretmenlerin dışadönüklük puanları ile depresyon puanları arasında anlamlı negatif ilişki tespit edilmiştir. Psikotizm nörotisizm ve depresif belirtiler arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmemiştir.

Yıldız, (2012), öğretmen adaylarının benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin sahip olduğu değerler açısından incelenmesi çalışmasında Konya Selçuk üniversitesinde öğrenim gören 1245 öğrenci ile araştırma yapılmıştır. Bulgulara göre, öğretmen adaylarının sahip olduğu özelliklerden özdenetim,

yardımsızlık, başarı, hırcılık, ile benlik saygıları arasında anlamlı pozitif ilişkiler tespit edilmiştir.

Albayrak, (2014), Karadeniz Teknik Üniversitesinde okuyan 492 kadın ve 389 erkek öğrenciden oluşan bir örneklem grubuyla çalışmıştır. Üniversite öğrencilerinde beş faktör kişilik, akademik özyeterlik, akademik kontrol odağı ve akademik ertelemeyi incelemiştir. Araştırma sonucunda beş faktör kişilik özelliklerinden yumuşak başlılık ve sorumluluk boyutlarının akademik kontrol odağı faktörlerinden dışsal kontrol odağının, üniversite öğrencilerindeki akademik erteleme eğilimlerini anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerdeki akademik erteleme eğilimi, kadın öğrencilerdeki akademik erteleme davranışıyla karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin sonuçlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tansel, (2015), araştırmasında beş faktör kişilik yapısı ile etkili liderlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmasında kara harp okulunda takım komutanı rütbesiyle görev yapan 12 subaya beş faktör kişilik envanteri ölçeği uygulanmış, yine kara harp okulundaki 420 öğrenciyede etkili liderlik ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda yaş değişkenlerine göre takım komutanlarının kişilik özelliklerinden sorumluluk ve dışa dönüklük görüşleri, genç takım komutanlarının yaşı ilerlemiş takım komutanlarına oranla daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi değişkenine göre, lisansüstü eğitim almış subayların, lisansüstü eğitim almamış subaylara oranla duygusal dengesizlik boyutuyla ilgili düşüncelerinin daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Beşaltı, (2016), ergenlerde internet bağımlılığı ve kişilik özelliklerinin bazı sosyo demografik özelliklere göre incelenmesi çalışmasında Şanlıurfada öğrenim gören 592 öğrenciyle araştırma yapılmıştır. Sonucunda ergen öğrencilerin nevrotilik eğilimi, kişisel uyum duygusal kararlılık internet bağımlılığı cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Ergen öğrencilerin sınıf düzeyine ve sosyo ekonomik düzeye göre duygusal kararlılık, nevrotilik eğilimler, psikotik eğilimler, uyum becerileri arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir.

Ülken, (2016), üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım alma tutumlarının bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi çalışmasında, Karadeniz Teknik Üniversitesinde okuyan 441 kız ve 320 erkek öğrenciden oluşan örneklem grubuyla çalışmıştır. Sonucunda psikolojik yardım alma güvenli bağlanma stili arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Psikolojik yardım alma tutumuyla saplantılı bağlanma stili arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Psikolojik yardım alma tutumu ile sorumluluk, açıklık, yumuşak başlılık, dışadönüklük kişilik özellikleri arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Güney, (2018), yaptığı çalışmada 15-18 yaş arası 300 ergenle çalışma yapılmıştır. Beden imgesi ile sosyal anksiyete arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Kişilik özellikleri incelendiğinde kızlardaki deneyime açıklık puanı erkeklerden yüksek bulunmuştur.

Turhan, (2018), çalışmasında kişilik özellikleri bağlamında baba çocuk benzerliğini araştırmıştır. Araştırmada 153 baba ve 153 çocuktan oluşan örneklem grubuyla çalışılmıştır. Sonucunda duygusal dengesizlik boyutunda babalar ve erkek çocuklar arasında farklılıklar gözlenememiştir, kız çocuklar ve babaları arasında duygusal dengesizlik boyutunda anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Dışadönüklük boyutunda ise babalar ve çocukları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir.

Yılmaz, (2019), araştırmasında İstanbul ili Esenyurt ve Eyüp ilçelerinde öğrenim gören 235 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. Sonuç olarak cinsiyet değişkenine göre, özdenetim/sorumluluk, gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık puanlarında kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne eğitim düzeyine göre, yumuşak başlılık/geçimlilik ile duygusal tutarsızlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Çocukların Kaygı Düzeyleriyle Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “İki veya daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını, yönünü ve şiddetini belirlemeyi amaçlayan araştırma deseninin tümü “ilişkisel tarama modeli” olarak tanımlanır” (Büyük öztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

3.2 Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul’da okul öncesi eğitimine devam eden 4-6 yaş öğrencilerinin ebeveynleridir. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ili Fatih ilçesinde 1 devlet anaokulu, 11 devlet ilkokulu ve 9 devlet ortaokullarının bünyesindeki anasınıflarına devam eden 4-6 yaş arasında 312 öğrencinin ebeveyni oluşturmaktadır.

3.3 Veri toplama araçları

Sosyo demografik bilgi formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan 19 sorudan oluşan bir formdur. Ebeveynlerin yaş, eğitim durumu, medeni durum, evlilik süresi, çocuk sayısı, çocuğun doğum tarihi, Çocuğun cinsiyeti, ailenin ekonomik gelir düzeyi, sorularından oluşmaktadır.

Beş faktör kişilik envanteri: Araştırma için kullanılan ikinci ölçek Somer, Korkmaz ve Tatar (2002) tarafından hazırlanan ‘‘Beş Faktör Kişilik Envanteri-5FKE’’dir. 85 sorudan oluşmaktadır. Bu envanter, 48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özelliklerini ortaya çıkarmak için kullanılmıştır.

Beş Faktör Kişilik Envanteri, ‘‘Beş Faktör Kişilik Modeli’’ nden oluşturulmuştur. Kişilik özelliklerini beş boyuta inceler. Ölçeği geliştirmek için ilk aşamada uluslararası kişilik madde havuzundan yararlanılarak yeni bir

madde havuzu oluşturulmuştur. Somer, Korkmaz ve Tatar (2002), tarafından oluşturulan havuzdan 361 madde seçilmiştir ve 790 kişiden oluşan örneklem grubuna 361 maddenin uygulaması yapılmıştır. (Duygusal Tutarsızlık, Yumuşak Başlılık, Dışa Dönüklük, Özdenetim ve Gelişime Açıklık) iç tutarlılık güvenilirlik analiz çalışmaları tamamlanmıştır. Beş Faktörün iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları 0.84 ile 0.91 ($\alpha=0.86$) değerleri aralığında bulunmuştur. Duygusal Tutarsızlık için $\alpha = 0.84$, Gelişime Açıklık için $\alpha = 0.84$, Yumuşak Başlılık için $\alpha = 0.86$, Öz Denetim/Sorumluluk için $\alpha = 0.91$, Dışadönüklük için $\alpha = 0.86$ sonuçları elde edilmiştir (Somer ve diğerleri, 2004). Envanter önceleri Çok Boyutlu Kişilik Envanteri ismiyle biliniyordu, ancak daha sonra ölçeği geliştiren araştırmacılar, envanterin ismini Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE) şeklinde değiştirdiler.

Beş Faktör Kişilik Envanteri uzun formu 220 maddeden meydana gelmektedir. Envanterin uzun formunda 220 maddeli 17 alt boyut mevcuttur. Beş Faktör Kişilik Envanteri daha sonra kısaltılarak 85 maddeye indirilmiştir. 85 maddeye indirilen ölçek (500 kadın, 500 erkek, 500 kız öğrenci, 500 erkek öğrenci) toplamda 2000 kişiden meydana gelen örneklem grubuna uygulanmış, elde edilen sonuçlara göre 3239 kişilik çapraz geçerlik verileri yapılarak çalışmalar tamamlanmıştır. Analiz sonuçlarında ölçeğin kısa formunun uzun formunu çok iyi bir şekilde yansıttığı ve ölçeğin kısa formunun yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür (Tatar, 2005).

Okul öncesi kaygı ölçeği: Araştırma için kullanılan üçüncü ölçek, Edwards, Rapee, Kennedy ve Spence (2010), tarafından geliştirilen, 2016 yılında Türkçe formunun Güler, Merve tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı ‘Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği’ dir. Okul Öncesi Kaygı Ölçeği madde ayırt ediciliği 5.40 ile 14.90 arasında çıkmıştır. Dolayısıyla ölçeğin madde ayırt edicilik düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için bakılan Mc Donald omega değeri.92 Cronbach alfa .90 düzeyinde bulunmuştur. Ölçme araçlarında güvenilirlik düzeyinin 70 ve üzerinde olması gerekir, Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeğindeki değerler.90 ve üzerinde olduğu için ölçek yüksek güvenilirliğe sahiptir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği için yapılan çalışmalarda Belirgin Korku.59, Genellenmiş Kaygı.35, Sosyal Kaygı.53, Ayrılık Kaygısı.55, düzeyinde

bulunmuştur. Bu da ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Edwards, Rapee, Kennedy ve Spence (2001) yılında 3-6 yaş dönem çocuklarındaki kaygıyı ölçmek için bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçeği çocukların ebeveynleri doldurmaktadır. Okul Öncesi Kaygı Ölçeği 3-6 yaş aralığındaki 600 çocuğun ebeveynine uygulanarak geçerlik güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. 28 maddeden oluşan ölçeğin 5 alt faktörü bulunmaktadır. 5’li Likert tipi özelliğindedir. Ölçeğin alt boyutlarında Sosyal Kaygı, Genellenmiş Kaygı, Ayrılık Kaygısı ve Belirgin Korku, Obsesif Kompulsif Bozukluklarla ilgili maddeler bulunmaktadır. 2010 yılında Edward, Rapee, Kennedy ve Spence ölçeği tekrar inceleyip düzeltmelerde bulunmuşlardır. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için ölçek 3-6 yaş döneminde çocuğu olan 418 baba ve 764 anneden oluşan bir örneklem grubuna uygulanmıştır. 30 maddeden meydana gelen ölçek 5’li likert tipindedir. Ölçeğin Ayrılık Kaygısı, Genel Kaygı, Belirgin Korku ve Sosyal Kaygıdan oluşan 4 alt boyutu bulunmaktadır.

Veri toplama süreci: Ölçekler 900 adet çoğaltılarak uygulanacak okulların idarecilerinden gerekli izinler alınıp anasınıfı öğretmenleriyle iletişime geçilerek velilere dağıtılmıştır. Formun ilk sayfasında araştırma kim tarafından hangi amaçla yapıldığı ve onam formuyla Ebeveynlere ulaştırılmıştır. Veliler tarafından uygulanan ölçekler öğretmenler tarafından tekrar toplanılmıştır. Geri gelen 400 anket formundan eksik veya yanlış doldurulan formlar iptal edilerek 312 adet anket formunun verileriyle araştırma yapılmıştır.

Verilerin İstatistiksel Analizi: Ebeveynlerin doldurdukları Kişisel Bilgi Formu, Beş Faktör Kişilik Envanter Formu, Okul Öncesi Kaygı Ölçeği Formu testi puan verileri istatistik SPSS 22. 0 Programında analiz değerlendirmesi yapılmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerinin açığa çıkarılabilmesi için frekans dağılımı analizi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre alt ölçeklerde farklılaşıp farklılaşmadıklarının tespiti için bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA analizlerinden yararlanılmıştır.

48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özellikleriyle çocuklarının kaygıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla taşıyan bu çalışmada

çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin demografik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin bulunması için sürekli değişkenler için “pearson” kategorik değişkenler için “spearmanrho” analizinden yararlanılmıştır. Korelasyon analizlerinde anlamlı ilişkiye sahip olan değişkenlerin çocukların kaygılarını hangi oranda yordadığının tespiti için ise doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

48-72 aylık çocukların ebeveynlerinin kişilik özellikleriyle çocuklarının kaygıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla taşıyan bu çalışmada elde edilen bulgular bu kısımda yer almaktadır.

4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kaygı seviyeleri ölçülen çocukların cinsiyet dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre söz konusu çalışmada incelenen çocukların %54,5 (n=170)’i erkek iken %44,6 (n=139)’sı kızlardan oluşmaktadır.

Çizelge 4.1: Çocukların Cinsiyeti

	N	%
Erkek	170	54,5
Kız	139	44,6
Toplam	309	100

4.1.1 Annelerin demografik özellikleri

Çalışmaya katılan annelerin demografik özellikleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre annelerin yaş ortalaması 35 olarak hesaplanmıştır. Annelerin %53’ünün (n=165) 2-3 kardeşi varken, %44’ünün (n=137) 4 veya daha çok kardeşi bulunmaktadır. Dolayısıyla çalışmaya katılan annelerin neredeyse tamamı kalabalık ailelerde yetişmiştir.

Annelerin %51’i (n=158) çekirdek ailede yetişmişken %42’si (n=132) geniş aile modelinde yetişmişlerdir. Bu durum çalışmaya katılan annelerin yetiştikleri aile modellerinin normal dağılım göstererek neredeyse eşit olarak ayrıldıkları anlamına gelmektedir.

Çizelge 4.2: Annelerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

	N	%		n	%
Anne Yaş (ort.)	34,95		Anne Meslek		
Anne Kardeş Sayısı			Ev hanımı	204	65,4
Tek Çocuk	6	1,9	Eğitim sektörü	29	9,3
2-3 Kardeş	165	52,9	Esnaf	26	8,3
4 ve üstü	137	43,9	Finans sektörü	20	6,4
Anne Aile Yapısı			Sağlık sektörü	14	4,5
Çekirdek	158	50,6	Mühendis	8	2,6
Geniş	132	42,3	Yöneticilik	6	1,9
Parçalanmış	10	3,2	Memur	5	1,6
Ebeveyn Vefatı Olan	6	1,9	Anne Gelir Düzeyi		
Anne Ebeveyn Tutumu			Düşük	45	14,4
Demokratik	61	19,6	Orta	137	43,9
Otoriter	70	22,4	Yüksek	37	11,9
Koruyucu	171	54,8	Çok yüksek	6	1,9
Anne Ebeveyn Ruh Sağlığı Bozukluğu			Anne Sürekli Hastalık		
Evet	9	2,9	Evet	7	2,2
Hayır	302	96,8	Hayır	303	97,1
Anne Çocuklukta Korku			Anne Sürekli İlaç Kullanımı		
Evet	128	41	Evet	7	2,2
Hayır	180	57,7	Hayır	305	97,8
Anne Eğitim Seviyesi			Anne İlaç Kullanımı Süresi (ort.)	NA	
Okumaz yazmaz	3	1	Anne Terapi Geçmiş		
İlkokul mezunu	57	18,3	Evet	5	1,6
Ortaokul mezunu	35	11,5	Hayır	307	98,4
Lise mezunu	98	31,4	Anne Medeni Durum		
Üniversite mezunu	113	36,2	Evli	294	94,2
			Bekar-Boşanmış	16	5,1
			Anne Evlilik Süre (ay) (ort.)	129	
			Anne Çocuk Sayısı (ort.)	2,07	

Annelerin %55'i (n=171) kendi anne ve babalarını koruyucu olarak tanımlarken %22'si (n=70) otoriter ve %20'si (n=61) demokratik olarak ifade etmiştir. Bir anlamda çalışmada yer alan annelerin daha çok koruyucu özellikleri ağır basan anne ve babalara sahip olduğu ifade edilebilmektedir.

Annelerin %97'si (n=302) kendi anne ve babalarının herhangi bir ruhsal bozukluğu olmadığını ifade ederken %3'ü (n=9) herhangi bir ruhsal bozukluk tanımı yapmaktadır. Bu çalışma kapsamında yer alan annelerin neredeyse tamamının kendi ebeveynlerinin ruhsal bozukluğa sahip olmadığı söylenebilir.

Annelerin %58'inin (n=180) çocukluk döneminde belirli bir korkuya sahip oldukları buna karşın %41'nin (n=128) herhangi bir korkuya sahip olmadıkları bulunmuştur. Bu sonuç çocukluk dönemi korkularının çalışmaya katılan anneler bağlamında hafif düzeyde baskın olduğunu göstermektedir.

Çalışmaya katılan annelerin eğitim seviyesi dağılımına göre annelerin %36'sının (n=113) üniversite, %31'inin (n=98) lise, %12'sinin (n=35) ortaokul, %18'inin (n=57) ilkokul mezunu oldukları, %1'inin (n=3) okula hiç gitmedikleri anlaşılmaktadır. Sonuç olarak söz konusu çalışmaya katılan annelerin eğitim seviyesi ortalama olarak 10,9 yıl olarak hesaplanmıştır.

Annelerin %65'inin (n=204) ev hanımı olduğu, %35'inin (n=108) ise aktif olarak iş hayatında oldukları bulunmuştur.

Annelerin %14,4'ünün (n=45) düşük düzeyde aylık gelir elde ettikleri, %44'ünün (n=137) orta düzeyde ve geri kalan %22'sinin (n=43) yüksek ve çok yüksek düzeyde gelirlerinin bulunduğu anlaşılmıştır.

Çalışmada yer alan annelerin %2'sinin (n=7) sürekli bir hastalığı bulunurken %98'inin (n=303) sürekli nitelikte olan herhangi bir hastalığı bulunmamaktadır. Aynı şekilde sürekli şekilde ilaç kullanma durumunda olan annelerin oranı %2 (n=7)'dir.

Annelerin %2'sinin (n=5) geçmişte psikolojik yardım aldıkları buna karşın %98'inin (n=307) psikolojik yardım geçmişi bulunmamaktadır.

Annelerin %5'nin (n=16) bekar-boşanmış oldukları geri kalan %94'ünün (n=294) evliliklerine devam ettikleri görülmektedir.

Annelerin ortalama evlilik süresi 129 ay ve ortalama 2,07 çocuk sahibi oldukları hesaplanmıştır.

4.1.2 Babaların demografik özellikleri

Çalışmaya katılan babaların demografik özellikleri Tablo 3’de gösterilmiştir. Buna göre babaların yaş ortalaması 38,5 olarak hesaplanmıştır. Babaların %51’inin (n=153) 2-3 kardeşi varken, %47’sinin (n=140) 4 veya daha çok kardeşi bulunmaktadır. Dolayısıyla çalışmaya katılan babaların neredeyse tamamı kalabalık ailelerde yetişmiştir.

Annelerin %49’u (n=154) çekirdek ailede yetişmişken %40’ı (n=125) geniş aile modelinde yetişmişlerdir. Bu durum çalışmaya katılan babaların tıpkı anneler gibi yetiştikleri aile modellerinin normal dağılım göstererek neredeyse eşit olarak ayrıldıkları anlamına gelmektedir.

Çizelge 4.3: Babaların Demografik Özelliklerinin Dağılımı

	N	%		n	%
Baba Yaş (ort.)	38,46		Baba Meslek		
Baba Kardeş Sayısı			Esnaflık	156	60,9
Tek Çocuk	7	2,3	Finans sektörü	21	8,2
2-3 Kardeş	153	51	Mühendis	19	7,4
4 ve üstü	140	46,7	Memur	16	6,3
Baba Aile Yapısı			Yöneticilik	16	6,3
Çekirdek	154	49,4	Eğitim sektörü	11	4,3
Geniş	125	40,1	Turizm sektörü	11	4,3
Parçalanmış	7	2,2	Sağlık sektörü	6	2,3
Ebeveyn Vefatı Olan	9	2,9	Baba Gelir Düzeyi		
Baba Ebeveyn Tutumu			Düşük	44	14,1
Demokratik	75	24	Orta	169	54,2
Otoriter	85	27,2	Yüksek	49	15,7
Koruyucu	133	42,6	Çok yüksek	23	7,4
Baba Ebeveyn Ruh Sağlığı Bozukluğu			Baba Sürekli Hastalık		
Evet	10	3,2	Evet	8	2,6
Hayır	290	92,9	Hayır	292	93,6
Baba Çocuklukta Korku			Baba Sürekli İlaç Kullanımı		
Evet	65	20,8	Evet	5	1,6
Hayır	231	74	Hayır	263	84,3
Baba Eğitim Seviyesi			Baba İlaç Kullanımı Süresi (ort.)	NA	
İlkokul mezunu	49	15,7	Baba Terapi Geçmiş		
Ortaokul mezunu	55	17,6	Evet	3	1
Lise mezunu	94	30,1	Hayır	208	66,7
Üniversite mezunu	100	32,1	Baba Medeni Durum		
			Evli	293	93,9
			Bekar-Boşanmış	7	2,2
			Baba Evlilik Süre (ay) (ort.)	130	
			Baba Çocuk Sayısı (ort.)	2,07	

Babaların %43'ü (n=133) kendi anne ve babalarını koruyucu olarak tanımlarken %27'si (n=85) otoriter ve %24'ü (n=75) demokratik olarak ifade etmiştir. Bir anlamda çalışmada yer alan babaların da daha çok koruyucu özellikleri ağır basan anne ve babalara sahip olduğu ifade edilebilmektedir.

Babaların %93'ü (n=290) kendi anne ve babalarının herhangi bir ruhsal bozukluğu olmadığını ifade ederken %3'ü (n=10) herhangi bir ruhsal bozukluk tanımı yapmaktadır. Bu çalışma kapsamında yer alan babaların neredeyse tamamının kendi ebeveynlerinin ruhsal bozukluğa sahip olmadığı söylenebilir.

Babaların %21'inin (n=65) çocukluk döneminde belirli bir korkuya sahip oldukları buna karşın %74'ünün (n=231) herhangi bir korkuya sahip olmadıkları bulunmuştur. Bu sonuç çocukluk dönemi korkularının çalışmaya katılan babalar bağlamında güçlü düzeyde baskın olduğunu göstermektedir.

Çalışmaya katılan babaların eğitim seviyesi dağılımına göre babaların %32'sinin (n=100) üniversite, %30'unun (n=94) lise, %18'inin (n=55) ortaokul ve %16'sının (n=49) ilkokul mezunu oldukları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak söz konusu çalışmaya katılan babaların eğitim seviyesi ortalama olarak 10,8 yıl olarak hesaplanmıştır.

Babaların %61'inin (n=156) esnaf olarak çalıştıkları, %39'unun (n=100) ise çeşitli sektörlerde çalışmaya devam ettikleri bulunmuştur. Babalar içinde çalışmayan hiç kimse bulunmamaktadır.

Babaların %14'ünün (n=44) düşük düzeyde aylık gelir elde ettikleri, %54'ünün (n=169) orta düzeyde ve geri kalan %23'ünün (n=72) yüksek ve çok yüksek düzeyde gelirlerinin bulunduğu anlaşılmıştır.

Çalışmada yer alan babaların %3'ünün (n=8) sürekli bir hastalığı bulunurken %97'inin (n=292) sürekli nitelikte olan herhangi bir hastalığı bulunmamaktadır. Aynı şekilde sürekli şekilde ilaç kullanma durumunda olan babalardaki oranı %2 (n=5)'dir.

Babaların %1'inin (n=3) geçmişte psikolojik yardım aldıkları buna karşın %84'ünün (n=208) psikolojik yardım geçmişi bulunmamaktadır.

Babaların %2'sinin (n=7) bekar-boşanmış oldukları geri kalan %94'ünün (n=293) evliliklerine devam ettikleri görülmektedir.

Babaların ortalama evlilik süresi 130 ay ve ortalama 2,07 çocuk sahibi oldukları hesaplanmıştır.

4.2 Okul Öncesi Kaygı Ölçeği Sonuçları

Çizelge 4. 4:Okul Öncesi Kaygı Ölçeği Sonuçları

	n	Ortalama	SE	Minimum	Maksimum	Skewness	Kurtosis
Sosyal Kaygı	297	14,26	.31	7	31	.625	-.273
Genellenmiş Kaygı	291	16,59	.29	7	30	.407	-.414
Ayrılık Kaygısı	302	10,36	.24	5	23	.629	-.472
Belirgin Korku	290	20,36	.40	9	41	.643	.049

48-72 aylık çocukların anneleri tarafından doldurulan Okul Öncesi Kaygı Envanteri'ne ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre sosyal kaygı alt ölçeğinin ortalaması 14,26 ve standart hata.31 olarak hesaplanmıştır. Bu alt ölçekten en düşük 7 puan ve en yüksek 31 puan alınmıştır. Sosyal Kaygı için çarpıklık (skewness) katsayısı.625 ve basıklık (kurtosis) katsayısı -.273 olarak hesaplanmış olup Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Genellenmiş Kaygı alt ölçeğinin ortalaması 16,59 ve standart hata.29 olarak hesaplanmıştır. Bu alt ölçekten en düşük 7 puan ve en yüksek 30 puan alınmıştır. Genellenmiş Kaygı için çarpıklık (skewness) katsayısı.407 ve basıklık (kurtosis) katsayısı -.414 olarak hesaplanmış olup Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrılık Kaygısı alt ölçeğinin ortalaması 10,36 ve standart hata.40 olarak hesaplanmıştır. Bu alt ölçekten en düşük 9 puan ve en yüksek 41 puan alınmıştır. Ayrılık Kaygısı için çarpıklık (skewness) katsayısı.643 ve basıklık

(kurtosis) katsayısı.049 olarak hesaplanmış olup Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Belirgin Korku alt ölçeğinin ortalaması 20,36 ve standart hata.24 olarak hesaplanmıştır. Bu alt ölçekten en düşük 5 puan ve en yüksek 23 puan alınmıştır. Ayrılık Kaygısı için çarpıklık (skewness) katsayısı.629 ve basıklık (kurtosis) katsayısı-.472 olarak hesaplanmış olup Tabachnick ve Fidell (2015)'e göre elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.1 5 Faktörlü Kişilik Envanteri Sonuçları

Çalışmaya katılan anne ve babalara yönelik uygulanan 5 Faktörlü Kişilik Envanteri'nden elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir. Ayrıca, ölçeğin alt boyutlarında elde edilen ortalamalar anne ve baba bağlamında farklılık gösterip göstermedikleri bağımlı örneklem t-test analizi ile hesaplanmıştır.

Çizelge 4.5: Faktörlü Kişilik Envanteri Sonuçları

	Anne							Baba							t (df)	Cronbach Alpha	Orijinal Ölçek (Tatar, 2005)	
	n	Ortalama	SE	Minimum	Maksimum	Skewness	Kurtosis	N	Ortalama	SE	Minimum	Maksimum	Skewness	Kurtosis				
Duygusal Tutarsızlık	272	3,51	.05	1,59	4,76	-.399	-.573	26	3,78	.0	4	1,24	5	-.724	.155	-6,267 (227)*	.86	.83
Öz Denetim	288	1,79	.03	1	3,53	.906	.286	28	1,88	.0	3	1	4	.810	.695	-2,923 (264)*	.76	.77
Dışadönüklük	301	2,33	.04	1	4,22	.684	-.052	28	2,46	.0	6	1	5	.633	.394	-2,511 (275)**	.65	.82
Yumuşakbaşlılık	307	2,1	.05	1	5	.967	1,05	29	2,15	.0	7	1	5	.745	-.002	-1,045 (291)	.71	.79
Gelişime Açıklık	287	4,18	.03	2,46	5	-.694	.159	28	3,95	.0	5	1,62	5	-.886	1	6,510 (260)*	.70	.49

*p<.01; **p<.05

Duygusal Tutarsızlık alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 3,51 iken babaların ortalaması 3,78 olarak hesaplanmıştır. En düşük 1, en yüksek 5 puan alınabilen duygusal tutarsızlık alt ölçeğinde anne formundan elde edilen sonuçlarda çarpıklık katsayısı-.399 basıklık katsayısı ise .573 olarak; baba formunda ise çarpıklık katsayısı-.724 basıklık katsayısı ise.155 olarak hesaplanmıştır. Tabachnick ve Fidell'e göre (2015) anne ve babalardan elde edilen sonuçların normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu çalışmada duygusal tutarsızlık ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.86 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan.83 katsayısı ile benzer düzeydedir.

Öz Denetim alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 1,79 iken babaların ortalaması 1,88 olarak hesaplanmıştır. En düşük 1, en yüksek 5 puan alınabilen öz denetim alt ölçeğinde anne formundan elde edilen sonuçlarda çarpıklık katsayısı.906 basıklık katsayısı ise.286 olarak; baba formunda ise çarpıklık katsayısı.810 basıklık katsayısı ise.695 olarak hesaplanmıştır.Söz konusu çalışmada öz denetim ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı .76 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan .77 katsayısı ile benzer düzeydedir.

Dışadönüklük alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 2,33 iken babaların ortalaması 2,46 olarak hesaplanmıştır. En düşük 1, en yüksek 5 puan alınabilen dışadönüklük alt ölçeğinde anne formundan elde edilen sonuçlarda çarpıklık katsayısı.684 basıklık katsayısı ise-.052 olarak; baba formunda ise çarpıklık katsayısı.633 basıklık katsayısı ise.394 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu çalışmada dışadönüklük ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı .65 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan .82 katsayısından daha düşük olmakla birlikte Tabachnick ve Fidell'e göre (2015) kabul edilebilir değerler içindedir.

Yumuşak başlılık alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 2,1 iken babaların ortalaması 2,15 olarak hesaplanmıştır. En düşük 1, en yüksek 5 puan alınabilen dışadönüklük alt ölçeğinde anne formundan elde edilen sonuçlarda çarpıklık katsayısı.967 basıklık katsayısı ise 1,1 olarak; baba formunda ise çarpıklık katsayısı.745 basıklık katsayısı ise.002 olarak

hesaplanmıştır. Söz konusu çalışmada öz denetim ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.71 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan .79 katsayısı ile benzer düzeydedir.

Gelişime Açıklık alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 4,18 iken babaların ortalaması 3,95 olarak hesaplanmıştır. En düşük 1, en yüksek 5 puan alınabilen gelişime açıklık alt ölçeğinde anne formundan elde edilen sonuçlarda çarpıklık katsayısı-.694 basıklık katsayısı ise.159 olarak; baba formunda ise çarpıklık katsayısı-.886 basıklık katsayısı ise 1 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu çalışmada gelişime açıklık ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.70 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan.49 katsayısından daha iyi bir konumdadır.

4.3 Korelasyon Analizleri

Çalışmaya katılan çocukların tespit edilen kaygı seviyeleri ile annelerinin demografik özellikleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi için kategorik değişkenlerden “spearman rho” analizi, sürekli değişkenler için ise “pearson” analizi yapılmıştır.

4.3.1 Çocukların kaygı seviyeleri ve annelerin demografik özellikleri

Çocukların sosyal kaygısı ile annenin demografik özellikleri incelendiğinde annenin eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf bir ilişki ($r = -.181$) bulunmuştur.

Çizelge 4.6: Çocuğun Kaygı Düzeyleri İle Annelerinin Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Sosyal Kaygı (1)	1																			
Genellenmiş Kaygı (2)	,507**	1																		
Ayrılık Kaygısı (3)	,440**	,584**	1																	
Belirgin Korku (4)	,419**	,528**	,509**	1																
Anne Yaş (5)	-,037	-,075	,009	-,019	1															
Anne Kardeş Sayısı (6)	,014	,048	,093	,091	,050	1														
Anne Aile Yapısı (7)	,047	,072	,130*	,075	,015	,270**	1													
Anne Ebeveyn Tutumu (8)	,035	,018	-,020	,101	-,074	,001	,124*	1												
Anne Ebeveyn Ruh Sağlığı (9)	,017	,067	-,043	-,005	,013	,006	,059	,091	1											
Anne Çocuklukta Korku (10)	,094	,193**	,059	,103	,056	-,044	-,045	-,024	,167**	1										
Anne Eğitim (11)	-,181**	-,199**	-,324**	-,220**	,051	-,273**	-,248**	-,149*	-,011	,082	1									
Anne Meslek (12)	-,070	-,118*	-,125*	-,138*	,008	-,049	,081	-,012	,027	-,063	-,014	1								
Anne Gelir (13)	-,030	-,090	-,177**	-,030	,033	-,085	-,224**	-,027	-,005	,068	,395**	-,015	1							
Anne Hastalık (14)	,060	-,031	-,018	-,025	,039	-,081	,036	-,006	,362**	,049	-,024	,089	-,003	1						
Anne İlaç (15)	,014	,040	-,003	,091	,042	-,040	,137*	-,015	,362**	,048	,001	,089	,046	,708**	1					
Anne Terapi (16)	,078	,059	-,017	-,023	,016	-,054	,048	,006	,130*	,048	,062	,020	-,151*	,325**	,325**	1				
Anne Medeni Durum (17)	-,061	,017	-,022	,064	-,151**	,078	-,047	-,058	-,047	-,041	-,004	-,069	,083	,036	,035	-,086	1			
Anne Evlilik Süre (18)	,050	-,053	,095	-,053	,587**	,084	-,004	-,130*	,039	,007	-,218**	,027	-,014	,094	,067	-,035	,036	1		
Anne Çocuk Sayısı (19)	,080	-,019	,079	-,028	,250**	,312**	,087	-,074	-,008	-,034	-,346**	,041	-,083	-,006	,020	-,070	,048	,551**	1	
Anne Çocuk Cinsiyet (20)	,089	-,035	,016	,093	,029	-,040	-,061	,013	-,041	-,070	-,005	,005	,042	-,006	-,007	,090	-,023	,077	,000	1

**p<.01; *p<.05

Çocukların genellenmiş kaygısı ile annenin demografik özellikleri incelendiğinde annenin çocukluk korkularıyla pozitif yönlü olmak üzere ($r = .193$); annenin eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.181$); annenin mesleği ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.118$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf bir ilişki tespit edilmiştir.

Çocukların ayrılık kaygısı ile annenin demografik özellikleri incelendiğinde annenin yetiştiği ailenin yapısı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .130$); annenin mesleği ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.125$); annenin gelir düzeyi ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.177$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf bir ilişki, öte yandan annenin eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.324$) orta seviyede bir ilişki tespit edilmiştir.

Çocukların belirgin korkuları ile annenin demografik özellikleri incelendiğinde annenin eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.220$) ve annenin mesleği ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.138$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf bir ilişki tespit edilmiştir.

4.3.2 Çocukların kaygı seviyeleri ve babaların demografik özellikleri

Çocukların sosyal kaygısı ile babalarının demografik özellikleri incelendiğinde (bkz. Tablo 7) babanın kardeş sayısı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .124$); babanın içinde yetiştiği ailenin tutumları ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .135$) ve babanın sahip olduğu çocuk sayısı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .135$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Çocukların genellenmiş kaygısı ile babanın demografik özellikleri incelendiğinde babanın eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.121$); babanın sürekli ilaç kullanımı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .135$) ve babanın sürekli ilaç kullanımının süresi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .151$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf bir ilişki tespit edilmiştir.

Çocukların ayrılık kaygısı ile babanın demografik özellikleri incelendiğinde babanın eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.274$); babanın aylık geliri ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.141$); babanın sürekli takip gerektiren bir hastalığı olmasıyla pozitif yönlü olmak üzere ($r = .118$); babanın sürekli ilaç kullanımı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .200$); babanın sürekli ilaç

kullanımının süresi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r=.170$) babanın sahip olduğu çocuk sayısı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r=.140$)“*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Çocukların belirgin korkuları ile babalarının demografik özellikleri incelendiğinde babasının kardeş sayısının 4 ve üstü olmasıyla pozitif yönlü olmak üzere ($r= .125$); babanın içinde yetiştiği ailenin tutumları ile pozitif yönlü olmak üzere ($r=.137$); babanın eğitim seviyesi ile ters yönlü olmak üzere ($r= - .156$); babanın aylık geliri ile ters yönlü olmak üzere ($r= -.153$) ve babanın sürekli ilaç kullanımı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r= .135$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Çizelge 4.7: Çocuğun Kaygı Düzeyleri İle Babalarının Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Sosyal Kaygı (1)	1																			
Genellenmiş Kaygı (2)	,507**	1																		
Ayrılık Kaygısı (3)	,440**	,584**	1																	
Belirgin Korku (4)	,419**	,528**	,509**	1																
Baba Yaş (5)	-,008	-,030	-,037	-,094	1															
Baba Kardeş Sayısı (6)	,124*	,093	,061	,125*	,050	1														
Baba Aile Yapısı (7)	,064	,055	,066	,051	,069	,172**	1													
Baba Ebeveyn Tutumu (8)	,135*	,089	,023	,137*	-,041	,072	,138*	1												
Baba Ebeveyn Ruh Sağlığı (9)	-,007	,042	-,033	-,014	-,043	-,084	,069	,069	1											
Baba Çocuklukta Korku (10)	,036	,019	-,055	-,036	,052	-,062	,004	,032	,127*	1										
Baba Eğitim (11)	-,112	-,121*	-,274**	-,156**	-,060	-,196**	-,210**	-,146*	,030	,100	1									
Baba Meslek (12)	-,013	-,082	-,116	-,111	-,009	,047	-,069	,030	,062	,002	,012	1								
Baba Gelir (13)	-,117	-,117	-,141*	-,153*	,024	-,091	-,194**	-,069	,101	,115	,489**	,079	1							
Baba Hastalık (14)	-,027	,108	,118*	,013	,087	,079	,076	-,016	-,031	,012	-,071	-,105	-,120*	1						
Baba İlaç (15)	,005	,135*	,200**	,135*	-,146*	,071	-,075	-,003	-,027	-,004	-,026	-,123	-,063	,624**	1					
Baba İlaç Süre (16)	-,026	,151*	,170**	,084	,044	,057	-,082	,005	-,022	,010	,013	-,090	,028	,649**	,925**	1				
Baba Terapi (17)	,012	,028	,084	-,027	-,008	,008	,007	-,087	-,024	,143*	-,075	-,099	-,122	,648**	,508**	,346**	1			
Baba Medeni Durum (18)	,033	,036	,060	,078	-,051	,005	-,066	-,045	-,094	-,024	-,109	,068	-,079	,026	,021	,017	,017	1		
Baba Evlilik Süre (19)	,108	-,029	,103	-,024	,610**	,073	,007	-,057	-,076	-,006	-,157**	-,009	-,046	-,035	-,003	,025	,073	,034	1	
Baba Çocuk Sayısı (20)	,135*	,041	,140*	,051	,392**	,184**	,062	-,004	-,034	-,120*	-,161**	-,049	-,048	,012	,020	,068	,026	,089	,597**	1

**p<.01; *p<.05

4.3.3 Çocukların kaygı seviyeleri ve anne ve babalarının kişilik yapıları arasındaki ilişkiler

Çocukların kaygısı seviyeleri ile ebeveynlerinin kişilik yapıları arasındaki ilişki incelendiğinde (bkz Tablo 8), sosyal kaygı ile annenin duygusal tutarsızlık seviyesi arasında ters yönlü olmak üzere ($r = -.182$); annenin öz denetimi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .175$) ve babanın duygusal tutarsızlığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.154$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Çocuklarda görülen genellenmiş kaygı ile annenin duygusal tutarsızlığı arasında ters yönlü olmak üzere ($r = -.285$); annenin öz denetimi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .165$); annenin gelişime açıklığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.257$); babanın duygusal tutarsızlığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.191$) ve babanın gelişime açıklığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.143$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Çocuklardaki ayrılık kaygısı ile annenin duygusal tutarsızlığı arasında ters yönlü olmak üzere ($r = -.205$); annenin öz denetimi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .194$); annenin yumuşakbaşlılığı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .172$); annenin gelişime açıklığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.238$); babanın duygusal tutarsızlığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.136$) ve babanın gelişime açıklığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.143$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Çizelge 4.8: Çocuğun Kaygı Düzeyleri ile Ebeveynlerin Kişilik Yapıları Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Sosyal Kaygı (1)	1													
Genellenmiş Kaygı (2)	,507**	1												
Ayrılık Kaygısı (3)	,440**	,584**	1											
Belirgin Korku (4)	,419**	,528**	,509**	1										
Anne Duygusal Tutarsızlık (5)	-,182**	-,285**	-,205**	-,167**	1									
Anne Öz Denetim (6)	,175**	,165**	,194**	,213**	-,234**	1								
Anne Dışadönüklük (7)	,083	-,061	,004	,090	-,077	,368**	1							
Anne Yumuşak başlılık (8)	-,002	,042	,172**	,151*	-,092	,204**	,129*	1						
Anne Gelişime Açıklık (9)	-,115	-,257**	-,238**	-,219**	,463**	-,212**	,063	-,130*	1					
Baba Duygusal Tutarsızlık (10)	-,154*	-,191**	-,136*	-,173**	,429**	-,191**	,001	-,052	,341**	1				
Baba Öz Denetim (11)	,094	,007	,008	,145*	-,023	,232**	,194**	,177**	-,165**	-,212**	1			
Baba Dışadönüklük (12)	-,010	,005	,083	,068	-,011	,166**	,207**	,124*	-,094	,051	,350**	1		
Baba Yumuşak başlılık (13)	,072	-,112	,025	-,026	-,035	,230**	,151*	,131*	-,022	-,106	,365**	,238**	1	
Baba Gelişime Açıklık (14)	-,091	-,143*	-,182**	-,162**	,272**	-,129*	-,017	-,115	,447**	,549**	-,206**	,010	-,194**	1

**p<.01; *p<.05

Çocuklardaki belirgin korkunun annenin duygusal tutarsızlığı arasında ters yönlü olmak üzere ($r = -.167$); annenin öz denetimi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .213$); annenin yumuşak başlılığı ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = .172$); annenin gelişime açıklığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.219$); babanın duygusal tutarsızlığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.173$); babanın öz denetimi ile pozitif yönlü olmak üzere ($r = -.145$) ve babanın gelişime açıklığı ile ters yönlü olmak üzere ($r = -.162$) “*cohen d*” etki derecesi skalasına göre (Cohen, 1992) zayıf ilişkiler bulunmuştur.

4.4 Ortalama Farklılıkları

Çocukların sahip oldukları kaygılarla anne ve babanın demografik özellikleri arasındaki korelatif ilişkiye sahip olan değişkenlerin ortalama farklılıkları t-test ve ANOVA testi ile hesaplanmıştır.

4.4.1 Çocukların cinsiyetinin ortalama farkına etkisi

Cinsiyete göre çocukların sahip oldukları kaygı ortalamalarının değişip değişmediği bağımsız örneklem t-test analizi ile tespit edilmiştir (bkz. Tablo4.9). Her dört kaygı kategorisinde de cinsiyet faktörünün ortalama farklılığına etki etmediği, kaygı ile cinsiyetin etkileşime girmediği bulunmuştur.

Çizelge 4.9: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Cinsiyetleri Arasındaki Fark

	N		Ortalama		ss		t (df)	P
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek		
Sosyal Kaygı	137	157	14,8	13,87	5,38	5,16	-1,522 (292)	.129
Genellenmiş Kaygı	127	162	16,42	16,77	5,25	4,82	.586 (287)	.558
Ayrılık Kaygısı	133	166	10,44	10,31	4,38	4,1	-.277 (297)	.782
Belirgin Korku	131	157	21,08	19,81	7,06	6,53	-1,580 (286)	.115

4.4.2 Annelerinin yetiştiği aile tipine göre çocukların kaygı ortalamaları

Annelerinin içinde yetiştiği aile tiplerine göre çocukların sahip oldukları kaygı ortalamalarının anlamlı şekilde değişip değişmediğinin tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır (bkz. Tablo 10). Analiz sonucuna göre

anneninin içinde yetiştiği aile tiplerinin çocukların kaygı ortalamalarını etkilemediği bulunmuştur.

Çizelge 4.10: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Yetiştirdiği Aile Tipine Göre Farklar

	Ortalama				Ss				F (df)	P
	ÇA	GA	PA	EK	ÇA	GA	PA	EK		
Sosyal Kaygı	13,8	14,2	15,8	13,8	5	5,6	3,9	3,3	.417 (3,254)	.74 1
Genellenmiş Kaygı	16	17,1	15,9	16,3	5,1	5,1	5,2	3,5	.470 (3,254)	.47 0
Ayrılık Kaygısı	9,7	10,9	9	12,8	3,9	4,6	3,2	4,4	2,593 (3,254)	.05 3
Belirgin Korku	19,7	20,6	16,3	23,5	6,5	7	4,2	10,8	1,610 (3,254)	.18 7

ÇA: Çekirdek Aile; GA: Geniş Aile; PA: Parçalanmış Aile; EK: Ebeveyn Kaybı

4.4.3 Annelerinin çocukluk korkularına göre çocukların kaygı ortalamaları

Annelerin çocukluk çağındaki belirli bir korkuya sahip olup olmamasının çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır (bkz. Tablo 11). Buna göre genellenmiş kaygı haricindeki kaygı alt ölçeklerinde anlamlı bir ayrışma tespit edilememiştir. Öte yandan, genellenmiş kaygı alt ölçeğinde çocukluk döneminde korkuya sahip olan annelerin çocuklarının anlamlı bir şekilde daha yüksek oranda genellenmiş kaygıya sahip oldukları tespit edilmiştir ($t=-3,338$ (287), $p=.001$).

Çizelge 4.11:Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Çocukluk Korkuları Arasındaki Fark

	Ortalama		ss		t (df)	p
	Evet	Hayır	Evet	Hayır		
Sosyal Kaygı	14,84	13,82	5,02	5,46	-1,616 (291)	.107
Genellenmiş Kaygı	17,77	15,8	5,19	4,72	-3,338 (287)	.001
Ayrılık Kaygısı	10,64	10,14	4,03	4,36	-1,011 (296)	.313
Belirgin Korku	21,14	19,73	6,58	6,91	-1,742 (285)	.083

4.5.3 Annelerinin eğitim seviyesine göre çocukların kaygı ortalamaları

Annelerin eğitim seviyelerine göre çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (bkz. Tablo 12). Buna göre annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların sosyal kaygı ortalamalarının azaldığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(4, 287) = 2,734$, $p = .029$) bulunmuştur. Sosyal kaygı puanlarının anne eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Genellenmiş kaygı için yapılan analize göre annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların genellenmiş kaygı ortalamalarının azaldığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(4, 284) = 3,026$, $p = .013$) bulunmuştur. Genellenmiş kaygı puanlarının anne eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda ilkökul mezunu anne grubu ile üniversite mezunu anne grubu arasında üniversite grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, ilkökul mezunu grubunun çocuklarının daha fazla genellenmiş kaygıya

sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Ayrılık kaygısı için yapılan analize göre annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların ayrılık kaygısı ortalamalarının azaldığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(4, 292) = 8,923, p=.000$) bulunmuştur. Ayrılık kaygısı puanlarının anne eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda ilkökul mezunu anne grubu ile lise ve üniversite mezunu anne grubu arasında lise ve üniversite grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, ilkökul mezunu grubunun çocuklarının daha fazla ayrılık kaygısına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Belirgin korku için yapılan analize göre annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların belirgin korku ortalamalarının azaldığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(4, 281) = 5,309, p=.000$) bulunmuştur. Belirgin korku puanlarının anne eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda okur yazar olmayan anne grubu ile lise ve üniversite mezunu anne grubu arasında lise ve üniversite grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çizelge 4.12: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Eğitim Seviyesine Göre Farklar

	Ortalama	Ss				Okur Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	F (df)	p
	Okur Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite							
Sosyal Kaygı	16,3	15,5	14,7	14,5	13	1,41	5,88	5,43	4,84	4,83	2,734 (4,287)	.02 9
Genellenmiş Kaygı	18,7	18,5	16,9	16,1	15,8	1,41	5,82	5,99	4,69	4,42	3,026 (4,284)	.01 3
Ayrılık Kaygısı	12,5	12,8	11,3	9,8	9,1	2,12	4,61	5,17	3,77	3,32	8,923 (4,292)	.00 0
Belirgin Korku	32,3	22,6	21,2	19,4	19,3	2,82	7,81	7,71	6,32	5,98	5,309 (4,281)	.00 0

Bu durum, okuryazar olmayan anne grubunun çocuklarının daha fazla belirgin korkuya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4.4.4 Annelerin mesleğine göre çocukların kaygı ortalamaları

Annelerin düzenli olarak bir işte çalışıp çalışmadığına göre çocukların kaygı ortalamaları arasında farklılaşma olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile hesaplanmıştır (bkz. Tablo 13). Buna göre sosyal kaygı ve genellenmiş kaygı alt ölçeklerinden elde edilen puan ortalamalarının annelerin çalışıp çalışmadığına göre anlamlı bir şekilde ayrılmadıkları bulunmuştur. Öte yandan, annesi çalışan çocukların daha düşük ayrılık kaygısı puan ortalamasına sahip oldukları ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(264)=2,288$, $p=.023$) bulunmuştur. Yine, annesi çalışan çocukların daha az belirgin korku puan ortalamasına sahip oldukları ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(255)=2,525$, $p=.012$) hesaplanmıştır.

Çizelge 4.13: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Mesleklerine Göre Farklar

	Ortalama		Ss		t (df)	p
	Çalışmıyor	Çalışıyor	Çalışmıyor	Çalışıyor		
Sosyal Kaygı	14,43	13,64	5,2	5,2	1,188 (262)	.236
Genellenmiş Kaygı	16,81	15,98	5,3	4,4	1,293 (255)	.197
Ayrılık Kaygısı	10,71	9,52	4,5	3,4	2,288 (264)	.023
Belirgin Korku	21,21	19,02	7,5	5,3	2,525 (255)	.012

4.4.5 Annelerin gelir düzeyine göre çocukların kaygı ortalamaları

Annelerin gelir düzeyine göre çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (bkz. Tablo 14). Yapılan analize göre kaygı alt ölçekleri puan ortalamalarının annenin gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Çizelge 4.14: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Annelerinin Gelirine Göre Farklar

	Ortalama			ss			F (df)	p		
	Düşük	Orta	Yüksek	Çok	Yüksek	Düşük			Orta	Yüksek
Sosyal Kaygı	14,6	14,01	14,96	14	4,9	5,1	5,6	5,8	.359 (3,186)	.78 2
Genellenmiş Kaygı	16,8	16,6	16,1	14,8	5,1	5,1	4,4	4,6	.370 (3,186)	.77 5
Ayrılık Kaygısı	11,2	10,2	8,9	9,5	4,3	3,8	3,7	3,3	1,924 (3,186)	.12 7
Belirgin Korku	20,4	19,1	19,1	23,6	7,4	6,3	6,3	4,1	1,201 (3,186)	.31 1

4.4.6 Babaların kardeş sayısına göre çocukların kaygı ortalamaları

Babaların kardeş sayısına göre çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (bkz. Tablo 15). Sosyal kaygı ve ayrılık kaygısı alt ölçeklerinde babanın sahip olduğu kardeş sayısının anlamlı bir farka neden olmadığı gözlenmektedir ($p > .05$). Öte yandan sosyal kaygı alt ölçeğinde babaların tek çocuk olması ve 4 ve üzerinde kardeşi bulunmasının anlamlı bir fark yarattığı bulunmuştur ($F(4, 247) = 4,472, p = .012$). Sosyal kaygı puanlarının baba kardeş sayısı değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda 2-3 kardeşi olan baba grubu ile 4 ve üstü kardeşe sahip olan baba grubu arasında 2-3 kardeşi olan baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Belirgin korku alt ölçeğinde babaların tek çocuk olması ve 4 ve üzerinde kardeşi bulunmasının anlamlı bir fark yarattığı bulunmuştur ($F(4, 247) = 4,662, p = .010$). Belirgin korku puanlarının baba kardeş sayısı değişkenine göre hangi

alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda 2-3 kardeşi olan baba grubu ile 4 ve üstü kardeşe sahip olan baba grubu arasında 2-3 kardeşi olan baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çizelge 4.15:Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Kardeş Sayısına Göre Farklar

	Ortalama			Ss			F (df)	p
	Tek Çocuk	2-3 Çocuk	4 ve üzeri	Tek Çocuk	2-3 Çocuk	4 ve üzeri		
Sosyal Kaygı	17,1	13,1	14,8	4,9	4,6	5,4	4,472 (2,247)	.01 2
Genellenmiş Kaygı	18,8	15,7	17,1	6,1	5	5,1	3,102 (2,247)	.04 7
Ayrılık Kaygısı	12	9,6	10,6	4,1	4,1	4,4	2,266 (2,247)	.10 6
Belirgin Korku	23,3	18,9	21,3	6,9	6,2	7,2	4,662 (2,247)	.01 0

4.4.7 Babaların ebeveyn tutumlarına göre çocukların kaygı ortalamaları

Babaların ebeveyn tutumlarına göre çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (bkz. Tablo 16). Yapılan analize göre kaygı alt ölçekleri puan ortalamalarının babanın ebeveyn tutumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Çizelge 4.16: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Ebeveyn Tutumlarına Göre Farklar

	Ortalama			Ss			F (df)	p
	Demokratik	Otoriter	Koruyucu	Demokratik	Otoriter	Koruyucu		
Sosyal Kaygı	12,9	13,8	14,6	5,1	4,1	5,4	2,213 (2,242)	.112
Genellenmiş Kaygı	15,8	16,7	16,7	5,1	4,7	5,1	.723 (2,242)	.486
Ayrılık Kaygısı	9,9	10,1	10,5	4,5	4,1	4,1	.474 (2,242)	.623
Belirgin Korku	19,1	19,5	21,3	6,2	6,3	7,3	2,516 (2,242)	.083

4.4.8 Babaların eğitim seviyesine göre çocukların kaygı ortalamaları

Babaların eğitim seviyesine göre çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (bkz. Tablo 17). Sosyal kaygı ve genellenmiş kaygı alt ölçeklerinde babanın eğitim seviyesinin çocuklardaki kaygı puan ortalamalarını farklılaştırmadıkları tespit edilmiştir. Ayrılık kaygısı alt ölçeğindeki puan ortalamalarının babanın eğitim seviyesine göre istatistiksel anlamda farklılaştığı bulunmuştur ($F(3,245)=10,306, p=.000$). Ayrılık kaygısı puanlarının baba eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda ilkokul mezunu olan baba grubu ile üniversite mezunu olan baba grubu arasında üniversite mezunu baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yine, ortaokul mezunu olan baba grubu ile lise ve üniversite mezunu olan baba grubu arasında lise ve üniversite mezunu baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.05$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sonuç olarak babanın eğitim seviyesi arttıkça çocuklardaki ayrılık kaygısı puanının düştüğü belirlenmiştir.

Çizelge 4.17: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Eğitim Seviyesine Göre Farklar

	Ortalama				Ss				F (df)	P
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite		
Sosyal Kaygı	15,1	14,8	13,3	13,6	5,2	5,3	4,8	5,1	1,498 (3,245)	.216
Genellenmiş Kaygı	16,8	17,1	17,1	15,4	5,1	5,4	5,2	4,6	1,794 (3,245)	.149
Ayrılık Kaygısı	11,7	12,2	9,9	8,6	4,4	4,3	4,1	3,4	10,306 (3,245)	.000
Belirgin Korku	20,9	21,8	20,3	18,5	7,7	7,6	6,3	5,9	2,778 (3,245)	.042

Belirgin korku alt ölçeğindeki puan ortalamalarının babanın eğitim seviyesine göre istatistiksel anlamda farklılaştığı bulunmuştur ($F(3,245)=2,778, p=.042$). Belirgin korku puanlarının baba eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda ortaokul mezunu olan baba grubu ile üniversite mezunu olan baba grubu arasında üniversite mezunu baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sonuç olarak babanın eğitim seviyesi arttıkça çocuklardaki belirgin korku puanının düştüğü belirlenmiştir.

4.4.9 Babaların gelir düzeyine göre çocukların kaygı ortalamaları

Babaların gelir düzeyine göre çocuklarındaki kaygı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır (bkz. Tablo 18). Sosyal kaygı ve genellenmiş kaygı alt ölçeklerinde babanın gelir düzeyinin çocuklardaki kaygı puan ortalamalarını farklılaştırmadıkları tespit edilmiştir. Ayrılık kaygısı alt ölçeğindeki puan ortalamalarının babanın gelir düzeyine göre istatistiksel anlamda farklılaştığı bulunmuştur ($F(3,237)=6,146, p=.000$). Ayrılık kaygısı puanlarının baba eğitim seviyesi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek

üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda düşük gelire sahip olan baba grubu ile orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan baba grubu arasında orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sonuç olarak babanın gelir düzeyi arttıkça çocuklardaki ayrılık kaygısı puanının düştüğü belirlenmiştir.

Çizelge 4.18: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Gelirine Göre Farklar

	Ortalama				Ss				F (df)	p
	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek		
Sosyal Kaygı	15,9	13,6	14,4	12,9	5,2	4,9	5,4	4,8	2,548 (3,237)	.057
Genellenmiş Kaygı	17,9	16,5	15,7	15,9	5,4	5,3	4,3	4,2	1,402 (3,237)	.243
Ayrılık Kaygısı	12,8	9,7	9,7	10,5	5,1	3,8	3,8	4,1	6,146 (3,237)	.000
Belirgin Korku	23,4	19,7	19,5	19,3	8,9	6,4	5,5	6,7	3,456 (3,237)	.017

Belirgin korku alt ölçeğindeki puan ortalamalarının babanın gelir düzeyine göre istatistiksel anlamda farklılaştığı bulunmuştur ($F(3,237)=3,456$, $p=.017$). Belirgin korku puanlarının baba gelir düzeyi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc “scheffe” testi sonucunda düşük gelire sahip olan baba grubu ile orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan baba grubu arasında orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan baba grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sonuç olarak babanın gelir düzeyi arttıkça çocuklardaki belirgin korku puanının düştüğü belirlenmiştir.

4.4.10 Babaların sürekli psikiyatrik ilaç kullanımı ile çocukların kaygı puanları arasındaki fark

Babaların düzenli olarak psikiyatrik ilaç kullanıp kullanmadığına göre çocukların kaygı ortalamaları arasında farklılaşma olup olmadığı bağımsız

örneklem t-testi ile hesaplamıştır (bkz. Tablo 19). Buna göre sosyal kaygı alt ölçeğinden elde edilen puan ortalamalarının babaların ilaç kullanımına göre anlamlı bir şekilde ayrışmadıkları bulunmuştur. Öte yandan, babası sürekli ilaç kullanan çocukların istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek genellenmiş kaygı ($t(249) = -2,152, p = .032$); ayrılık kaygısı ($t(257) = -3,278, p = .001$) ve belirgin korku ($t(249) = -2,144, p = .033$) puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Sonuç olarak düzenli olarak ilaç kullanan babaların çocukları ilaç kullanmayan babaların çocuklarına göre daha fazla genellenmiş kaygıya, ayrılık kaygısına ve korkulara sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.19: Çocukların Kaygı Ortalamaları ile Babalarının Sürekli Kullandığı İlaç Arasındaki Fark

	Ortalama		ss		t (df)	p
	Evet	Hayır	Evet	Hayır		
Sosyal Kaygı	14,6	14,4	3,6	5,1	-.081 (253)	.936
Genellenmiş Kaygı	21,6	16,7	4,7	4,9	-2,152 (249)	.032
Ayrılık Kaygısı	16,4	10,3	4,8	4,1	-3,278 (257)	.001
Belirgin Korku	26,6	20,2	9,2	6,4	-2,144 (249)	.033

4.5 Regresyon Analizleri

Çocukların kaygıları ile ilişkili olan anne ve babaların demografik özellikleri ile kişilik yapılarının çocukların kaygılarını hangi oranda yordadığının tespit edilebilmesi için doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Kaygı alt ölçeklerinin her biri ayrı ayrı bağımlı değişken olarak kodlanırken annenin demografik özellikleri 1. modelde, babanın demografik özellikleri 2. Modelde, annenin kişilik yapıları 3. Modelde ve babanın kişilik yapıları ise 4. Modelde analize dahil edilmiştir. Bağımlı değişkene etki eden bağımsız değişkenlerin aynı andaki yordama güçleri enter metodu ile kestirimde bulunulmuştur.

4.5.1 Sosyal kaygıyı yordayan değişkenler

Sosyal kaygı düzeyini yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz. Tablo 20) annenin demografik özelliklerinin incelendiği birinci modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(6,305)=2,952$, $p<.01$) ve varyansın %5,5'ini açıklayabildiği ($R^2=.055$) bulunmuştur. Annenin eğitim seviyesi ile çocuğun sosyal kaygı seviyesi arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=.002$). Annenin eğitim seviyesi ile çocuğun sosyal kaygısı arasında-0.843'lük bir eğilim katsayısı bulunmuş olmakla ($B=-.843$) annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun sosyal kaygısını 0,8 kat azaltacağı bulunmuştur.

İkinci modelde annenin demografik özelliklerinin yanı sıra babanın da demografik özellikleri analize dahil edilmiştir. İkinci modelin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(12, 299)=2,219$, $p<.01$) ve varyansın %8,2'sini açıklayabildiği ($R^2=.082$) bulunmuştur. Annenin eğitim seviyesi ile çocuğun sosyal kaygı seviyesi arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki ($p=.048$) tespit edilirken annenin çocukluk dönemi korkuları ile çocuğun sosyal kaygı seviyesi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($p=.042$) bulunmuştur. Annenin eğitim seviyesi ile-0.622'lük; annenin çocukluk korkularıyla 1,213'lük bir eğilim katsayısı bulunmuş olmakla annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun sosyal kaygısını 0,6 kat azaltacağı, annenin çocukluk korkusunda bir puanlık artışın ise çocuğun sosyal kaygısını 1,2 kat arttıracığı bulunmuştur. Öte yandan, ikinci modele babanın demografik özellikleri eklenmesine rağmen çocuğun sosyal kaygısı ile herhangi bir yordama ilişkisine girmemiştir.

Üçüncü modelde annenin kişilik yapısı analize dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(17, 294)=2,196$, $p<.01$) ve varyansın %11,3'ünü açıklayabildiği ($R^2=.113$) bulunmuştur. Annenin duygusal tutarsızlığı ile çocuğun sosyal kaygı seviyesi arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=.048$). Annenin duygusal tutarsızlığı ile çocuğun sosyal kaygısı arasında-0.951'lik bir eğilim katsayısı bulunmuş olmakla ($B=-.951$) annenin duygusal tutarsızlığındaki bir birimlik artışın çocuğun sosyal kaygısını 0,9 kat azaltacağı bulunmuştur. Öte yandan, annenin kişilik yapısının

analize dahil edilmesiyle birlikte hem annenin hem de babanın demografik özelliklerinin yordama gücü ortadan kalkmıştır.

Dördüncü modelde babanın kişilik yapısı analize dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(22, 289)=1,830, p<.05$) ve varyansın %12,2'sini açıklayabildiği ($R^2=.122$) bulunmuştur. Babanın kişilik yapısının da analize sokulduğu son modelde herhangi bir değişkenin sosyal kaygı ile istatistiksel olarak yordama ilişkisine girmediği görülmüştür.

Sonuç olarak sosyal kaygı alt ölçeğinin yordanmasında 3. Model temel sonuç olarak kabul edilmiştir. Buna göre sosyal kaygının ortaya çıkmasındaki en önemli yordayıcı parametre annenin hassas, endişeli, gergin ve fevri olmasıyla açıklanan duygusal tutarsızlık puanlarının yüksekliği olduğu değerlendirilmiştir.

4.5.2 Genellenmiş kaygıyı yordayan değişkenler

Genellenmiş kaygı düzeyini yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz. Tablo 21) annenin demografik özelliklerinin incelendiği birinci modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(6,305)=5,146, p<.01$) ve varyansın %9,2'sini açıklayabildiği ($R^2=.092$) bulunmuştur. Annenin çocuklukta korkusu ile çocuğun genellenmiş kaygısı arasında pozitif yönlü; annenin eğitim seviyesi ve annenin mesleği ile negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin çocukluk korkusu ile çocuğun genellenmiş kaygısı arasında 1,943'lük; annenin eğitim seviyesi ile-0,845'lik ve annenin mesleği ile-0,403'lük eğilim katsayıları bulunmuştur.

İkinci modelde annenin demografik özelliklerinin yanı sıra babanın da demografik özellikleri analize dahil edilmiştir. İkinci modelin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(12, 299)=3,181, p<.01$) ve varyansın %11,3'ünü açıklayabildiği ($R^2=.113$) bulunmuştur. Annenin çocukluk korkusu ile çocuğun genellenmiş kaygısı arasında 2,024'lük ve annenin eğitim seviyesi ile-0,744'lük eğilim katsayıları bulunmuştur.

Üçüncü modelde annenin kişilik yapısı analize dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(17, 294)=3,580, p<.01$) ve varyansın %17,1'ini açıklayabildiği ($R^2=.171$) bulunmuştur. Annenin çocukluk korkusu ile çocuğun genellenmiş kaygısı arasında 1,479'lük ve annenin duygusal tutarsızlığı ile -1,172'lik eğilim katsayıları bulunmuştur.

Dördüncü modelde babanın kişilik yapısı modele dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(22, 289)=3,075, p<.01$) ve varyansın %19'ını açıklayabildiği ($R^2=.190$) bulunmuştur. Annenin çocukluk korkusu ile çocuğun genellenmiş kaygısı arasında 1,435'lik; annenin duygusal tutarsızlığı ile -1,024'lik ve babanın yumuşak başlılığı ile-0,765'lik eğilim katsayıları bulunmuştur.

Sonuç olarak dördüncü modelde yer alan ve genellenmiş kaygı ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye sahip olan değişkenler incelendiğinde çocuğun genellenmiş kaygısının artmasında annenin çocukluk dönemi korkularının; annenin duygusal, hassas ve endişeli kişilik yapısının ve babanın tepkisel, şüpheli ve yarışmaya eğilimli yapısının etkisinin bulunduğu bulunmuştur.

4.5.3 Ayrılık kaygısını yordayan değişkenler

Ayrılık kaygısını yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz. Tablo 22) annenin demografik özelliklerinin incelendiği birinci modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(6,305)=7,234, p<.01$) ve varyansın %12,5'ini açıklayabildiği ($R^2=.125$) bulunmuştur. Ayrılık kaygısı ile annenin eğitim seviyesi ve annenin mesleği ile negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin eğitim seviyesi ile-1,045'lik ve annenin mesleği ile-0,407'lik eğilim katsayıları bulunmuştur.

İkinci modelde annenin demografik özelliklerinin yanı sıra babanın da demografik özellikleri analize dahil edilmiştir. İkinci modelin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(12, 299)=5,165, p<.01$) ve varyansın %17,2'sini açıklayabildiği ($R^2=.172$) bulunmuştur. Ayrılık kaygısı ile annenin eğitim seviyesi, annenin düzenli bir işe sahip olması ve babanın eğitim seviyesi arasında negatif yönlü babanın sürekli ilaç kullanımı ile pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrılık kaygısını yordayan annenin eğitim seviyesinin-0,934; annenin düzenli bir işe sahip olmasının-0,360; babanın eğitim seviyesinin 0,632 ve babanın sürekli ilaç kullanımının 6,714 düzeyinde eğilim katsayıları bulunmuştur.

Üçüncü modelde annenin kişilik yapısı analize dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(17, 294)=4,819, p<.01$) ve varyansın %21,8'ini açıklayabildiği ($R^2=.218$) bulunmuştur. Ayrılık kaygısı ile annenin

eğitim seviyesi, annenin dzenli bir iŒe sahip olması ve babanın eğitim seviyesi arasında negatif ynlü babanın sreklı ilaç kullanımı ve annenin yumuŒak baŒlılıđı ile pozitif ynlü anlamlı iliŒkiler tespit edilmiŒtir. Ayrılık kaygısını yordayan annenin eğitim seviyesinin-0,738; annenin dzenli bir iŒe sahip olmasının-0,397; babanın eğitim seviyesinin-0,570; babanın sreklı ilaç kullanımının 6,189 ve annenin yumuŒak baŒlılıđının 0,736 dzeninde eğilim katsayıları bulunmuŒtur.

Dördüncü modelde babanın kiŒilik yapısı modele dahil edilmiŒtir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(22, 289)=3,782, p<.01$) ve varyansın %22,4'ünü açıklayabildiği ($R^2=.224$) bulunmuŒtur. Ayrılık kaygısı ile annenin eğitim seviyesi, annenin dzenli bir iŒe sahip olması ve babanın eğitim seviyesi arasında negatif ynlü babanın sreklı ilaç kullanımı ve annenin yumuŒak baŒlılıđı ile pozitif ynlü anlamlı iliŒkiler tespit edilmiŒtir. Ayrılık kaygısını yordayan annenin eğitim seviyesinin-0,732; annenin dzenli bir iŒe sahip olmasının-0,409; babanın eğitim seviyesinin-0,533; babanın sreklı ilaç kullanımının 6,001 ve annenin yumuŒak baŒlılıđının 0,770 dzeninde eğilim katsayıları bulunmuŒtur. Babanın kiŒilik yapısının çocuktaki ayrılık kaygısını yordamadığı gürülmüŒtür.

Sonuç olarak dördüncü modelde yer alan ve ayrılık kaygısı ile istatistiksel olarak anlamlı iliŒkiye sahip olan deđiŒkenler incelendiğinde çocuğun ayrılık kaygısının artmasında annenin eğitim seviyesinin dŒüklüđü, annenin dzenli bir iŒe sahip olmaması, babanın eğitim seviyesinin dŒüklüđü, babanın sreklı ilaç kullanımı ve annenin duygusal endiŒeli ve gergin kiŒilik yapısının katkısının bulunduğu gürülmektedir. Ayrılık kaygısındaki en önemli deđiŒken babanın sreklı ilaç kullanımı olmuŒtur.

4.5.4 Belirgin korkuyu yordayan deđiŒkenler

Belirgin korkuyu yordayan deđiŒkenlerin tespiti için gerekleŒtirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz. Tablo 23) annenin demografik özelliklerinin incelendiği birinci modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(6,305)=4,923, p<.01$) ve varyansın %8,8'ini açıklayabildiği ($R^2=.088$) bulunmuŒtur. Belirgin korku ile annenin eğitim seviyesi ve annenin mesleği ile negatif ynlü ve annenin çocuklukta korkuya sahip olması ile pozitif ynlü olmak üzere anlamlı

ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin eğitim seviyesi ile-1,308'lik ve annenin mesleği ile-0,665'lik ve annenin çocukluk korkularıyla 1,532 düzeyinde eğilim katsayıları bulunmuştur.

İkinci modelde annenin demografik özelliklerinin yanı sıra babanın da demografik özellikleri analize dahil edilmiştir. İkinci modelin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(12, 299)=4,017, p<.01$) ve varyansın %13,9'unu açıklayabildiği ($R^2=.139$) bulunmuştur. Belirgin korku ile annenin eğitim seviyesi ve annenin mesleği ile negatif yönlü ve annenin çocuklukta korkuya sahip olması ve babanın sürekli ilaç kullanımı ile pozitif yönlü olmak üzere anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin eğitim seviyesi ile -1,033, annenin mesleği ile -0,608, annenin çocukluk korkularıyla 1,646 ve babanın sürekli ilaç kullanımı ile 9,614 düzeyinde eğilim katsayıları bulunmuştur.

Üçüncü modelde annenin kişilik yapısı analize dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(17, 294)=4,088, p<.01$) ve varyansın %19,1'ini açıklayabildiği ($R^2=.191$) bulunmuştur. Belirgin korku ile annenin eğitim seviyesi, babanın gelir düzeyi, babanın sürekli hastalığı ve annenin gelişme açıklığı ile negatif yönlü; babanın sürekli ilaç kullanımı ve annenin gelir düzeyi ile pozitif yönlü olmak üzere anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin eğitim seviyesi ile -0,714, annenin gelir düzeyi ile 1,553, annenin gelişime açıklığı ile -1,758, babanın gelir düzeyi ile -1,536, babanın sürekli hastalığı ile -6,403, babanın sürekli ilaç kullanımı ile 9,039 düzeyinde eğilim katsayıları bulunmuştur.

Dördüncü modelde babanın kişilik yapısı modele dahil edilmiştir. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(22, 289)=3,280, p<.01$) ve varyansın %20'sini açıklayabildiği ($R^2=.200$) bulunmuştur. Belirgin korku ile annenin eğitim seviyesi, babanın gelir düzeyi ve babanın sürekli hastalığı ile negatif yönlü; babanın sürekli ilaç kullanımı ve annenin gelir düzeyi ile pozitif yönlü olmak üzere anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin eğitim seviyesi ile -0,694, annenin gelir düzeyi ile 1,587, babanın gelir düzeyi ile -1,435, babanın sürekli hastalığı ile -6,011, babanın sürekli ilaç kullanımı ile 9,292 düzeyinde eğilim katsayıları bulunmuştur.

Sonuç olarak dördüncü modelde yer alan ve belirgin korku ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye sahip olan değişkenler incelendiğinde çocuğun belirgin korkularının artmasında annenin eğitim seviyesinin düşüklüğünün annenin düşük gelir düzeyine sahip olmasının, babanın düşük gelir düzeyine sahip olmasının, babanın sürekli bir hastalığa sahip olmasının ve babanın sürekli ilaç kullanımının olmasının katkısı bulunmaktadır. Belirgin korkuda en önemli değişkenler babanın sürekli hastalığının bulunması ve babanın sürekli ilaç kullanımı olmuştur.

Çizelge 4.20: Sosyal Kaygı İçin Regresyon Modeli

	Model 1					Model 2					Model 3					Model 4				
	B	SE B	β	T	p	B	SE B	β	T	p	B	SE B	β	T	p	B	SE B	β	t	p
Çocuğun Cinsiyeti	,975	,580	,094	1,679	,094	1,013	,585	,098	1,731	,084	1,129	,585	,109	1,931	,054	1,102	,595	,106	1,852	,065
Annenin Aile Yapısı	,173	,459	,022	,377	,706	,155	,462	,020	,335	,738	,222	,465	,028	,478	,633	,244	,469	,031	,521	,603
Annenin Çocukluktaki Korkusu	1,136	,589	,108	1,930	,055	1,213*	,594	,116	2,041	,042	1,056	,610	,101	1,730	,085	1,089	,613	,104	1,778	,076
Annenin Eğitim Seviyesi	-,843*	,274	-,185	-3,075	,002	-,622*	,314	-,137	-1,983	,048	-,339	,327	-,074	-1,036	,301	-,379	,331	-,083	-1,145	,253
Annenin Mesleği	-,265	,219	-,068	-1,213	,226	-,257	,220	-,066	-1,169	,243	-,305	,219	-,078	-1,392	,165	-,291	,220	-,075	-1,322	,187
Annenin Gelir Düzeyi	,264	,524	,030	,505	,614	,710	,594	,081	1,195	,233	1,008	,611	,114	1,650	,100	,977	,617	,111	1,584	,114
Babanın Kardeş Sayısı						,906	,557	,094	1,627	,105	,938	,558	,097	1,680	,094	1,051	,566	,109	1,858	,064
Babanın Ebeveynlerinin Tutumu						,647	,365	,100	1,772	,077	,533	,366	,082	1,459	,146	,589	,375	,091	1,570	,117
Babanın Eğitim Seviyesi						-,015	,344	-,003	-,044	,965	,008	,343	,002	,022	,982	-,049	,348	-,010	-,140	,889
Babanın Gelir Düzeyi						-,666	,491	-,097	-1,355	,176	-,816	,495	-,119	-1,647	,101	-,732	,504	-,107	-1,454	,147
Babanın Sürekliliği Hastalığı						-1,834	2,361	-,056	-,777	,438	-2,201	2,362	-,068	-,931	,352	-2,237	2,387	-,069	-,937	,349
Babanın Sürekli İlaç Kullanımı						1,270	2,942	,031	,432	,666	1,276	2,954	,031	,432	,666	1,423	2,997	,035	,475	,635
Annenin Duygusal Tutarsızlığı											-,951*	,478	-,128	-1,989	,048	-,858	,498	-,115	-1,722	,086
Annenin Öz Denetimi											,953	,733	,085	1,300	,195	,726	,756	,065	,961	,338
Annenin Dışadönüklüğü											,441	,491	,055	,899	,369	,478	,499	,060	,957	,339
Annenin Yumuşak başlılığı											-,312	,381	-,047	-,818	,414	-,310	,387	-,047	-,800	,424
Annenin Gelişime Açıklığı											-,203	,693	-,019	-,293	,770	-,282	,743	-,027	-,380	,704
Babanın Duygusal Tutarsızlığı																-,431	,570	-,053	-,756	,450
Babanın Öz Denetimi																,177	,653	,018	,271	,786
Babanın Dışadönüklüğü																-,516	,464	-,068	-1,113	,267
Babanın Yumuşak başlılığı																,469	,395	,075	1,188	,236
Babanın Gelişime Açıklığı																,421	,624	,048	,674	,501
	R ²	.055				.082					.113					.122				
	F																			
	(df)	2,952 (6, 305)*				2,219 (12, 299)**					2,196 (17, 294)*					1,830 (22, 289)**				

*p<.01; **p<.05

Çizelge 4.21: Genellenmiş Kaygı İçin Regresyon Modeli

	Model 1					Model 2					Model 3					Model 4					
	B	SE B	β	t	p	B	SE B	β	t	p	B	SE B	β	t	P	B	SE B	β	t	p	
Çocuğun Cinsiyeti	-,169	,535	-,017	-,316	,752	-,131	,540	-,013	-,242	,809	-,195	,531	-,020	-,366	,714	-,237	,537	-,024	-,442	,659	
Annenin Aile Yapısı	,268	,423	,036	,633	,527	,135	,427	,018	,316	,752	,152	,422	,020	,360	,719	,193	,423	,026	,456	,649	
Annenin Çocukluktaki Korkusu	1,941*	,542	,197	3,578	,000	2,024*	,549	,205	3,689	,000	1,479*	,554	,150	2,669	,008	1,435*	,553	,146	2,594	,010	
Annenin Eğitim Seviyesi	-,845*	,253	-,198	-3,346	,001	-,744*	,290	-,174	-2,569	,011	-,452	,297	-,106	-1,519	,130	-,469	,299	-,110	-1,572	,117	
Annenin Mesleği	-,403*	,201	-,110	-2,001	,046	-,341	,203	-,093	-1,679	,094	-,377	,199	-,103	-1,894	,059	-,369	,199	-,100	-1,854	,065	
Annenin Gelir Düzeyi	-,118	,482	-,014	-,246	,806	,310	,549	,037	,565	,572	,685	,554	,083	1,236	,218	,687	,557	,083	1,233	,219	
Babanın Kardeş Sayısı						,354	,514	,039	,689	,491	,364	,507	,040	,717	,474	,298	,511	,033	,584	,560	
Babanın Ebeveynlerinin Tutumu						,340	,337	,056	1,010	,313	,230	,332	,038	,692	,489	,122	,338	,020	,361	,718	
Babanın Eğitim Seviyesi						-,028	,318	-,006	-,087	,931	-,014	,312	-,003	-,044	,965	,042	,315	,009	,132	,895	
Babanın Gelir Düzeyi						-,452	,454	-,070	-,996	,320	-,734	,450	-,114	-1,633	,104	-,687	,455	-,107	-1,510	,132	
Babanın Sürekliliği Hastalığı						,675	2,180	,022	,310	,757	,027	2,145	,001	,013	,990	,173	2,155	,006	,080	,936	
Babanın Sürekli İlaç Kullanımı						3,851	2,717	,100	1,418	,157	3,192	2,682	,083	1,190	,235	3,446	2,706	,090	1,273	,204	
Annenin Duygusal Tutarsızlığı												-1,172*	,434	-,168	-2,699	,007	-1,024*	,450	-,147	-2,277	,024
Annenin Öz Denetimi												,890	,665	,084	1,337	,182	1,133	,683	,107	1,659	,098
Annenin Dışadönüklüğü												-,662	,445	-,088	-1,485	,139	-,577	,450	-,077	-1,282	,201
Annenin Yumuşak başlılığı												-,037	,346	-,006	-,106	,915	,034	,349	,005	,097	,923
Annenin Gelişime Açıklığı												-,982	,629	-,099	-1,561	,120	-,836	,671	-,084	-1,246	,214
Babanın Duygusal Tutarsızlığı																-,544	,515	-,071	-1,058	,291	
Babanın Öz Denetimi																-,125	,589	-,013	-,212	,832	
Babanın Dışadönüklüğü																,139	,419	,020	,331	,741	
Babanın Yumuşak başlılığı																-,765*	,357	-,131	-2,146	,033	
Babanın Gelişime Açıklığı																-,031	,563	-,004	-,055	,956	
	R ²	.092				.113					.171					.190					
	F (df)	5,146 (6, 305)*				3,181 (12, 299)*					3,580 (17, 294)*					3,075 (22, 289)*					

*p<.01; **p<.05

Çizelge 4.22: Ayrılık Kaygısı İçin Regresyon Modeli

	Model 1					Model 2					Model 3					Model 4				
	B	SE B	β	t	p	B	SE B	β	t	p	B	SE B	β	t	P	B	SE B	β	t	P
Çocuğun Cinsiyeti	,217	,449	,026	,483	,630	,268	,447	,032	,600	,549	,196	,442	,024	,444	,657	,155	,450	,019	,344	,731
Annenin Aile Yapısı	,398	,355	,063	1,119	,264	,281	,353	,044	,797	,426	,402	,351	,063	1,146	,253	,382	,354	,060	1,079	,282
Annenin Çocukluktaki Korkusu	,675	,456	,080	1,481	,140	,715	,454	,085	1,575	,116	,288	,461	,034	,625	,533	,280	,463	,033	,604	,546
Annenin Eğitim Seviyesi	-1,057*	,212	-,289	-4,977	,000	-,934*	,240	-,255	-3,897	,000	-,738*	,247	-,202	-2,985	,003	-,732*	,250	-,200	-2,925	,004
Annenin Mesleği	-,407*	,169	-,129	-2,405	,017	-,360*	,168	-,114	-2,143	,033	-,397*	,165	-,126	-2,398	,017	-,409*	,167	-,130	-2,456	,015
Annenin Gelir Düzeyi	-,304	,405	-,043	-,751	,453	-,252	,454	-,036	-,556	,578	-,191	,461	-,027	-,414	,679	-,182	,467	-,026	-,391	,696
Babanın Kardeş Sayısı						-,247	,425	-,032	-,582	,561	-,277	,421	-,036	-,658	,511	-,274	,428	-,035	-,640	,522
Babanın Ebeveynlerinin Tutumu						-,169	,279	-,033	-,607	,544	-,274	,276	-,053	-,992	,322	-,248	,284	-,048	-,873	,383
Babanın Eğitim Seviyesi						-,632*	,263	-,160	-2,402	,017	-,570*	,259	-,144	-2,200	,029	-,533*	,264	-,135	-2,023	,044
Babanın Gelir Düzeyi						,317	,375	,058	,846	,398	,100	,374	,018	,267	,790	,047	,381	,008	,122	,903
Babanın Sürekliliği Hastalığı						-1,421	1,803	-,054	-,788	,431	-2,097	1,784	-,080	-1,176	,241	-2,170	1,806	-,083	-1,202	,230
Babanın Sürekli İlaç Kullanımı						6,714*	2,247	,204	2,987	,003	6,189*	2,230	,188	2,775	,006	6,001*	2,267	,182	2,647	,009
Annenin Duygusal Tutarsızlığı											-,346	,361	-,058	-,959	,338	-,282	,377	-,047	-,749	,454
Annenin Öz Denetimi											,777	,553	,086	1,404	,161	,848	,572	,094	1,484	,139
Annenin Dışadönüklüğü											-,454	,370	-,071	-1,225	,221	-,422	,377	-,066	-1,119	,264
Annenin Yumuşak başlılığı											,736*	,288	,139	2,557	,011	,770*	,293	,146	2,631	,009
Annenin Gelişime Açıklığı											-,730	,523	-,086	-1,395	,164	-,725	,562	-,085	-1,290	,198
Babanın Duygusal Tutarsızlığı															-,105	,431	-,016	-,245	,807	
Babanın Öz Denetimi															-,626	,494	-,078	-1,267	,206	
Babanın Dışadönüklüğü															,234	,351	,039	,667	,505	
Babanın Yumuşak başlılığı															-,057	,299	-,011	-,192	,848	
Babanın Gelişime Açıklığı															-,174	,472	-,025	-,368	,713	
R ²	.125					.172					.218					.224				
F (df)	7,234 (6, 305)*					5,165 (12, 299)*					4,819 (17, 294)*					3,782 (22, 289)*				

*p<.01; **p<.05

Çizelge 4.23:Belirgin Korku İçin Regresyon Modeli

	Model 1					Model 2					Model 3					Model 4				
	B	SE B	β	t	p	B	SE B	B	t	p	B	SE B	β	T	P	B	SE B	β	t	p
Çocuğun Cinsiyeti	1,300	,724	,099	1,795	,074	1,290	,720	,098	1,791	,074	1,362	,710	,103	1,919	,056	1,322	,722	,100	1,832	,068
Annenin Aile Yapısı	,480	,573	,048	,838	,403	,288	,569	,029	,506	,613	,480	,564	,048	,851	,396	,555	,569	,055	,975	,330
Annenin Çocukluktaki Korkusu	1,532*	,735	,115	2,084	,038	1,646*	,731	,123	2,251	,025	1,226	,740	,092	1,655	,099	1,189	,744	,089	1,599	,111
Annenin Eğitim Seviyesi	-1,308*	,342	-,226	-3,820	,000	-1,033*	,386	-,179	-2,675	,008	-,588*	,397	-,102	-1,480	,140	-,600	,401	-,104	-1,496	,136
Annenin Mesleği	-,665*	,273	-,134	-2,437	,015	-,608*	,271	-,122	-2,248	,025	-,714	,266	-,144	-2,685	,008	-,694*	,267	-,140	-2,597	,010
Annenin Gelir Düzeyi	,534	,653	,048	,818	,414	1,337	,731	,119	1,829	,068	1,553*	,741	,139	2,096	,037	1,587*	,749	,142	2,119	,035
Babanın Kardeş Sayısı						,933	,685	,076	1,361	,175	,790	,677	,064	1,167	,244	,692	,686	,056	1,009	,314
BabanınEbeveynlerinin Tutumu						,803	,449	,098	1,787	,075	,568	,444	,069	1,280	,202	,415	,455	,050	,913	,362
Babanın Eğitim Seviyesi						-,141	,424	-,023	-,332	,740	,003	,416	,000	,007	,994	,038	,423	,006	,090	,929
Babanın Gelir Düzeyi						-1,135	,605	-,131	-1,877	,061	-1,536*	,601	-,177	-2,557	,011	-1,435*	,611	-,165	-2,347	,020
Babanın Sürekliği Hastalığı						-5,034	2,905	-,122	-1,733	,084	-6,403*	2,866	-,155	-2,234	,026	-6,011*	2,896	-,146	-2,075	,039
Babanın Sürekli İlaç Kullanımı						9,614*	3,621	,185	2,655	,008	9,039*	3,584	,174	2,522	,012	9,292*	3,637	,179	2,555	,011
Annenin Duygusal Tutarsızlığı											-,513	,580	-,054	-,884	,377	-,449	,604	-,048	-,743	,458
Annenin Öz Denetimi											1,270	,889	,089	1,428	,154	1,392	,917	,097	1,518	,130
Annenin Dışadönüklüğü											,621	,595	,061	1,043	,298	,622	,605	,061	1,027	,305
Annenin Yumuşak başlılığı											,761	,463	,091	1,644	,101	,760	,469	,091	1,620	,106
Annenin Gelişime Açıklığı											-1,758*	,840	-,130	-2,091	,037	-1,471	,901	-,109	-1,631	,104
Babanın Duygusal Tutarsızlığı																-,455	,692	-,044	-,658	,511
Babanın Öz Denetimi																,713	,792	,056	,901	,369
Babanın Dışadönüklüğü																,102	,563	,011	,181	,857
Babanın Yumuşak başlılığı																-,716	,479	-,090	-1,495	,136
Babanın Gelişime Açıklığı																-,059	,757	-,005	-,078	,938
	R ²	.088				.139				.191				.200						
	F (df)	4,923 (6, 305)*				4,017 (12, 299)*				4,088 (17, 294)*				3,280 (22, 289)*						

*p<.01; **p<.05

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1 Tartışma

Kaygı, insanların en temel duygularından biri olarak kabul edilir. Yeterli derecedeki kaygı, kişiyi olumlu yönde etkilerken, kaygı derecesinin artması sonucu kişinin çevreyle uyumu, akademik başarısı, sosyal ilişkileri olumsuz etkilenir.

Bazı araştırmacılara göre, bazı çocuklar doğuştan kaygıya meyillidirler, bu da kaygının genetik yönü olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmacılara göre de kaygı çevresel etmenler sebebiyle meydana gelir.

Yaşamın ilk yıllarında çocuklarda ebeveynlerden ayrılma kaygısı görülürken, ilerleyen zamanda çocukta sosyal kaygı daha fazla görülmektedir.

Kaygılı çocuklar, yaşlılarıyla mukayese edildiğinde daha az arkadaş edindikleri görülür. Kaygılı çocuk çekingen olduğu için farklı ortamlara girerken sıkıntı çeker, fazla arkadaş edinemez. Sınıf ortamında da çekingen olduğu için kendini yeterince ifade edemez, sınıf içi aktivitelerde zorlanır (Şenol, 2006).

Kendall'a göre kaygılı çocuklar, kendi durumlarını yorumlarken kendini aşırı eleştiren, çevresindeki kişilerin yorumlarını aşırı dikkate alan, bozuk bir düşünce yapısı içinde olurlar (P. Öner, H. Türkçapar, Ö.Ş. Üneri, 2016).

Literatür incelemesi yapıldığında çocuklarda kaygıyla ilgili sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların da genel olarak ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilerle yapıldığı belirlenmiştir, Okul Öncesi Dönemiyle ilgili çalışmaların çok az olduğu görülmüştür. Okul öncesi dönem çocuklarındaki kaygıyı araştıran bu çalışmalar çok sınırlı olduğu için bu çalışma önem arz etmektedir.

Bu araştırmada "48-72 aylık çocukların kaygı düzeyleriyle ebeveynlerinin kişilik özellikleri" arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bu konudaki denencesi 48-72 aylık çocuklarda sosyal kaygı, genellenmiş kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korku düzeyleri olduğu ileri sürülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre çocuklarda

Sosyal Kaygı Alt Ölçeği sonuçları 14,26.

Genellenmiş Kaygı Alt Ölçeği Sonuçları 16,59.

Ayrılık Kaygısı Alt Ölçeği Sonuçları 10,36.

Belirgin Korku Alt Ölçeği Sonuçları 20,36 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak denencenin doğrulandığı söylenebilir.

Çocukların kaygı ölçeğinin sonuçları incelendiğinde genellenmiş kaygı alt ölçeği ortalamasının daha yüksek olduğu sosyal kaygı, ayrılık kaygısı, belirgin korku alt ölçeği sonuçlarının benzer olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın denencesinde cinsiyet faktörünün çocukların kaygıları üzerinde etkisi olduğu şeklinde ifade edilmişti. Sonuçlara göre ayrılık kaygısı, sosyal kaygı, genellenmiş kaygı ve belirgin korku alt ölçeklerinde cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur (bkz.Tablo4.9). Çocukların kaygı puanları cinsiyete göre farklılaşmadığı için denenece anlamsız çıkmıştır. Literatür incelendiğinde okul öncesi dönemde genel olarak cinsiyet faktörünün çocukların kaygı seviyelerinde anlamlı farklılığa sebep olmadığı görülürken, ergenlikle birlikte cinsiyet faktörü çocukların kaygı seviyelerinde özellikle kız çocukları lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir. Ayaz (2015), yaptığı çalışmada ayrılık kaygısı erkeklerde kızlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Tezcan (2015), yaptığı çalışmada öğrencilerin sosyal kaygı puanlarında erkek ve kız öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Uğraş (2016), yaptığı çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında kız ve erkek öğrencilerin anksiyete düzeylerinin hemen hemen aynı olduğu, cinsiyete göre anksiyete düzeyinin farklılaşmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucu Uğraş'ın sonucuyla tutarlı çıkmıştır.

Diğer bir denencede ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri olduğu ifade edilmiştir. Ebeveynlerin eğitim seviyesinin çocukların kaygıları üzerindeki etkileri araştırıldığında anne eğitim seviyesi, çocuktaki sosyal kaygı, genellenmiş kaygı, ayrılık kaygısı, belirgin korku ile ilişkili bulunmuştur (bkz. Tablo 12). Annede eğitim seviyesi yükseldikçe çocuktaki kaygı düştüğü tespit edilmiştir. Babanın eğitim seviyesinin çocuktaki ayrılık kaygısı ve belirgin korku ile ilişkili olduğu, babanın eğitim seviyesi düştükçe çocukta ayrılık kaygısı ve belirgin korkunun arttığı tespit edilmiştir (bkz. Tablo 17). Bu durumda ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır şeklindeki denence doğrulanmıştır. Şirin (2015), yaptığı çalışmada sıkı disiplin ve ayrılma anksiyetesinin eğitim durumuna göre farklılaştığını ifade etmiştir. Nalbantoğlu (2016), yaptığı araştırmada babanın eğitim durumu ile çocuktaki anksiyete ve depresyon görülme arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur. Babanın eğitim durumu azalması halinde çocukta anksiyete ve depresyon görülme ortalaması daha yüksek bulunmuştur.

Görgü (2015), annelerin eğitim seviyesinin çocukların davranış problemleri ve sosyal becerileri üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının daha düşük davranış problemleri ve daha yüksek sosyal becerileri olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre yapılan araştırmalarla benzer sonuca ulaşıldığını ve literatürle tutarlı sonuçların elde edildiğini göstermektedir.

Diğer denence ebeveynlerin yetiştiği aile tipinin çocuklarının kaygıları üzerindeki etkileri vardır olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre babaların yetiştiği aile tipinin çocuklardaki kaygı üzerinde etkisi bulunmamıştır, annelerin yetiştiği aile tipi çocuklardaki ayrılık kaygısıyla ilişkili bulunmuştur, annenin parçalanmış aile, ya da ebeveyn kaybı olan bir ailede yetişmesinin çocuklarının kaygılarını arttıracak sonucuna ulaşılmıştır. Denencenin anneler açısından doğrulandığı söylenebilir. Annelerin aile yapısı incelendiğinde %51 çekirdek aile, %42 geniş aile, %3,2 parçalanmış aile, %1,9 ebeveyn vefatı olan aile olarak görülmektedir. Parçalanmış ya da ebeveyn kaybı olan ailelere bakıldığında çok ciddi problemlerin, baskıların, yaşandığı gözlenmektedir, bu ortamda yetişen çocuklarda çeşitli kaygı problemlerinin görülmesi olası bir sonuçtur, böyle ortamlarda yetişen çocuklar büyüyüp ebeveyn olduklarında bile çocuklukta yaşadıkları olayların etkileri sürebilir.

Araştırmanın diğer denencesi ebeveynlerin yetiştiği ailelerin ebeveyn tutumlarının çocuklarının kaygıları üzerindeki etkileri olduğu ileri sürülmüştür. Sonuçlara bakıldığında annelerin yetiştiği ailelerin ebeveyn tutumlarının çocukların kaygıları üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Babaların yetiştiği ailelerin ebeveyn tutumlarının çocuklardaki sosyal kaygıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Denencenin babalar açısından doğrulandığı ifade edilebilir. Babaların yetiştiği ailelerin otoriter ve koruyucu tutumlarının, çocuklarının sosyal kaygılarını arttıracakı tespit edilmiştir. Literatür incelemesi yapıldığında eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin genel olarak koruyucu ebeveyn tutumuyla otoriter ebeveyn tutumunu benimsedikleri fakat erkek çocuklarında otoriter tutumu daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir. Otoriter ebeveyn tutumunda çocukların söz hakkı olmaz katı kurallar ve sorumluluklardan oluşan sık sık cezalandırılmalar yapılır, çocuklar kendine güvensiz, ürkek olarak yetişirler, otoriter ebeveyn tutumu sosyal kaygının sebepleri arasındadır.

Diğer denencede ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeyinin çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır olarak ifade edilmiştir. Babaların sosyo-ekonomik

düzeylerinin çocukta ayrılık kaygısı ve belirgin korku üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (bkz. Tablo 18). Babanın gelir düzeyi arttıkça çocukta ayrılık kaygısı ve belirgin korkunun azaldığı görülmüştür. Denence babalar açısından doğrulanmıştır. Yapılan bazı araştırmalarda kaygı bozukluklarının gelir seviyesi yüksek ailelerin çocuklarında görüldüğü belirlenmiştir, ancak ayrılık kaygısı bozukluğu ise gelir seviyesi düşük ailelerin çocuklarında daha fazla görülmektedir. Yeşildaş (2018), yaptığı araştırmada okul öncesi eğitime devam çocukların kaygı belirtileri annelerin sosyo- ekonomik durumlarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Fırat (2015), yaptığı çalışmada, ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeylerinin çocuğun sürekli kaygı ve durumluk kaygı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Babalar açısından araştırma sonucu literatürle uyumlu çıkmıştır.

Diğer denence ebeveynlerin sürekli bir işte çalışıp çalışmama durumunun çocukların kaygıları üzerindeki etkilerinin var olduğu şeklinde ifade edilmişti. Araştırma sonuçlarına göre çalışan annelerin çocuklarında ayrılık kaygısı ve belirgin korku düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur (bkz. Tablo 13). Bu durumda ebeveynlerin sürekli bir işte çalışıp çalışmama durumunun çocuklarının kaygıları üzerinde etkileri vardır denencesi anneler açısından doğrulanmıştır. Literatürü incelediğimizde yapılan araştırmalarda birbiriyle tutarlı olmayan sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Küçüköyük (2015), yaptığı çalışmada çocuktaki ayrılık kaygısı ile annenin çalışma durumu ilişkisine baktığında anlamlı ilişkiler bulmuştur. Sonuçlara bakıldığında annesi çalışan çocukların ayrılık kaygısı ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Görgü (2015), çalışmasında anne çalışma durumuna göre çocuklardaki davranış problemleri değişmektedir. Çalışan annelerin çocuklarının, çalışmayan annelerin çocuklarına oranla daha az davranış problemleri olduğu tespit edilmiştir. Çalışan anneler çocuklarına bakmaları için ya kendi ebeveynlerinden yardım almakta, çocuklarla büyükanne büyükbaba ilgilenmekte ya da bir bakıcıdan yardım alınmaktadır, bazen de çocuktan yaşça büyük abla ya da ağabeylerine bu sorumluluk verilmektedir. Anneden belli saatler ayrı kalan çocuğun ilk önce kendi ebeveynleri dışındaki kişilerle birlikte olmaya başlayacağı için sosyalleşmesi artacaktır, ardından çocuktaki özgüven duygusu yükselecektir, bunun sonucunda çocukta ayrılık kaygısı ve belirgin korku seviyesinin azalacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın diğer denencesi ebeveynlerin çocukluk korkularının olup olmasının çocuklarının kaygıları üzerindeki etkileri vardır, araştırma sonuçlarına göre annenin çocukluk korkularıyla çocuktaki sosyal kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korku

arasında ilişki bulunmamış, ancak çocuktaki genellenmiş kaygı ile arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur (bkz. Tablo 11). Denence anneler açısından kısmen doğrulanmıştır. Dağlar (2016), yaptığı çalışmada okul öncesi çocuktaki anksiyete düzeyinin annelerin çocukluk ve erişkinlik anksiyetesiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Solmaz (2017), çalışmasında çocukluk korkusu olan annelerin ve çocukluk korkusu olan babaların çocuklarında korku olma olasılığı, çocukluk korkusu olmayan anne ve çocukluk korkusu olmayan babaların çocuklarına göre daha fazla olarak bulunmuştur. Annelerin çocukluk korkularının çocuklarındaki genellenmiş kaygıyla pozitif ilişki içinde olması literatürle anneler düzeyinde benzer sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir.

Araştırmanın diğer denencesi ebeveynlerden süregelen psikiyatrik hastalık durumunun ve sürekli ilaç kullanıyor olmanın çocukların kaygıları üzerinde etkilerinin olduğu ileri sürülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre babaların süregelen psikiyatrik hastalık durumu ve babaların sürekli ilaç kullanıyor olma durumlarının, çocukların ayrılık kaygıları ve belirgin korkuları arasında pozitif ilişki bulunmuştur (bkz. Tablo 19). Sonuç olarak denencenin babalar açısından doğrulandığı söylenebilir. Sönmez (2015), çocukların psikolojik, sosyal, toplam anksiyete duyarlılıkları ile babalarının sürekli anksiyete puanları arasında düşük seviyede ancak anlamlı ilişki bulunmuştur. Altıntaş, (2009), dikkat eksikliği bulunan çocukların, ebeveynlerinin mizaç özellikleri ile ilişkili bulunmuştur, ebeveynlerin mizaç özellikleri çocukların tanılarıyla karşılaştırılınca, ayrılma anksiyetesi tanısı koyulan çocukların ebeveynlerinin zarar görme mizaç puan ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alisinanoğlu, Ulutaş (2003), yaptıkları çalışmada annelerin kaygı düzeyiyle çocukların kaygı düzeylerini incelemiş ve aralarında pozitif anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Ekemen (2015), yaptığı çalışmada annesinde ruhsal rahatsızlık rapor edilen çocukların, annesinde ruhsal rahatsızlık bulunmayan çocuklara oranla anksiyete duyarlılığının daha yüksek olduğu, mutluluk ve kaygı algılarının ise daha olumsuz oldukları görülmüştür.

Diğer denencede ebeveynlerin çocuk sayısı (çocukların kardeş sayısı) çocukların kaygıları üzerinde etkileri vardır olarak ifade edilmişti. Araştırma neticesine göre babaların çocuk sayısı (çocukların kardeş sayısı) ile çocukların kaygıları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Babaların çocuk sayıları (çocukların kardeş sayısı) arttıkça çocuklardaki sosyal kaygı ve ayrılık kaygılarında artış gözlenmiştir. Sonuç olarak denence babalar açısından doğrulanmıştır. Eratay (2011), yaptığı çalışmada

çocukların kardeş sayısı ile uyum bozuklukları arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur. Demiriz, Ulutaş (2003), yaptıkları çalışmada çocukların kardeş sayılarıyla kaygıları arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur. Çocukların kardeş sayılarındaki artışın sürekli ve durumluk kaygılarını arttırdığını tespit etmişlerdir. Çocukların kardeş sayısı iki, üç ve üçten fazla olanlarda kabus görme, uykusuzluk ve uykuda gezme durumları tespit edilmiştir. Araştırma sonucu literatürle tutarlı bulunmuştur.

Araştırmanın diğer denencesi ebeveynlerin Nevrotiklik (duygusal tutarsızlık) özelliğinin çocuklarının kaygıları üzerindeki etkisi vardır olarak ifade edilmişti. Sonuçlara göre anne ve babada duygusal tutarsızlık ile çocuktaki sosyal kaygı, genellenmiş kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korku ile ters yönlü ilişkiler bulunmuştur (bkz Tablo 8). Denence anne ve babalar açısından doğrulanmıştır. Ayaz (2015), annelerin ilgisiz olması, duyarsız olması ve nevrotik özellikler göstermesinin, çocuklardaki ayrılık kaygısı bozukluğu ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Savi (2008), ebeveynlerdeki nevrotizm ve psikotizm düzeyi arttıkça ergenlerde anksiyete, depresyon, sosyal sorunlar, düşünce sorunları ve toplam davranış sorunlarının arttığını tespit etmiştir. Göğer (2018), ebeveynlerin kişilik özelliklerinin çocukların sosyal beceri ve problem davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Savi (2008), ebeveynlerdeki nevrotizm ve psikotizm düzeyi arttıkça ergenlerde anksiyete, depresyon, sosyal sorunların arttığını bulmuştur. Yöğen (2017), dışa dönüklük, gelişime açıklık, sorumluluk, duygusal denge, yumuşak başlılık ile dışa dönüklüğün sözel şiddetle pozitif ilişkisi dışında bu kişilik özellikleriyle şiddet arasında negatif ilişki tespit etmiştir. Kişiliğin olumsuz özellikleri boyutunda yer alan duygusal dengesizlik, içe dönüklük, gelişmemişlik kişilik özellikleriyle şiddet türleri arasında pozitif ilişki görülmüştür. Bu bağlamda ebeveynlerdeki duygusal tutarsızlığın artmasının aile içinde şiddeti ortaya çıkarabileceği, bu durumda çocukta kaygının ortaya çıkmasına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer denencesi ebeveynlerin Özdenetim kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerinde etkisi vardır şeklindedir. Araştırma neticesine göre anne özdenetimi ile çocuktaki sosyal kaygı, genellenmiş kaygı, ayrılık kaygısı, belirgin korku arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Babanın özdenetimiyle çocuktaki belirgin korku arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur (bkz Tablo 8). Denencenin anne ve babalar açısından doğrulandığı söylenebilir. Bahtiyar (2015), yaptığı çalışmada annelerin aşırı korumacı tutumlarının çocuktaki kaygıyı pozitif yönde yordadığı, anneler aşırı korumacı davrandıkça çocuklar daha kaygılı olma eğilimi

içinde bulduklarını ifade etmiştir. Akfırat, Tura (2018), kadınlarda özdenetim ve nevroitiklik puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ebeveynlerin özdenetim kişilik özelliği, onların çocuklarına karşı aşırı tedbirli, aşırı korumacı bir tutum geliştirmelerine sebep olabilir bu şekilde yetişen çocuklarda özgüven eksikliği gelişir, çocuklar okulda ve okul dışındaki sosyal ortamlarda başkaları tarafından sürekli onaylanma beklentisi içinde olabilirler, kendilerinden yeteneklerinden emin olamazlar, endişeli gergin bir kişilik yapısına sahip olurlar.

Araştırmanın diğer denencesi ebeveynlerin Dışadönüklük kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerindeki etkileri vardır olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin dışadönüklük kişilik özelliği ile çocukların kaygıları arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır (bkz.Tablo 8). Denence anlamsız çıkmıştır. Literatürü incelediğimizde farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Aksoy (2018), çalışmasında kız çocukları olan annelerin dışa- dönük kişilik özellikleri arttıkça çocuklardaki sosyal kaygının azalıp çocukların uyumu arttığı tespit edilmiştir. Erkek çocukların annelerinde ise duygusal tutarsızlık arttıkça çocuklarda ilişkisel saldırganlık ve sosyal kaygının arttığı tespit edilmiştir.

Diğer denence ebeveynlerin Yumuşak Başlılık kişilik özelliğinin çocuklarının kaygıları üzerindeki etkileri vardır olarak ifade edilmiştir. Annelerin yumuşak başlılık kişilik özelliği ile çocukların ayrılık kaygısı ve belirgin korku arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (bkz Tablo 8).Annelerin yumuşak başlılık kişilik özelliği azaldıkça çocukların ayrılık kaygısı ve belirgin korku düzeylerinde artış gözlenecektir. Babaların Yumuşak başlılık kişilik özelliği arttıkça çocuktaki genellenmiş kaygı düzeyinde azalma gözlenecektir. Araştırma sonuçlarına göre denence kısmen doğrulanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla tutarlı sonuçlara ulaşıldığı tespit edilmiştir. Akdur, Durak, Batıgün (2017), kadınlar erkeklere kıyasla daha yumuşak başlı ve nevroitik özellikler göstermekte ve kişiler arası ilişkilerde besleyici tarzları daha çok kullandıkları gözlenmiştir. Gökdeniz, Merdan (2011), uyumluluk kişilik özelliğindeki bireylerin kurum içerisinde diğer kişileri yöneterek çalışmak istediklerini ve kadınların uyumluluk kişilik özelliğini daha çok benimsediklerini tespit etmiştir.

Araştırmanın diğer denencesi ebeveynlerin Gelişime Açıklık kişilik özelliğinin çocukların kaygıları üzerindeki etkileri vardır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin gelişime açıklık kişilik özelliği ile çocuklardaki genellenmiş kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korku arasında negatif ilişki bulunmuştur (bkz Tablo 8).

Ebeveynlerde gelişime açıklık kişilik özelliği arttıkça çocuklardaki genellenmiş kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korku düzeylerinde azalma görülecektir. Denencenin doğrulandığı söylenebilir. Güngör, Aksoy, Kaytez (2014), üniversite mezunu annelerin daha deneyime açık oldukları bulunmuştur. Aksoy,P. (2018), yaptığı araştırmada annelerin gelişime açıklık özelliğinin artması, çocuklardaki isyankar tutum ve davranışı arttırdığı tespit edilmiştir. Araştırmacı, bu beklenmedik sonucun sebebi olarak, gelişime açık anneler çocuklarını bağımsız, özgür bir biçimde yetiştirdikleri için çocukları okuldaki kurallara karşı çıkan bir tutum geliştirdiği söylenebilir şeklinde yorumlamıştır.

Beş faktör kişilik envanteri sonuçları yorumlanması

Duygusal Tutarsızlık alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 3,51 iken babaların ortalaması 3,78 olarak hesaplanmıştır. Tabachnick ve Fidell'e göre (2015) anne ve babalardan elde edilen sonuçların normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Tatar'a göre (2005) duygusal tutarsızlıkta düşük puan kendine güvenli, sakin, uyumlu ve telaşsız kişileri tanımlarken, yüksek puan ise hassas, duygusal, fevri ve gergin kişileri tanımlamaktadır. Buna göre annelerin babalara göre daha sakin oldukları, engellerle daha kolay baş edebildikleri ve daha sakin oldukları bulunmuştur. Söz konusu çalışmada duygusal tutarsızlık ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.86 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan .83 katsayısı ile benzer düzeydedir.

Öz Denetim alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 1,79 iken babaların ortalaması 1,88 olarak hesaplanmıştır. Anne ve babalardan elde edilen sonuçların normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Öz denetimde düşük puan esnek, plansız, kurallara bağlı olmayan ve çabuk karar veren kişileri; yüksek puan ise düzenli, planlı, kararlı ve tedbirli kişileri tanımlamaktadır. Buna göre babaların annelere göre daha düzenli, planlı ve sorumluluk sahibi oldukları bulunmuştur. Söz konusu çalışmada öz denetim ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.76 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan.77 katsayısı ile benzer düzeydedir.

Dışadönüklük alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 2,33 iken babaların ortalaması 2,46 olarak hesaplanmıştır. Tabachnick ve Fidell'e göre (2015) anne ve babalardan elde edilen sonuçların normal dağılım

gösterdiği anlaşılmaktadır. Dışadönüklükte düşük puan mesafeli ve ciddi kişileri; yüksek puan ise canlı ve girişken kişileri tanımlamaktadır. Buna göre babaların annelere göre daha dışadönük oldukları bulunmuştur. Söz konusu çalışmada dışadönüklük ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.65 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan.82 katsayısından daha düşük olmakla birlikte Tabachnick ve Fidell'e göre (2015) kabul edilebilir değerler içindedir.

Yumuşak başlılık alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 2,1 iken babaların ortalaması 2,15 olarak hesaplanmıştır. Anne ve babalardan elde edilen sonuçların normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Yumuşak başlılıkta düşük puan insanlara güvenmeyen, mücadelecı, şüpheli ve tepkisel kişileri; yüksek puan ise hassas, sakin, merhametli ve insanlara güvenen kişileri tanımlamaktadır. Buna göre hem annelerin hem de babaların birbirlerine benzer özelliklere sahip oldukları, kısmen de olsa düşük puan özelliklerine daha yakın oldukları değerlendirilmiştir. Söz konusu çalışmada yumuşak başlılık ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.71 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan.79 katsayısı ile benzer düzeydedir.

Gelişime Açıklık alt ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre annelerin ortalaması 4,18 iken babaların ortalaması 3,95 olarak hesaplanmıştır. Anne ve babalardan elde edilen sonuçların normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Gelişime açıklıkta düşük puan muhafazakar, yeniliğe dirençli ve geleneksel kişileri; yüksek puan ise analitik düşünen, duyarlı, yaratıcı ve ilgi alanları geniş kişileri tanımlamaktadır. Buna göre annelerin babalara göre daha analitik düşündüğü, duyarlı ve yeniliğe açık oldukları bulunmuştur. Söz konusu çalışmada gelişime açıklık ile ilgili elde edilen geçerlilik katsayısı.70 olup ölçeğin kısa form çalışmalarında elde edilmiş olan.49 katsayısından daha iyi bir konumdadır.

Araştırma sonuçlarına göre babalar, Duygusal Tutarsızlık, Özdenetim, Dışadönüklük kişilik özelliklerinden annelere göre daha yüksek puan almış, Yumuşak Başlılıkta annelere benzer düşük puan almıştır. Annelerse sadece Gelişime Açıklık kişilik özelliğinden babalara göre yüksek puan almıştır. Literatür incelendiğinde Duygusal Tutarsızlık ve Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği daha çok kadınlarda görüldüğü ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre babalardaki Duygusal Tutarsızlık düzeyinin annelerden yüksek bulunmasının sebebi araştırmanın örneklemini temsil eden Fatih ilçesinde sosyo-kültürel özellikler bağlamında farklı kültürlerin bir arada

bulunması, annelerin %35' inin çalışıyor olması, geriye kalan %65' inin ev hanımı olması sebebiyle aile bütçesine katkıda bulunamamaları, ailenin geçimini babaların sağlması, ailelerin çocuk ort.2,7 olması ebeveynlerin sosyo ekonomik düzeylerinin düşük yada orta düzeyde olmasının babaların stres düzeyinin artmasına ve Duygusal Tutarsızlık(nevrotiklik) düzeyinin yükselmesine sebep olabileceği düşünülmektedir.

5.2 Regresyon analizleri sonuçları yorumlanması

Annenin demografik özellikleri 1. modelde, babanın demografik özellikleri 2. Modelde, annenin kişilik yapıları 3. Modelde ve babanın kişilik yapıları ise 4. Modelde analize dahil edilmiştir.

5.3 Sosyal kaygıyı yordayan değişkenler

Sosyal kaygı düzeyini yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz. Tablo 20) birinci modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun sosyal kaygısını 0,8 kat azaltacağı bulunmuştur.

İkinci modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun sosyal kaygısını 0,6 kat azaltacağı, annenin çocukluk korkusunda bir puanlık artışın ise çocuğun sosyal kaygısını 1,2 kat arttıracığı bulunmuştur. İkinci modele babanın demografik özellikleri eklenmesine rağmen çocuğun sosyal kaygısı ile herhangi bir yordama ilişkisine girmemiştir.

Üçüncü modelde annenin duygusal tutarsızlığı ile çocuğun sosyal kaygısına bakıldığında annenin duygusal tutarsızlığındaki bir birimlik artışın çocuğun sosyal kaygısını 0,9 kat azaltacağı bulunmuştur. Annenin kişilik yapısının analize dahil edilmesiyle birlikte hem annenin hem de babanın demografik özelliklerinin yordama gücü ortadan kalkmıştır.

Dördüncü modelde babanın kişilik yapısının da analize sokulduğu son modelde herhangi bir değişkenin sosyal kaygı ile istatistiksel olarak yordama ilişkisine girmediği görülmüştür.

Sonuç olarak sosyal kaygı alt ölçeğinin yordanmasında 3. Model temel sonuç olarak kabul edilmiştir. Buna göre sosyal kaygının ortaya çıkmasındaki en

önemli yordayıcı parametre annenin hassas, endişeli, gergin ve fevri olmasıyla açıklanan duygusal tutarsızlık puanlarının yüksekliği olduğu değerlendirilmiştir.

5.3.1 Genellenmiş kaygıyı yordayan değişkenler

Genellenmiş kaygı düzeyini yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz.Tablo 21), annenin çocukluk korkusunda bir birimlik artışın genellenmiş kaygıyı yaklaşık 2 kat arttırdığı; annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun genellenmiş kaygısını yaklaşık 0,9 kat azaltacağı ve annenin düzenli bir işte çalışmasının ise çocuğun genellenmiş kaygısını 0,4 kat azaltacağı hesaplanmıştır.

İkinci modelde, annenin çocukluk korkusunda bir birimlik artışın genellenmiş kaygıyı yaklaşık 2 kat arttırdığı; annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun genellenmiş kaygısını yaklaşık 0,7 kat azaltacağı hesaplanmıştır. Bu adımda birinci modelde anlamlı ilişkiye sahip olan annenin düzenli bir işte çalışma değişkeni yordama gücünü kaybetmiştir.

Üçüncü modelde, annenin çocukluk korkusunda bir birimlik artışın genellenmiş kaygıyı yaklaşık 1,5 kat arttırdığı; annenin duygusal tutarsızlığında bir birimlik artışın çocuğun genellenmiş kaygısını yaklaşık 1,2 kat azaltacağı hesaplanmıştır. Bu adımda ikinci modelde anlamlı ilişkiye sahip olan annenin eğitim seviyesi değişkeni yordama gücünü kaybetmiştir.

Dördüncü modelde, annenin çocukluk korkusunda bir birimlik artışın genellenmiş kaygıyı yaklaşık 1,4 kat arttırdığı; annenin duygusal tutarsızlığında bir birimlik artışın çocuğun genellenmiş kaygısını yaklaşık 1 kat azaltacağı ve babanın yumuşak başlılığında bir birimlik artışın genellenmiş kaygıyı yaklaşık 0,8 kat azaltacağı hesaplanmıştır.

Sonuç olarak genellenmiş kaygıyı yordamada 4. model temel alınmıştır. Çocuğun genellenmiş kaygısının artmasında annenin çocukluk dönemi korkularının; annenin duygusal, hassas ve endişeli kişilik yapısının ve babanın tepkisel, şüpheli ve yarışmaya eğilimli yapısının etkisinin bulunduğu bulunmuştur.

5.3.2 Ayrılık kaygısını yordayan değişkenler

Ayrılık kaygısını yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz. Tablo 22) annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 1,1 kat azaltacağı ve annenin düzenli bir işte çalışmasının ise çocuğun ayrılık kaygısını 0,4 kat azaltacağı hesaplanmıştır.

İkinci modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,9 kat azaltacağı, annenin düzenli bir işe sahip olması çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,4 kat azaltacağı babanın eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,6 kat azaltacağı ve babanın düzenli ilaç kullanımının ise çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 7 kat arttıracığı hesaplanmıştır.

Üçüncü modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,7 kat azaltacağı, annenin düzenli bir işe sahip olması çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,4 kat azaltacağı babanın eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,6 kat azaltacağı; babanın düzenli ilaç kullanımının ise çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 6 kat arttıracığı ve annenin yumuşak başlılığının çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,7 kat arttıracığı hesaplanmıştır.

Dördüncü modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,7 kat azaltacağı, annenin düzenli bir işe sahip olması çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,4 kat azaltacağı, babanın eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,6 kat azaltacağı; babanın düzenli ilaç kullanımının ise çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 6 kat arttıracığı ve annenin yumuşak başlılığının çocuğun ayrılık kaygısını yaklaşık 0,7 kat arttıracığı hesaplanmıştır.

Sonuç olarak ayrılık kaygısını yordamada 4. Model temel kabul edilmiştir. Ayrılık kaygısındaki en önemli değişken babanın sürekli ilaç kullanımı olmuştur.

5.3.3 Belirgin korkuyu yordayan değişkenler

Belirgin korkuyu yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen doğrusal regresyon sonuçlarına göre (bkz.Tablo 23) annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1,3 kat azaltacağı, annenin düzenli bir işte çalışmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 0,7 kat azaltacağı öte yandan annenin çocukluk döneminde korkuya sahip olmasının ise çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1,5 kat arttıracığı hesaplanmıştır.

İkinci modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1 kat azaltacağı annenin düzenli bir işte çalışmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 0,6 kat azaltacağı öte yandan annenin çocukluk döneminde korkuya sahip olmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1,6 kat arttıracığı ve babanın sürekli ilaç kullanımının çocuktaki belirgin korkuları yaklaşık 10 kat arttıracığı hesaplanmıştır.

Üçüncü modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 0,7 kat azaltacağı, annenin gelir düzeyindeki bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1,5 kat arttıracığı, annenin muhafazakar, yeniliğe dirençli ve geleneksel kişilik yapısında bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1,8 kat arttıracığı, babanın gelirindeki bir birimlik düşüşün çocuğun belirgin korkuların yaklaşık 1,5 kat arttıracığı, babanın psikiyatrik sürekli hastalığı olmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 6,4 kat arttıracığı ve babanın sürekli ilaç kullanımının olmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 9 kat arttıracığı bulunmuştur.

Dördüncü modelde, annenin eğitim seviyesindeki bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 0,7 kat azaltacağı, annenin gelir düzeyindeki bir birimlik artışın çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 1,6 kat arttıracığı, babanın gelirindeki bir birimlik düşüşün çocuğun belirgin korkuların yaklaşık 1,5 kat arttıracığı, babanın sürekli hastalığı olmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 6 kat arttıracığı ve babanın sürekli ilaç kullanımının olmasının çocuğun belirgin korkularını yaklaşık 9,3 kat arttıracığı bulunmuştur. Son modelde babanın veya annenin kişilik yapılarının çocuktaki belirgin korkuyu yordama gücünün olmadığı gözlenmiştir.

Sonuç olarak belirgin korkuyu yordamada 4. model temel kabul edilmiştir. Belirgin korkuda en önemli değişkenler babanın sürekli hastalığının bulunması ve babanın sürekli ilaç kullanımı olmuştur.

5.4 Sonuçlar

1.Çocukların kaygı ölçeğinin sonuçları incelendiğinde genellenmiş kaygı alt ölçeği ortalamasının daha yüksek olduğu sosyal kaygı, ayrılık kaygısı, belirgin korku alt ölçeği sonuçlarının benzer olduğu bulunmuştur.

2.Anne ve babaların demografik özellikleri ile çocukların kaygı düzeyleri arasında zayıf korelasyonlar tespit edilmiştir. Anneler yönünden “aile yapısı”, “çocukluk korkuları”, “eğitim seviyesi”, “düzenli bir işte çalışma durumu” ve “gelir düzeyinin” çocuklardaki kaygı seviyeleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Babalar yönünden “kardeş sayısı”, “ebeveyn tutumları”, “eğitim seviyesi”, “gelir düzeyi”, “sürekli ilaç kullanımı” ve “süreğen psikiyatrik hastalık” durumunun çocuklardaki kaygı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

3. Anne ve babaların kişilik yapıları ile çocukların kaygı düzeyleri arasında zayıf ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Annelerin “duygusal tutarsızlıkları”, “öz denetim seviyeleri”, “gelişime açıklıkları”, “yumuşak başlılıkları” ile babaların “duygusal tutarsızlıkları”, “gelişime açıklıkları” ve “öz denetim” seviyelerinin çocuklardaki kaygı düzeylerini etkilediği bulunmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Sonraki Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırma İstanbul ili, Fatih ilçesinde okul öncesi kurumuna devam eden 48-72 aylık çocukların kaygı düzeyleriyle ebeveynlerinin kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için yapılmıştır. Araştırma İstanbul ili Fatih ilçesinde devlet ilkokul ve ortaokulları bünyesindeki anasınıfları ve devlet anaokulları kapsamında yapılmıştır. Araştırmaya özel anaokulları ve kolejler bünyesindeki anasınıfları katılmadıkları için sınırlı bir çalışma olmuştur. Bu sebeple Fatih ilçesi kapsamında özel anaokullarını kapsayan bir çalışma yapılabilir, araştırmanın kapsamı genişletilerek farklı sosyo- kültürel özellikteki ilçeleri de kapsayan daha geniş çaplı bir araştırmanın yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada okul öncesi çocukların kaygı seviyesini ölçtüğümüz ‘Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği’ anketi çocuklarıyla daha fazla vakit

geçirdikleri için anneler tarafından doldurulmuştur. Anne ve babanın birlikte dolduracakları bir anket daha güvenilir olacağı için yapılacak araştırmalarda bu hususa dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5.5 Öneriler

- Anne eğitim seviyesi ile Çocukta Sosyal Kaygı, Genellenmiş Kaygı, Ayrılık Kaygısı ve Belirgin Korku arasında negatif ilişkili bulunmuştur, baba eğitim seviyesi ise çocukta Ayrılık Kaygısı ve Belirgin Korku ile negatif ilişkili bulunmuştur. Anne ve babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklardaki kaygı ortalamaları düşecektir, bu sebeple bakanlıklar ve belediyeler tarafından anne ve babaya yönelik ebeveyn eğitim programları, seminerler düzenlenerek bilgilendirilebilir.
- Araştırma sonuçlarına göre annelerdeki duygusal tutarsızlık çocuklardaki Sosyal Kaygıyı yordayan en önemli değişkendir. Yine araştırma sonuçlarına göre çalışan annelerin çocuklarında çalışmayan ananelerin çocuklarına göre daha az ayrılık kaygısı gözlenmiştir. Literatüre göre çalışan annelerdeki nevroitiklik düzeyi, daha düşük olarak tespit edilmiştir. Bu sebeplerden ötürü annelere çalışmaları için iş imkanları oluşturulabilir ve çalışmaya teşvik edilebilirler.
- Araştırma sonuçlarına bakıldığında babaların süregelen psikiyatrik hastalığı ve psikiyatrik ilaç kullanımı çocuktaki Ayrılık Kaygısı ve Belirgin Korku için en önemli değişken olduğu gözlenmiştir. Ebeveynlerin ruhsal sorunlarına yardımcı olabileceği için belediyeler tarafından açılan Aile Terapi Merkezlerinin sayısı artırılarak ve çalışma saatleri çalışan ebeveynlere göre düzenlenerek ebeveynler bu merkezlere gitmeleri konusunda teşvik edilebilirler.

KAYNAKLAR

- Adler, A.** (2011). *Sosyal Roller ve Kişilik* (Çev. T. Yörükkan). İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları,
- Akdur, S, Durak. Batıgün, A.** (2017). Mizah Tarzları İle Kişilik Özellikleri, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39),1-10.
- Aksoy, P.** (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocukların Annelerinin Kişilik Özelliği ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ile Çocuğun Mizaç ve Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Albayrak, E.** (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Beş Faktör Kişilik, Akademik Öz, Akademik Kontrol Odağı ve Akademik Erteleme*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Alisinanoğlu, F. , Ulutaş, İ.** (2003). Çocukların Kaygı Düzeyleri ile Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28 (128), 65-71
- Altıntaş, İ.** (2009). *Ayrılma Anksiyetesi Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Mizaç ve Karakter Özellikleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Amerikan Psikiyatri Birliği** (2014). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal*, Beşinci Baskı (DSM-V) (2. Baskı). (Çev. E, Köroğlu). Hekimler Yayın Birliği, Ankara. (Orjinal çalışma basım tarihi 2013).
- Aslan, M.** (2018). *8-14 Yaş Grubu Öğrencilerde Anksiyete Duyarlılığı ile Okul Reddi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi. Mersin.
- Atkinson L. Rita, R., Atkinson, Richard C., Smith, Edward, E.Hoeksema, Susan, N.** (1999), *Psikolojiye giriş*.(Çev. Y. Alogan). İstanbul, Arkadaş Yayınları.
- Ayaz, G.** (2015). *Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Bozukluğu Gelişimi ile Annenin Kişilik Özellikleri ve Bağlanma Stili Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi. Trakya Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı.
- Aytar, A. G, Aksoy, A.B, Kaytez, N.** (2014). Anne Kişiliği ve Çocuğun Mizaç Özelliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3). 237-251
- Babaroğlu, A.** (2011). *Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı*, Ankara, Vize Yayıncılık.
- Bahtiyar, B.** (2015). *Ebeveynlik Stilleri ve Mizaç Özelliklerinin Çocuklardaki Kaygı Bozuklukları Üzerindeki Etkileri. Anne-Çocuk Bağlanma Stilllerinin Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Bayhan, P. S, Artan, İ.** (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.

- Bayram, Ö.** (2018). *Çocukluk Dönemi Anksiyete Bozuklukları ile Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Beck, A.T., Emery, G.** (2011). *Anksiyete Bozuklukları ve Fobileri Bilişsel Bir Bakış*, (Çev.: V. Öztürk), İstanbul, Litera Yayıncılık.
- Bektaş, S.Ç.** (2012). *Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri Kişisel Sağlık Davranışları ve Depresif Belirtileri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Beşaltı, M.** (2016). *Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özelliklerinin Bazı Sosyo Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- Bilgin, Y.** (2011). *Turizmde Lisans Öğrenimi Gören Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ve Mesleğe Yönelik Düşünceleri Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Burger, J. M** (2006) Kişilik psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri (İ. D Erguvan Sarıoğlu Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları (Orjinal Çalışma Basım Tarihi 2004)
- Burkovic, Y.** (2009). *Kaygılanacak Ne Var*, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Butcher, j, N. Mineka, S, Hooley, j. M.** (2013). *Anormal Psikoloji* (Çev. G, Okhan), İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk. Ş, Kılıç. Çakmak. E, Akgün. Ö. E, Karadeniz. Ş, Demirel F,** *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Cohen, J.** (1992). A powerprimer. *Psychological bulletin*, 112(1), 155-159.
- Çifter, İ.** (1985). *Psikiyatri I*. Gata Eğitim Yayınları, Ankara.
- Dağlar, K.** (2016). *Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Belirtileri ile Annelerinin Biçimleri ve Ayrılık Anksiyeteleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dorak, N.** (2016). *Sosyometrik Bağlamda Reddedilen, İhmal Edilen ve Popüler Olan 9-10 yaş Çocuklarının Depresyon ve Sosyal Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Ekemen, P.** (2015). *Anksiyete Bozukluğu Olan Çocuklarda Anksiyete Duyarlılığı, Bağlanma, Öğrenilmiş Çaresizlik ve Benlik Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. Gediz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eker, O.** (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sınav Kaygısının Nedenleri Anne-Baba Tutumlarının Sınav Kaygısına Etkisi: Merzifon Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, M. Akman, Y.** (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara, Arkadaş Yayınevi.
- Eroğlu, F.** (2011). *Davranış Bilimleri*. İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Eysnck, H. J.**(1990). Biological dimensions of personality. In L. Pervin (Ed.) *Handbook of personality the oryandresearch* (p. p 244-276). NewYork: Guilford.
- Fırat, B.** (2015). *Ayrılma Anksiyetesi Belirtisi Gösteren Çocuklarda Kaygı ve Depresyon Düzeyinin İncelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Göger, G.** (2018). *Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Görgü, E.** (2015). *Okula Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Biçimi ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güler, Merve.** (2016). *Okul Öncesi Dönem 4-6 Yaş için Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Mendres Üniversitesi, Aydın.
- Güney, C.** (2018). *15-18 Yaş Arası Ergenlerde Beden İmgesi ile Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güney, S.** (2013). *Davranış Bilimleri*. Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Hall, C, S.** (2010). *Freudyen Psikolojiye Giriş*. (Çev. E. Devrim). İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Işık E.** (1996). *Nevrozlar*. Ankara, Kent Matbaası.
- Kabaloğlu, F.** (2011). *Anne-Babası Evli ve Boşanmakta Olan Çocuk ve Ergenlerin Anne ve Babalarından Algıladıkları Kabul veya Red Düzeyleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köknel, Ö.** (2005). *Kaygıdan Mutluluğa*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Köknel, Ö.** (2013). *Kaygıdan Korkuya*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kına, B.** (2017). *Ortaokul Öğrencilerindeki Anksiyete ve Saldırganlık Düzeyleri Açısından Çalışmayan Çocuklara Göre Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kınık, S.** (2007). *Kişilik Özellikleri ile İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Mangır, M. Aktaş, Y.** (1992). *Çocukluk Korkuları*. Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T.** 2003. **Personality in Adulthood**. New York: Guilford Press, 48-63.
- Morgül, B.** (2017). *8-12 Yaş Grubu Sokakta Çalışan Çocukların Sosyal Anksiyete Düzeyleri Açısından Çalışmayan Çocuklara Göre Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ök, M.** "13-15 Yaş Grubu Ortaöğretim Öğrencilerinde Kaygı Düzeyi". *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Öner, N. Le Compte, A.** (1985). *Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1985.
- Özgün, M. S.** (2007). *Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özkalp, E. Kirel, Ç.** (2001). *Örgütsel Davranış*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- Parçal, K. F.** (2018). *Ergenlerin Sosyal Anksiyete Düzeyleri ile Özgüven Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Plotnik, R.** (2009). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. G. Tamer). İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Robbins, S, P.Judge, T. A.** (2012). *Örgütsel Davranış*. (Çev. İ. Erden). Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Ronan, KR, KP.Cand Rowe M.,** ‘‘Negative Affectivity in Children.’’ *Cognitive Therapy and Research*, 18(6): 509-528, 1994.
- Savi, F.** (2008). *12-15 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Sorunları İle Aile İşlevleri ve Anne Baba Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Senemoğlu, N.** (2012). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara, Pegem Akademi.
- Seven, S.** (2008). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara, Pegem Akademi.
- Solmaz, B. A.** (2017). *Korkusu olan ve Olmayan 3-6 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarının ve Ana Baba Kaygısının Çocukların Korkularına Olan Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Somer, O.** 1998. Türkçede Kişilik Özelliği Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*.13(42): 17–32.
- Somer, O, Korkmaz, M. ve Tatar, A.** (2004). Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE İzmir)
- Şenol, S.** (2006), *Korkular Gelişimsel Anlamı ve Tedavisi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Şirin, I.** (2015). *Annenin Çocuğuna Karşı Aşırı Korumacı Tutumuyla Annenin Çocukluk Çağında Yaşadığı Ayrılık Anksiyetesi Travması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, M. S, Akgemci, T., Çelik, A,** (2011). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Tatar, A.** (2005). *Çok boyutlu Kişilik Envanteri'nin Madde-Cevap Kuramına Göre Kısa Formunun Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S.** (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*. Ankara, Nobel Akademik.
- Tangüner, D.** (2017). *Okul Öncesi Eğitimi Almış ve Okul Öncesi Eğitimi Almamış Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyum Düzeyi ve Anksiyete Düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tansel, M.** (2015). *Beş Faktör Kişilik Yapısı ile Etkili Liderlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kara Harp Okulu. Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Topses, G.Serin, N, B.** (2012). *Psikolojik Danışma ve Kişilik Kuramları*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Turhan, O.** (2018). *Kişilik Özellikleri Bağlamında Baba-Çocuk Benzerliği*. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- Tutar, H.** (2013). *Davranış Bilimleri*. Seçkin Yayınevi, Ankara.

- Ulusoy, Y. Ö, Akfırat, O.N, Tura, G.** (2018). Ebeveynlere Bağlanma ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Dirençlilik Dergisi*, 2, (1),23-37.
- Ülken, E.** (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Alma Tutumlarının Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yağcı, H.** (2017). *Zorunlu Göç Yaşamış 12-18 Yaş Çocuklarının Göç Yaşamamış Çocuklara Göre Sosyal Anksiyete Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yenihayat, T.** (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Statüleri Kişilik Özellikleri ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşildaş, F. B.** (2018). *Okul Öncesi Çocuklarda Kaygının Ebeveyn-Çocuk İlişisine Yönelik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, D. D.** (2018). *10-14 Yaş Ergenlerin Öz Yeterlik Düzeyinin Anksiyete Duyarlılığı ve Ebeveyn Tutumu ile İlişkinin İncelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi. Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, M.** (2012). *Öğretmen Adaylarının Benlik Saygısı ve Kişilik Özelliklerinin Sahip Oldukları Değerler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, M.** (2019). *Lise Öğrencilerinde Yaratıcı Kişilik ile Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yögen, E.G.** (2017). Şiddet Türleri ve Kişilik Özellikleri. *Yaşam Psikolojileri Dergisi*, 1(1), 35-50.
- Yörükoğlu, A.** (2011). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul, Özgür Yayınları.
- Zel, U.** (2011). *Kişilik ve Liderlik*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Zulliger, H.** (2013). *Çocuklarımızın Korkuları*. (Çev: K. Şipal). İstanbul, Cem Yayınevi.

EKLER

EK 1:Sosyo-Demografik Veri Formu

EK 2: Beş Faktör Kişilik Envanteri (5fke)

EK 3: Okul Öncesi Kaygı Ölçeği

EK 4: Anket İzin Yazışmaları

EK5:Etik Kurul Kararı

Ek:1 Sosyo-Demografik Veri Formu

Cinsiyetiniz_____

Yaşınız:

Kardeş Sayınız: a)Tek çocuk b)2-3 Kardeş c)4 çocuk ve üzeri

Yetiştüğünüz Aile Yapısı: a)Çekirdek b)Geniş c)Parçalanmış aile(boşanma, ayrılma)
d)Anne baba vefat etmiş

Ebeveynlerinizin anne /baba tutumlarını nasıl yorumlarsınız?

a)Demokratik anne /baba tutumu

b) Otoriter anne baba tutumu

c)Koruyucu istekçi tutum

Ebeveynlerinizin bilinen ruhsal hastalığı var mıydı?

a) Hayır b)Evet

Çocuklukta korkularınız var mıydı?

a) Hayır b)Evet

Eğitim Durumunuz: () Okur Yazar Değil

() İlkokul

() Ortaokul

() Lise

() Üniversite / Yüksekokul

() Yüksek Lisans / Doktora

() Diğer:_____

Mesleğiniz_____

Ekonomik Gelir Düzeyiniz:

() Düşük (2000 TL ve altı)

() Orta (2001-4000 TL)

() Yüksek (4001-6000 TL)

- Çok Yüksek (6000TL ve üstü)
 Çok Yüksek (6000 TL ve üstü)

Süreğen Ruhsal Bir Hastalığınız Var mı?

- a) Hayır b)Evet

Süreğen Ruhsal hastalığınız Varsa İlaç Kullanıyor musunuz?

- a) Hayır b)Evet

Eğer İlaç Kullanıyorsanız Ne Kadar Süredir Kullanıyorsunuz?

- 0- 6 ay arası
 6 ay- 1 yıl arası
 1yıl -3 yıl arası
 3 yıldan çok

Süreğen Ruhsal Hastalığınız İçin İlaç Dışında Psikolojik Destek Alıyor musunuz? (Psikoterapi vb.)

- a) Hayır b)Evet

Medeni Durumunuz: Evli Bekar / Boşanmış

Evli İseniz Evlilik Süreniz: _____

Çocuk Sayısı:_____

Kaygı Düzeyini Araştıracığımız Çocuğunuzun Doğum Tarihi:_____

Çocuğunuzun Cinsiyeti:_____

EK 2: Beş Faktör Kişilik Envanteri (5fke)

Aşağıda insanların bazı özelliklerini tanımlayan cümleler verilmiştir. Lütfen dikkatlice okuyarak her ifadenin sizi tanımlamakta ne derece uygun olduğunu belirten seçeneklerden bir tanesini işaretleyiniz.

Eğer cümle sizi tanımlamakta;

Tamamen Uygunsa baş harfleri olan "TU" yu TU BU ? PUD HUD
Biraz Uygunsa baş harfleri olan "BU" yu TU BU ? PUD HUD
Pek Uygun Değilse baş harfleri olan "PUD" yi TU BU ? PUD HUD
Hiç Uygun Değilse baş harfleri olan "HUD" yi TU BU ? PUD HUD

daire içine alın. Eğer hiç bir seçenek size uymuyorsa veya **kararsızsanız** “ ? ” ni

daire içine alınız. Lütfen karar vermekte çok zorlanmadığınız sürece soru işaretini (?) kullanmayınız. Bu anketteki hiç bir sorunun doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bizim için önemli olan sizin samimi görüşünüzü almaktır. Lütfen cevaplarınızı **genel halinize göre, çoğunlukla nasıl olduğunuzu** düşünerek veriniz. Ayrıca olmak istediğinize göre değil, şu anda kendinizi nasıl görüyorsanız ona göre cevaplayınız.

Tamamen Uygun TU	Biraz Uygun BU	Kararsız ?	Pek Uygun Değil PUD	Hiç Uygun Değil HUD
1. Çekingen bir insanım.	TU BU ? PUD HUD		14. Emirlerle uyarım.	TU BU ? PUD HUD
2. Her şeyi son dakikada yaparım.	TU BU ? PUD HUD		15. Başkalarının göremediği güzellikleri fark ederim.	TU BU ? PUD HUD
3. Etrafımdaki insanları eğlendiririm.	TU BU ? PUD HUD		16. Her şeyi sorun haline getiririm.	TU BU ? PUD HUD
4. Farklı düşünen insanları anlarım.	TU BU ? PUD HUD		17. Yabancı ortamlarda rahatımdır.	TU BU ? PUD HUD
5. Otoriteye saygı duyarım.	TU BU ? PUD HUD		18. Zamanımı boşa harcarım.	TU BU ? PUD HUD
6. Düşüncelerimi hayata geçiremem.	TU BU ? PUD HUD		19. Bağışlayıp unutmaya çalışırım.	TU BU ? PUD HUD
7. Coşkulu bir grupta olmaktan hoşlanırım.	TU BU ? PUD HUD		20. Hayatımın bir yönü olmadığını hissediyorum.	TU BU ? PUD HUD
8. Başkalarını bağışlamakta güçlüğüm çekerim.	TU BU ? PUD HUD		21. Çılgın hayallere dalmaktan hoşlanırım.	TU BU ? PUD HUD
9. İnsanlara acı konuşurum.	TU BU ? PUD HUD		22. Kolayca kızmam.	TU BU ? PUD HUD
10. Değişiklik fikrinden hoşlanmam.	TU BU ? PUD HUD		23. Kendimi olduğumdan daha aşağıda götürdüm.	TU BU ? PUD HUD
11. Çalışırken sıklıkla canım sıkılır.	TU BU ? PUD HUD		24. Şiddetli arzularımı kontrol edebilirim.	TU BU ? PUD HUD
12. Derin umutsuzluklara kapılırım.	TU BU ? PUD HUD		25. Benden beklenenden fazlasını yaparım.	TU BU ? PUD HUD
13. Her şeye endişelenirim.	TU BU ? PUD HUD		26. Hiç okula gitmedim.	TU BU ? PUD HUD

Tamamen Uygun TU	Biraz Uygun BU	Kararsız ?	Pek Uygun Değil PUD	Hiç Uygun Değil HUD
27. Yalnız olmaktan hoşlanırım.	TU BU ? PUD HUD		57. Kin tutarım.	TU BU ? PUD HUD
28. Başkalarına tepeden bakarım.	TU BU ? PUD HUD		58. Kurallara sıkı sıkıya bağlıyım.	TU BU ? PUD HUD
29. Geçmiş hatalarımı düşünerek zaman harcarım.	TU BU ? PUD HUD		59. Olayları analiz etmeye çalışırım.	TU BU ? PUD HUD
30. Disiplinli bir insanım.	TU BU ? PUD HUD		60. Ruh halim çok sık değişir.	TU BU ? PUD HUD
31. Rekabetten çok işbirliğine önem veririm.	TU BU ? PUD HUD		61. Kendi fikirlerimi oluşturmak isterim.	TU BU ? PUD HUD
32. Hayal kırıklıklarımın acısını başkalarından çıkarırım.	TU BU ? PUD HUD		62. Aynı anda birçok şeyi idare edebilirim.	TU BU ? PUD HUD
33. Macera ararım.	TU BU ? PUD HUD		63. Kahkahayla gülerim.	TU BU ? PUD HUD
34. Yapacağım işlerin listesini çıkarırım.	TU BU ? PUD HUD		64. Eleştirileri kızmadan kabul edebilirim.	TU BU ? PUD HUD
35. Fırsatını buldum mu gösteriş yaparım.	TU BU ? PUD HUD		65. Duygularımın altında ezilirim.	TU BU ? PUD HUD
36. Az konuşurum.	TU BU ? PUD HUD		66. Sivri dilliyim.	TU BU ? PUD HUD
37. Duygusal davranan insanları anlayamam.	TU BU ? PUD HUD		67. Vücut ağırlığım yüz elli kilonun altındadır.	TU BU ? PUD HUD
38. Düşünmeye iten filmleri severim.	TU BU ? PUD HUD		68. Göze girmek için insanlara yaranırım.	TU BU ? PUD HUD
39. Kalabalıktan hoşlanmam.	TU BU ? PUD HUD		69. Her zaman faalimdir.	TU BU ? PUD HUD
40. Başkalarını memnun etmek isterim.	TU BU ? PUD HUD		70. Amaçlarıma ulaşmak için sıkı çalışırım.	TU BU ? PUD HUD
41. Her zaman gördüğüm gibi değilimdir.	TU BU ? PUD HUD		71. Her zaman söylediğimi yapmam.	TU BU ? PUD HUD
42. Hazır cevap biriyimdir.	TU BU ? PUD HUD		72. Yeni hiçbir şey söylemem.	TU BU ? PUD HUD
43. Özürleri kolayca kabul ederim.	TU BU ? PUD HUD		73. Kolayca etki altında kalırım.	TU BU ? PUD HUD
44. Arkadaşlarımı güldürürüm.	TU BU ? PUD HUD		74. Harekete bayılırım.	TU BU ? PUD HUD
45. Başkalarına çok fazla önem veririm.	TU BU ? PUD HUD		75. Genellikle eşyaları yerine koymayı unuturum.	TU BU ? PUD HUD
46. Hiç baş ağrısı yaşamadım.	TU BU ? PUD HUD		76. Okumaktan hoşlanırım.	TU BU ? PUD HUD
47. Olaylara yalnız tek bir açıdan bakarım.	TU BU ? PUD HUD		77. Kolayca kendimi baskı altında hissederim.	TU BU ? PUD HUD
48. Kendimi bir şeylere veremem.	TU BU ? PUD HUD		78. Duygularımı yoğun yaşarım.	TU BU ? PUD HUD
49. Kendimi anlamaya çalışırım.	TU BU ? PUD HUD		79. Tehlikeli şeyler yaparım.	TU BU ? PUD HUD
50. İnsanları kolayca bağışlayabilirim.	TU BU ? PUD HUD		80. Bazen yalan söylemek zorunda kalırım.	TU BU ? PUD HUD
51. İşleri planlayarak yaparım.	TU BU ? PUD HUD		81. Cesaretim çabuk kırılır.	TU BU ? PUD HUD
52. Yakalanmayacağımı bilsem dahi vergi kaçırırım.	TU BU ? PUD HUD		82. Sonradan pişman olacağım şeyler yaparım.	TU BU ? PUD HUD
53. Sanata ilgi duymam.	TU BU ? PUD HUD		83. Konuşkan bir insanım.	TU BU ? PUD HUD
54. Sürekli aynı şeyleri yapmaktan hoşlanmam.	TU BU ? PUD HUD		84. Başkaları için uğraşmaktan hoşlanmam.	TU BU ? PUD HUD
55. Kolayca huzursuz olurum.	TU BU ? PUD HUD		85. İnsanlara güvenirim.	TU BU ? PUD HUD
56. Düzensizlikten rahatsız olmam.	TU BU ? PUD HUD			

EK3 Okul Öncesi Kaygı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki soruları anasınıfına giden çocuğunuzu düşünerek yanıtlayınız.

		Hiç doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Oldukça	Çok zaman doğru
1	Çocuğum endişeli olmayı bırakmaktan zorlanıyor					
2	Çocuğum başka insanlara rezil olacağı bir şeyi yapmaktan korkuyor					
3	Çocuğum bir şeyi iyi yapıp yapmadığını durmadan kontrol ediyor (örneğin kapıyı kapatmak veya musluğu kapatmak)					
4	Çocuğum doktor ve/ veya dişçilerden korkuyor					
5	Çocuğum bir yetişkenden yardım istemekten korkuyor (örneğin bir öğretmen veya bir grup yöneticisi)					
6	Çocuğum aklındaki düşünce veya görüntülerden rahatsız oluyor (sinirleniyor)					
7	Çocuğum gece kendi evinden başka bir yerde uyuması gerektiğinde rahatsız olabilir (sinirleniyor)					
8	Çocuğum yükseklikten (yüksek yerlerden) korkuyor					
9	Çocuğum tanımadığı insanlarla tanışmak veya konuşmaktan korkuyor					
10	Çocuğum anne ve babasının başına kötü bir şey geleceğinden korkuyor					
11	Çocuğum gök gürültüsünden korkuyor					

12	Çocuğum grup veya sınıfı karşısında konuşmaktan korkuyor (örneğin bir grup görüşmesinde)					
13	Çocuğum kendisinin başına kötü bir şey geleceğinden (örneğin kaybolma veya kaçırılma) ve bu nedenle artık anne ve babasının yanında olamayacağından korkuyor					
14	Çocuğum yüzmekten korkuyor					
15	Çocuğum başka insanların yanında utanacağı bir şey yapacağından korkuyor					
16	Çocuğum böcek ve/ veya örümceklerden korkuyor					
17	Çocuğum, onu bir yerde bıraktığımda (örneğin yuva/ okul veya bakıcı) sinirleniyor					
18	Çocuğum bir grup çocuklara gidip onlara katılmaktan korkuyor					
19	Çocuğum köpeklerden korkuyor					
20	Çocuğum kabus görüyor					
21	Çocuğum yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığı hakkında endişeli oluyor					
22	Çocuğum karanlıkta korkuyor					
23	Çocuğum kendinden emin olmak istiyor ve bu gerekli olmadığı halde, yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığını soruyor					
24	Çocuğum (inek, keçi veya koyun gibi) büyük hayvanlardan biraz korkuyor					
25	Çocuğum yeni insanların yanında utangaç ve sessiz					

	oluyor						
26	Çocuğum yeni veya alışkın olmadığı durumlarda heyecanlı görünüyor						
27	Çocuğum bir yanlış yaptığında rahatsız oluyor (sinirleniyor)						
28	Çocuğum anne ve babasından ayrıldığı zaman rahatsız oluyor (sinirleniyor)						
29	Çocuğum beklenilmeyen bir şey olduğunda rahatsız oluyor (sinirleniyor)						
30	Çocuğum güçlü seslerden korkuyor						

Ek 4: Anket İzin Yazışmaları

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.22120591
Konu: Anket Araştırma İzni

19.11.2018

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Personel Daire Başkanlığı)

İlgi: a) 20.10.2018 tarih ve 5864 sayılı yazınız
b) Valilik Makamının 07.11.2018 tarih ve 21221082 sayılı kararı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Elif ÇETİN'in "48-72 Aylık Çocukların Kaygı Düzeyleriyle Ebeveynlerinin 5 Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Timur TUĞRAL
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA YENİ
Tel: (0 212) 455 04 00-25
Faks: (0 212) 455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 484e-60da-3ef7-85f7-f3a2 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.21221082
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

07/11/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) İstanbul Aydın Üniversitesinin 20.10.2018 tarih ve 5864 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 05.11.2018 tarihli tutanağı.

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Elif ÇETİN'in "48-72 Aylık Çocukların Kaygı Düzeyleriyle Ebeveynlerinin 5 Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Fatih ilçesinde bulunan anaokulu ve ilkokullarda; beş faktör kişilik envanteri ve okul öncesi kaygı ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
07/11/2018

Nihat NALBANT
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@mcb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evralsistemi.mcb.gov.tr> adresinden 60b2-365f-3b2e-8a05-b16d kodu ile teyit edilebilir.

Ek 5: Etik Kurul kararı

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : ELİF ÇETİN'in Etik Onayı Hk.

Sayın ELİF ÇETİN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 13.09.2018 tarihli ve 2018/17 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Dr.Öğr.Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

30/12/2019 Enstitü Sekreteri

NESLİHAN KUBAL

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BEL93NC4Z>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy, 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: NESLİHAN KUBAL
Unvanı: Enstitü Sekreteri

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Elif ÇETİN

Doğum Tarihi ve Yeri: İSTANBUL 23. 03. 1975

E-posta : elifsenazer@gmail.com

**Öğrenim Durumu: Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Çocuk Gelişimi
2002**

